

T U R I (T F Ö R E N I N G E N
I
F I N L Ä N D

Å R (B O K

1 9 2 7

Resande!

Var äter Ni i
HELSINGFORS
god mat billigt?

I

ELANTOS

Restaurant,

Glogatan 5

(Nära station)

Ångfartygs Aktiebolaget

B o r e

i Åbo

Ångfartygsrederi
Ångfartygskommissionärer
Speditörer

Regelbunden trafik **Åbo—Stockholm**
" " **Åbo—Lübeck**

Telegramadr.: *Bore, Åbo*

A. B. VICTOR EK O. Y.

HELSINGFORS

FIRMAN ETABL. 1885

FILIALER:

HANGÖ - ÅBO - VASA

TELEGRAMADRESS:

VICTOREK

SPEDITION

SKEPPSMÄKLERI - BEFRAKTNING

KOLIMPORT

Res ej utan att besöka eller tillskriva

A. B. Finlands Resebyrå

Landets enda fullständiga resebyrå
N. Esplg. 19. Tel. 59 08, 74 94, 99 89.

Biljetter

utfärdas och försäljas för järnvägar, ångbåtar, bil- och flyglinjer i Finland och utlandet.

Sovplatser

i nattåg. (beställningar även pr tel. 23 693), *sittplatser i dagtåg, hyttplatser, hoteltrum* reserveras.

Transoceana linjer:

I och II kl. bilj. till alla linjer: Nord- och Sydamerika, Afrika, Australien, Indien, Kina, Japan etc.

Sällskapsresor

för föreningar, kongresser m. m.

Pass och viseringar anskaffas.

Bagage- och reseolycksfallsförsäkring.

Tidtabeller och resebroschyrer.

Alla biljetter försäljas till originalpris.

Penningevexling

Resepplysningar och resplaner kostnadsfritt.

FULL VALUTA

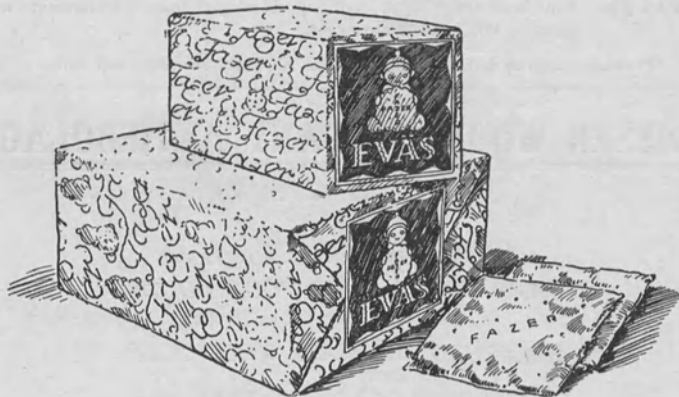
erhåller Ni för Edra pengar,
om Ni vid behov alltid köper

Wasa Bomullsmanufaktur Ab:s

tillverkningar. Erkänt förstklassig kvalitetsvara.

*Våra specialtillverkningar,
Sytråd och Genua Cord,
tillerkändes guldmedalj å
Finska Mässan
1925.*

*Glöm ej på färd- och resbestyr
FAZER:s käk och konfektyr!*

Anders Lassfolk

Jakobstad

*Spetsar, Strumpeband,
Kängsnören.*

Ab. P. Sinebrychoff

Landets
äldsta och förnämsta
bryggeri

Tillverkar:

Öl & Mjöd

Kotka Köttaffär Ab. Tel. Huvudaff. 334.
Saluhallen 582.

VI SÄLJA: från förstklassigt lager: kött, uppskärningar, smör, ost, konserver m. fl.
matvaror till dagens billigaste pris.

Proviantering av båtar.

VI KÖPA: råa skinn och hudar.

DIESEN WOOD COMPANY AKTIEBOLAG

WIBORG (VIIPURI)

MANUFACTURERS AND EXPORTERS OF
SAWN AND PLANED WOOD GOODS
AND
BLEACHED SULPHATE WOOD PULP

Bliv medlem

i Turistföreningen i Finland!

STATSHOTELLET

VID IMATRA

*Komfortabelt turisthotell å Finlands mest bemärkta turistort.
72 resanderum. - Förstklassigt kök. - Hänförande, natursköna
omgivningar. - Tillfälle till laxfiske i statens närbelägna forsar.*

Rök goda cigaretter:

Små Fennia

A/B Ph. U. Strengberg O/Y

WILH. SCHAUMANS
FANERFABRIK A. B.

JYVÄSKYLÄ

Ekfaner ◇ *Möbler*

*Vid inredning av gästgiverier och enklare hotellrum
köp våra billiga men durabla möbler.*

Fanertillverkningar,

såsom hattaskar, reskartonger, brickor, salt- & mjölkar, papperskorgar.

Detta märke
garanterar
kvalitén.

*Den
som sätter värde på kvalitét
begär alltid*

K A N G A S

SKRIV-, POST-, TRYCK-, RIT-, LÄSK-,
KARTONG-, SILKES-, CIGARRETT-
och MUNSTYCKSPAPPER

jämte

ÄKTA PERGAMENTPAPPER

Kangas Pappersbruks Aktiebolag

A. AHLSTRÖM OSAKEYHTIÖ

N O R R M A R K

Telegramadress: Ahlström, Norrmark

Tidningspapper

Kartong

Sulfit-Cellulosa

Mekanisk Trämassa

Sågade Trävaror

Faner

Ved

Bogserbåtar

Varpbåtar

Pumpar & Vinscher

Ångmaskiner

Sågverksmaskiner

Cellulosamaskiner

Pappersmaskiner

Glas

Kristaller

Lantbruksprodukter

Norrmark Bruk, Fredriksfors Bruk,

Warkaus Bruk, Kauttua Bruk, Karhula Bruk,

Iittala Bruk, Strömfors Bruk, Pihlava Ångsåg, Suursaari Ångsåg,

Pölläkkälä Ångsåg, Pihlava Mekaniska Verkstad

DOTTERBOLAG:

Karhula Osakeyhtiö, Iittala Glasbruks A. B.,

O. Y. Strömfors Bruk A. B., Kajaanin Koski- ja Teollisuus O. Y.

M E R C A T O R S T R Y C K E R I A. B.

TRYCKERI: GEORGS. 27, TR. C,
T E L E F. 3 7 3, 6 7 8 1, 4 4 6 6, 7 9 9 6

KASSA OCH BOKFÖRING:
V. HENRIKSG. 22, 4 VÅN., TEL. 20191

*EMOTTAGER TILL UTFÖRANDE TRYCK-
ARBETEN AV VARJE OMFÅNG. PÅ
VARJE SPRÅK. TILL VARJE KVALITÉ*

*FÖRFRÅGA EDER ALLTID OM MÖJLIGHET
TILL UTFÖRANDE HOS OSS INNAN NI UTLÄM-
NAR EDER BESTÄLLNING PÅ TRYCKARBETEN*

POSTKORT

Turistföreningen i Finland

Norra Esplanadgatan 21

HELSINGFORS

Envar intresserad av kulturutvecklingen i eget land bör genom medlemskap i Turistföreningen i Finland understöda dess strävanden.

*

Uppmana därför personer, vilka ännu icke äro medlemmar, att ansluta sig till föreningen!

Anmäl dessa genom att å kortet anteckna deras namn och adress samt insända kortet till föreningens byrå.

*

Till medlemmar av Turistföreningen i Finland anmälas följande personer. Årsavgifterna uttagas genom postförskott.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(De anmäldas för- och tillnamn samt titlar och adresser utskrivs tgligt.)

(Anmälarens namn och adress.)

AUG. EKLÖF AKTIEBOLAG
BORGÅ

Export

av

sågade trävaror, cellulosa och faner.

Waterman's Ideal Reservoarpennor

*Fickpennor, „Multiple“ ringböcker, vyer, kartböcker för bilister
samt Finska hemslöjdsartiklar s. s. knivar, näver & träarbeten m. m.*

i rikligt urval hos

K O H - I - N O O R

N. Esplanadg. 39

Helsingfors

Bliv medlem i
Turistföreningen
i Finland!

Turistföreningen i Finland

underhåller

HÄRBÄRGEN

på följande ställen:

Hogland: Endast matservering. Rumbeställningar adresseras till Osuuskunta Matkailijat, Suursaari.

Koli: Beställningar adresseras till Fru B. Pehrmand, Vuonisolahti, Koli.

Vaala: Vaala Hotell: Beställningar adresseras till Vaala Hotell, Uleåborg, Vaala. Uutela: Beställningar adresseras till konsulinnan J. Anckermann, Uutela, Vaala, Uleåborg.

Ivalo: Beställningar adresseras till Turistföreningens Härbärke, Ivalo.

Virtaniemi: Beställningar adresseras till Turistföreningens Härbärke, Ivalo, Virtaniemi.

Pitkäjärvi: Beställningar adresseras till Turistföreningens Härbärke, Ivalo, Pitkäjärvi.

Kolttaköngäs (Boris Gleb): Beställningar adresseras till Turistföreningens Härbärke, Salmijärvi, Kolttaköngäs.

10% rabatt

beviljas medlemmar av Turistföreningen, vilka genom uppvisande av medlemskort för innevarande år bestyrka sitt medlemskap.

En resehandbok

är oundgänglig för den, som önskar lära känna de trakter han besöker. Förse Eder därför före avresan med de häften av Turistföreningens resehandboksserie, vilka beskriva de orter Eder resa gällr.

På Turistföreningens förlag ha utkommit följande resehandböcker:

I. Helsingfors jämte omgivningar.....	Fmk 12:—
II. Helsingfors—Åbo	” 10:—
III. Lojo trakten	” 6:—
IV. Åbo och Åbo skärgård	” 10:—
V. Åland	” 6:—
VI. Åbo—Björneborg	” 10:—
VII. Helsingfors—Viborg, Kymmene älvdal och Hogland ..	” 10:—
VIII. De tavastländska sjöarna och Näsijärvi området	” 10:—
IX. Mellersta Finland	” 10:—
X. Saima området	” 10:—
XI. Karelen	” 15:—
XII. Svenska Österbotten	” 12:—
XIII. Finska Österbotten	” 12:—
XIV. Lappland och Petsamo	” 10:—
XV. Ortsregister ..	” 15:—

Resehandböckerna I—XV inbundna i två band à 45:—.

Turistföreningen i Finland

N. Esplanadgatan 21, Helsingfors

*Till Lapplands kulna nord
till Kare lens fjärmaste trakter*

sändas våra tyger. Varhelst Ni färdas i vårt land, är Ni därför alltid i tillfälle att förskaffa Er alster av landets största och leveranskraftigaste fabrik. Till resdräkter lämpar sig vårt twill alldeles ypperligt. Vårt fiskargarn är enligt sakkunnigas vittnesbörd oöverträffat.

Finlayson

Royal Cord

*automobilringarna
äro goda
ringar*

Ab. Henry-Auto
Helsingfors

TURISTFÖRENINGENS I FINLAND

ÅRSBOK

1927

HELSINGFORS 1927

MERCATORS TRYCKERI AKTIEBOLAG

Sedan dess ha ju bilarna genomgått en enastående snabb utveckling. Också bensinframställningsmetoderna ha fullkomnats, och i än högre grad än motorerna och bilarna, ehuru lekmanen ej hört så mycket därom.

Men de motorister som giva sina motorer Rekord-Bensin — vilket som bekant framställes av en koncern med ett halft århund-

Under åren 1832—1835 patenterade Dr. William Church i England olika sätt att framdriva ånglokipager. Han bedrev även propagand för användandet av hjul med mycket breda och elastiska hjulskenor — alltså ur-idén till nutidens lastbilshjul. År 1832 gingo hans ångbussar i regelbunden trafik mellan London och Birmingham, (c:a 200 km.) men turerna upphörde när järnvägarna allt mera togos i bruk.

rades erfarenhet på raffineringensområdet — de säga på grund av egen, ofta mångårig erfarenhet enstämigt att: „Pålitligare, jämnare och säkrare startande bensin än Rekord ha vi aldrig haft.

För att få Rekord:
Begär Rekord

NOBEL-STANDARD

Motoristen tillförsäkras fulla mått och ett förekommande bemötande på alla Rekord-Bensinstationer.

INNEHÅLL:

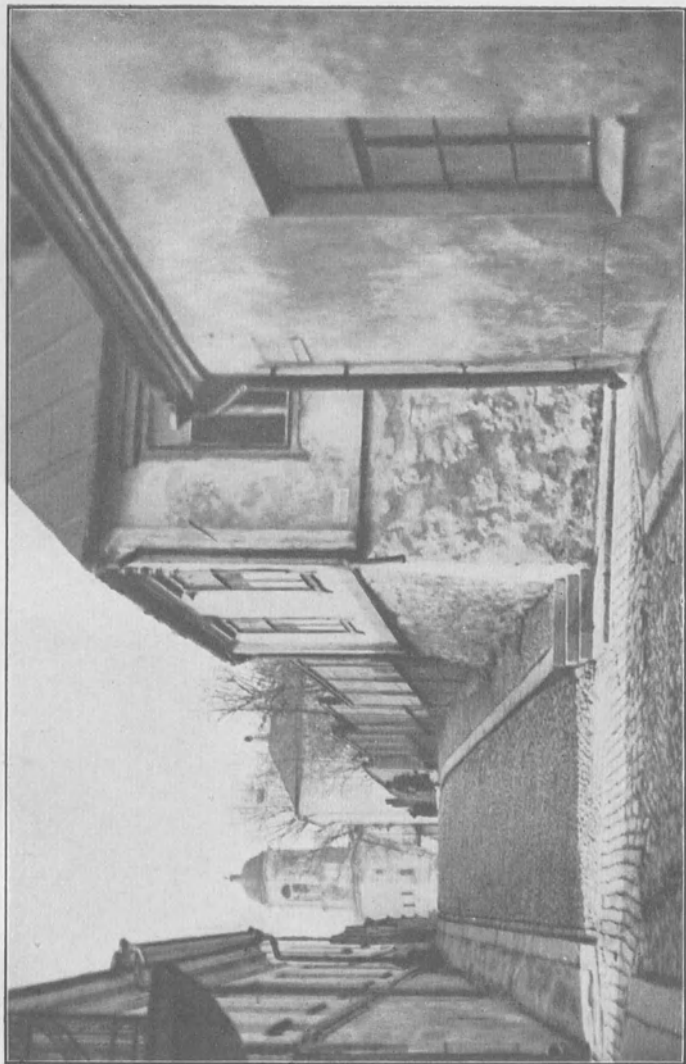
KARELEN.

	Sid.
<i>Redaktionen: Årsboken 1927</i>	1
<i>Ordförandens, generaldirektör Jalmar Castréns tal vid årsmötet</i> <i>19. III. 1927</i>	3
<i>J. E. Rosberg: Karelen—Karjala</i>	7
<i>Ernst Lampén: Befolkningen i Viborgs län</i>	18
<i>U. T. Sirelius: Från Karelen's hjärtländer</i>	30
<i>Viljo Jääskeläinen: Ladoga som fiskevatten</i>	45
<i>Uuno Brander: Gräns-Karelen</i>	61
<i>Ernst Lampén: Järnbruk i Östra Finland</i>	77
<i>Jalmar Castrén: Suojärvibanan</i>	90
<i>Kaarlo Gummerus: Kronoborg</i>	100
<i>Ragnar Numelin: Samfärdsleder mellan Savolaks och Karelen</i>	109
<i>Axel Stenius: Från »Karelska kungens» rike</i>	115
<i>Tiitus: Ett och varje om »Vennään Taipale» (Det ryska Taipale) och</i> <i>»Sukkapellerna»</i>	122
<i>Ragnar Numelin: Koivisto-(Björkö)-banan</i>	130
<i>Ernst Lampén: Terijoki</i>	133
<i>Från Turistföreningens arbetsfäll.</i>	
<i>Turistföreningens i Finland årsberättelse för år 1926</i>	140
» » » <i>ställning 31/XII 1926</i>	143
<i>Revisionsberättelse</i>	144
<i>Protokoll fört vid föreningens årsmöte 1927</i>	144
<i>Ombud, vilka längst verkat för Turistföreningen</i>	145
<i>Ombud, vilka under 1926 anskaffat det största antalet nya medlemmar</i>	146
<i>Stadgar för Turistföreningen i Finland</i>	147
<i>Turistföreningens i Finland ombudsmän</i>	149

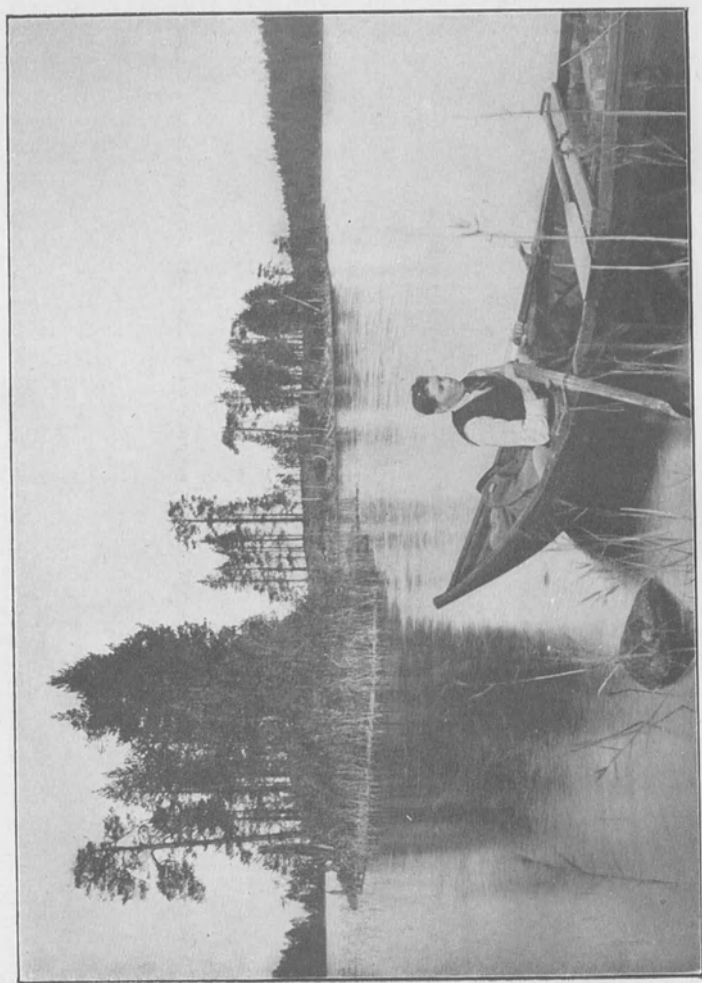
ILLUSTRERING:

8 försättsplanscher och 87 bilder i texten.

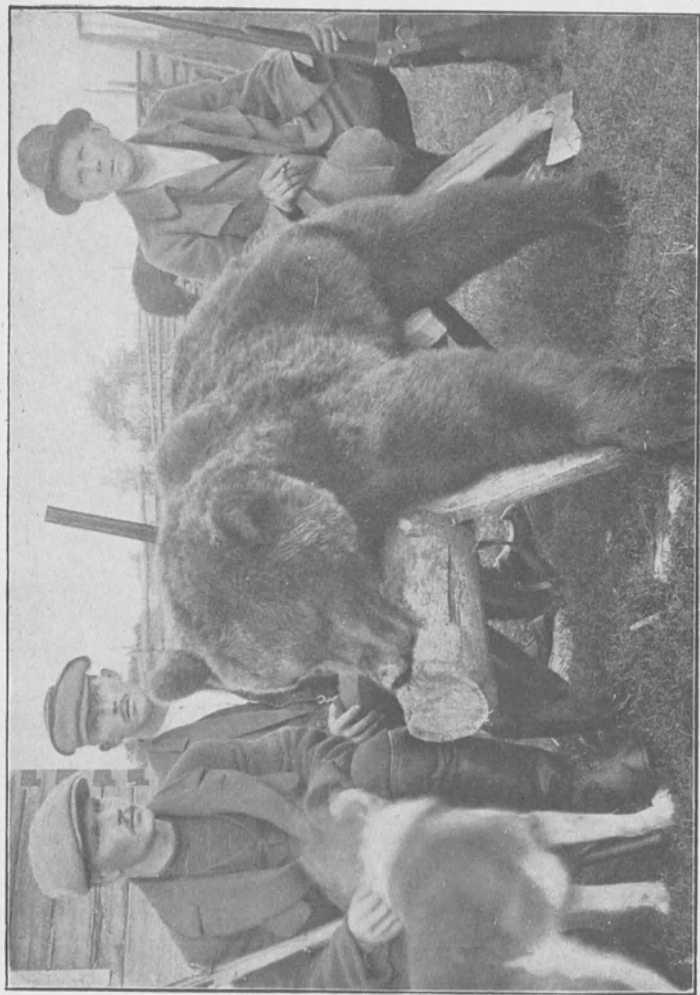
CHRISTFÖRENINGEN I FINLAND 1927

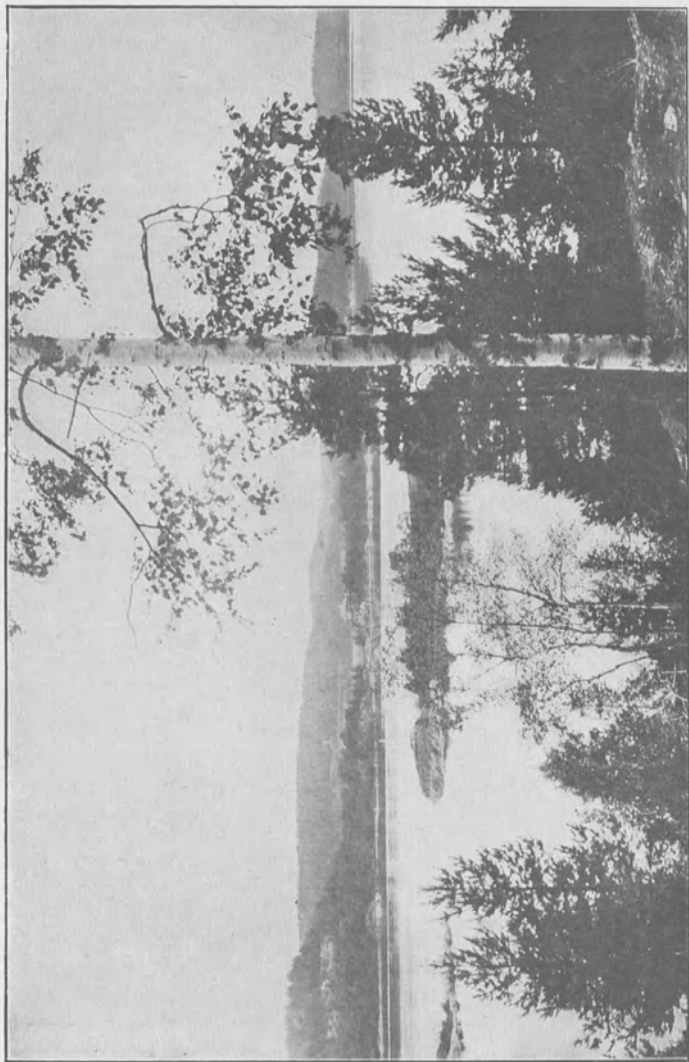
GAMLA VIBORG: VATTENPORTSGATAN

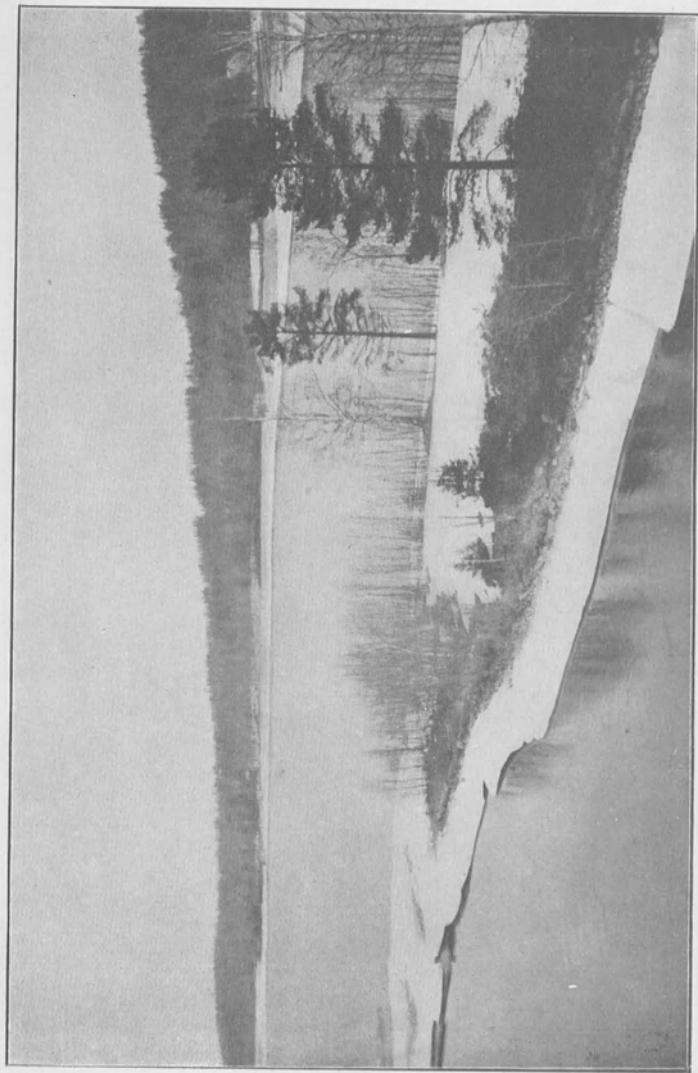
TOLVAJÄRVI

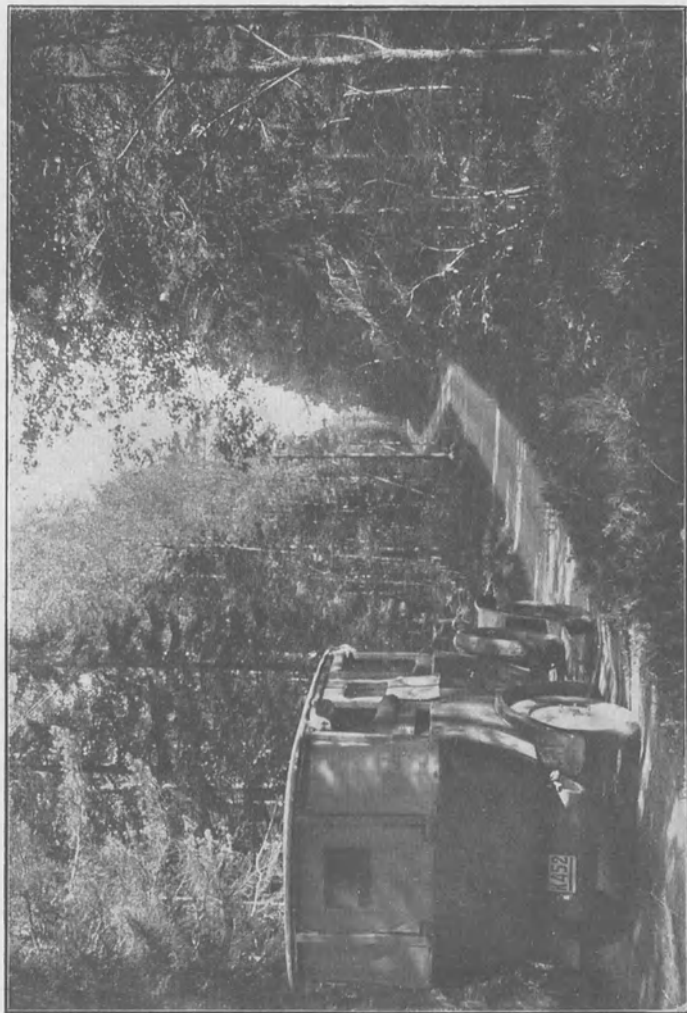
KORPSELKÄ: BJÖRNJÄGARE

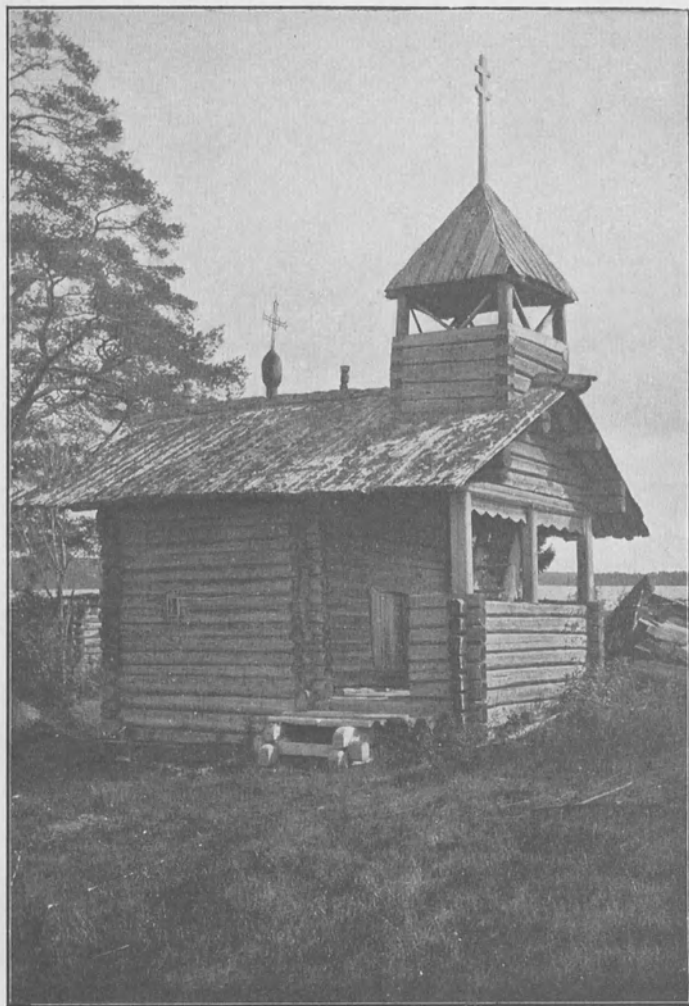
SORTAVALA: RIEKKALANSAARI

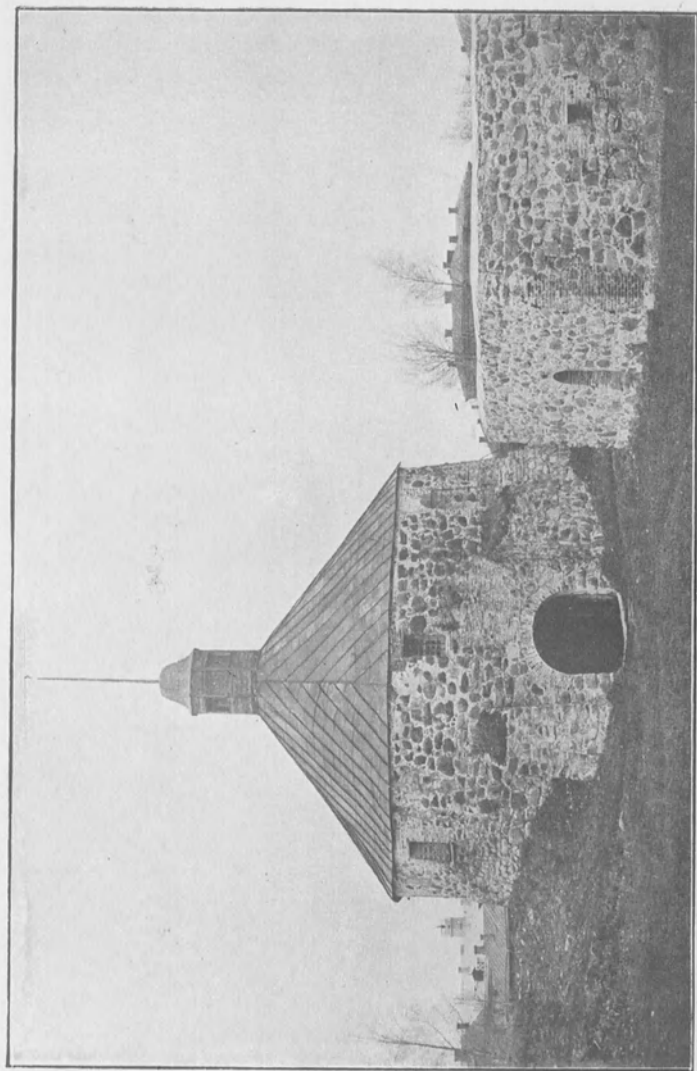
ANTREA: VY ÖVER VUOKSEN

SUOJÄRVI: LANDSVÄGEN ÄGLÄJÄRVI—VUONTELE

TOLVAJÄRVI: TJASOVNJA

KEXHOLMS SLOTT

ÅRSBOKEN 1927.

Enligt en tidigare uppgjord plan omfattar föreliggande årsbok de östra delarna av Saima vattenområde och de i Ladoga utfallande karelska vattendragen, främst Vuoksen, vidare Karelska näset. Då denna årsbok egentligen utgör en fortsättning på beskrivningen av Saima-området i dess helhet, har redan i föregående del berörts en del omständigheter, som även hänföra sig till de östra trakterna av Saima-området, medan i denna årsbok en del andra punkter kunna betraktas som komplettering till den föregående. Den geografiska formationen är i huvudsak likartad i bägge områdena. Vuoksen bildar områdets utloppsälv, bosättningen är ett verk av samma stams id, Saima kanal är slutmålet för trafiklederna på Saimen, och Viborg utgör havshamn för hela området.

De gamla bosättningscentra i Karelen befinna sig invid Vuoksen, vid Ladogastranden samt i väster vid kusten av Karelska näset. Det sistnämnda utgör huvudleden för karelarnas invandring i Finland och måhända ha även övriga finska stammar begagnat sig av samma väg vid ankomsten till vårt land. Då Finlands havskuster redan behandlades i årsboken 1925, kunna de icke påräkna större plats i detta års publikation, utan omfattar vår framställning denna gång främst landskapets inre delar. Det i Karelens historia så viktiga fredsslutet i Nöteborg år 1323 har utförligt behandlats i föregående årsbok, varför vi icke i detta sammanhang särskilt uppehålla oss därvid, och icke heller vid det tidigare berörda fredsslutet i Täuysinä. Freden i Stolbova 1617 flyttade Karelens gräns till dess nuvarande läge och hade ett betydande inflytande särskilt på de kyrkliga förhållandena bland karelarna. Denna omständighet

beröres i olika uppsatser. Vad åter inverkningarna av stora och lilla ofreden på förhållandena i Karelen beträffar, har betydelsen därav icke numera något större intresse.

Till vår ledsnad måste vi nämna, att denna årsbok till sidantalet blir mindre än föregående års. Det beror dock icke på bristande ämnen utan uteslutande på ekonomiskt tvång. Då årsboken tryckt på jämförelsevis dyrt papper och rikligt illustrerad ställer sig ekonomiskt rätt betungande för föreningens även annars alltjämt växande utgiftssida och då årsboken utdelas gratis åt föreningens medlemmar, vilkas årsavgift utgör endast 25 mk, så följer därav att redan årsboken i och för sig slukar hela medlemsavgiften. En lika vidlyftig och lika rikt illustrerad bok skulle utgiven av ett förlag i bokhandeln betinga ett dubbelt så högt pris. På grund härav äro vi tvungna att om än ogärna minska bokens omfång.

Slutligen den gamla visan. Föreningens medlemmar uppmanas att bedriva propaganda för värvande av nya medlemmar.

Redaktionen.

ORDFÖRANDENS, GENERALDIREKTÖR JALMAR CASTRÉNS TAL VID ÅRSMÖTET 19. III. 1927.

Då Turistföreningen i dag samlas till årsmöte, kan den tillika fira fyrtionde årsdagen av sin verksamhet. — Från och med år 1887 har nämligen turismens befrämjande och vårt lands bekantgörande i turistiskt avseende utgjort föreningens mål och uppgift.

Redan i det första årets åtgärder skönjas denna verksamhets riktlinjer: då granskas den del i den engelska och tyska resehandboken som angår Finland, ruten Kuopio—Kajana—Vaala ordnas med iakttagande av de resandes bekvämlighet å härbärgen, båtar och under forsfärder, utsiktstorn uppföras och regleringen av Papula park i Viborg påbörjas. Under det andra året ordnas å världsexpositionen i Paris en ur finsk turistisk synpunkt karaktäristisk utställning, för vilken högsta priset erhålles. Så fortgår föreningens verksamhet år från år. Vägar byggas, utsiktstorn uppföras å natursköna platser i olika delar av landet, parker iordningställas, vården av fornlämningar och minnesvärda ställen ombesörjes. Meddelanden om turistmöjligheter, särskilt till avlägsnare delar av landet, anskaffas och turer såväl till lands som sjöss ordnas. — Året 1897 är märkligt genom att Turistföreningen då inrättar en stående byrå i huvudstaden och börjar utgiva »Turisten». Härefter riktas föreningens verksamhet mera målmedvetet på turismens höjande och utveckling.

Det bleve för långt att här redogöra ens för huvuddragen av föreningens verksamhet under de därpåföljande trettio åren, men man torde dock våga påståendet, att föreningen i mån av

sina krafter sökt att hos vårt lands medborgare väcka intresse för att genom personlig erfarenhet lära känna och se sitt land. I detta syfte har den genom sina årsböcker, handböcker och övriga publikationer velat framhålla vårt lands natur och bosättning, dess liv och utveckling — med ett ord — allsidigt skildra hela vårt fädernesland. Den har sökt att underlätta och jämna vägen för de resande genom att publicera möjligast noggranna och fullständiga järnvägs-, ångbåts- och bilturer, tid- och turtabeller samt genom att själv anordna båt- och bilförbindelser. I samma syfte har föreningen genom råd, uppmaningar och till och med genom allvarliga yrkanden sökt få missförhållanden avlägsnade å gästgiverier, hotell och ångbåtar samt i allmänhet höja dessas nivå. Och om önskvärt resultat icke vunnits, eller om saken på enskild väg ej kunnat ordnas, har föreningen själv övertagit skötseln av gästgiverier och hotell, hyrt eller till och med uppfört sådana. Detta har varit desto nödvändigare som endast sålunda turistfärder till många avlägset belägna, glest befolkade, men natursköna nejder blivit möjliga och en vistelse där tillfredsställande.

Turistföreningens verksamhet, som under de tidigare årtiondena varit osjälvvisk och uppoffrande, framsprungen som den varit ur kärlek till naturen, land och folk, har så småningom genom förhållandenas tvång från ett ideelt intresse förvandlats till ett ekonomiskt företag, en ansenlig rörelse, krävande både krafter och medel.

Särskilt snabb har denna förändring varit efter världskriget på grund av förändringen i de ekonomiska värdena och i livsvillkoren, men i synnerhet på grund av att vårt självständigt vordna land blivit mera känt och nu drar till sig mera utländska turister än tidigare. På den från utlandet kommande turistströmmen verkar dessutom i hög grad såväl vår egen som i synnerhet de utländska turistbyråernas reklamverksamhet, vilken synes bli allt livligare och fordrar av föreningen och dess byrå mycket såväl arbete som medel. Härtill kommer en samverkan med de skandinaviska ländernas turistbyråer, vilken samverkan nyss fåtts till stånd för gemensamma intressens befordrande.

Orsakerna varför Turistföreningen fått sig förelagda uppgif-

ter, vilka förefalla såväl nödvändiga som fördelaktiga, men erfordra medel, vilka betydligt överstiga föreningens krafter, äro väl kända från många tidigare framställningar. Likaså har framhållits, huru nödvändigt det vore att få Turistföreningens medlemsantal att stiga, att få en mycket större mängd medborgare att förena sig om det fosterländska arbete Turistföreningen med sin verksamhet avser.

Men ehuru turismen utgått ur ideell fosterländsk grund, har den även en anmärkningsvärd nationalekonomisk betydelse. För att bevisa detta behöver man blott anföra några utländska exempel, såsom Schweiz och sådana kända turiststäder som Paris, Nizza, Neapel m. fl., vilka till stor del leva på turismen, men även offra därpå mycket. Men också från våra egna små förhållanden kunna vi erhålla en aning om vad den utländska turismen kunde inbringa oss.

Enligt den officiella statistiken anlände under år 1926 sjövägen till vårt land sammanlagt 14,973 utlänningar under maj, juni, juli och augusti, samt under de övriga månaderna 7,722. Om icke-turisternas antal under sommaren var lika stort per månad som alla resandes under övriga månader, skulle turisternas antal under sommaren utgjort 11,000. Om var och en av dessa tillförde landet ett belopp om blott 5,000 mark, skulle den av turisterna erhållna summan utgöra 55 miljoner. Detta är ingalunda för högt tilltaget, ty resan från Stettin tur och retur kostar över 2,000 mark, från Hull omkring 4,000, och man vet att antalet utlänningar, som senaste sommar besökte Imatra, utgjorde omkring 3,000, och de som reste vidare voro omkring 2,000, Ule älvs forsar besöktes av omkring 500, och erlade de ensamt för sina järnvägsbiljetter omkring 1,5 miljoner mark.

Om de resande dröjt här en längre tid, skulle varje dag inbringat landet minst 1,5 miljoner mark, och en resa från Helsingfors till Punkaharju skulle av varje tusental turister tillfört järnvägen en merinkomst på omkring 25,000 mark.

Genom att inrätta nöjaktiga härbärgen å våra förnämsta turistorter, kunde man redan med måttlig reklam få inkomsten av den utländska turiströrelsen att stiga till 100 miljoner mark årligen.

Men härvid har ännu den omständigheten ej nog beaktats, att de utländska turisterna vanligen vilja föra med sig något synligt minne från resan, i synnerhet från ett så pass nytt land som vårt. De finska ryorna, draperierna, hemvävda tygerna, knivarerna, näverföremålen, slöjddalstren äro mycket eftersökta. Sålunda försälja sådana affärer som Pirtti och »Handarbetets vänner» under sommarmånaderna 70 % till utländska turister, av vilka många ännu efter hemkomsten rekvirera saker och föremål dem de fått öga på under sin resa. Genom skicklig anordning av förfärdigandet och försäljningen av dylika, för turister lämpade varor kunde man mycket bidraga till att göra landet och dess produktion kända i utlandet samt öka den nytta turiströrelsen såväl medelbart som omedelbart medför.

Jag vill ej längre fortsätta framställningen av detta nog så intressanta ämne, enär jag tror mig redan ha påvisat, vilka anmärkningsvärda ekonomiska resultat även vårt avsides belägna land kunde ha att påräkna av en väl ordnad turism. Sålunda har Turistföreningen, i enlighet med tidens krav, från de ideella strävandenas sfär övergått till vidare, mer krävande uppgifter, vilka avse att för varje finne klargöra och i hans själ inpräglade bilden av hela vårt land, dess hulda modersanlete, men därjämte att för vårt unga rike vinna viktiga politiska och ekonomiska värden.

I hopp om att det nu inträdande femte årtiondet måtte föra Turistföreningen ett gott stycke framåt mot dess slutliga mål ber jag att få förklara detta fyrtionde årsmöte öppnat.

KARELEN — KARJALA.

Det ligger musik i namnet Karjala. Detta har min gamle vän Emil Genetz, han som skapat en tondikt över namnet, lärt mig. Där ligger bundet vemod, men där höjer sig också en skarpare ton, en trotsig fanfar ur den första stavelsen.

När man vandrar i Korpiselkäs vildmarker, där björnen ännu rotar bland höga mosstuvor, för att se efter om humlorna händelsevis gömt sitt honungsförråd långt inne i den mjuka kudden eller där han lufsar utmed kärrsjöarnas stränder och sleker i sig saftiga rödgula glottron-hjortron eller i brist på sådana andra, surare bär, där mossar och mariga skogar sträcka sig milsvitt, endast avbrutna av långa, slingrande mostrimmor eller en ormlikt krökande å med gräsbevuxna översvänningsmarker utmed brädden, upptäcker man till sin glädje en höjd, en vaara, som tittar fram över grantopparna, och vinkar en till sig. O, vad man får trampa och gå innan man når dit. Det är som om den lekte med en och omärkligt veke tillbaka allt efter som man själv skrider framåt. Men huru stolt och svåråtkomlig ter den sig icke, om den också icke höjer sig mer än ett par tiotal meter över den övriga marken. Den är den trotsiga fanfaren i det karelska moll-landskapet.

Och stiger man upp på vaaran, så belönas man storartat. Man skönjer blänkande vattendrag och kan följa med deras sammanhang, ända tills en låg höjd eller en skog avbryter. Men sedan är det krångligt att utan kartans hjälp lista ut, vart de taga vägen och med vilka sjöar de förena sig. Man ser huru den bruna mossmarken flikar sig in i skogens gröna täcke, och man ser andra vaaror höja sig i räcker eller sticka upp vid horisontens rand.

Det är förunderligt med de karelska vaarorna huru de liksom arbeta sig upp ur jorden till en allt mer imponerande gestalt ju mer man närmar sig Ladogas norra strand. I Suistamo och Ruskeala äro de i allmänhet låga samt vida och platta, föga höjande sig över omgivningen. Dalarna dem emellan äro breda och flatbottnade, men så resa vi några kilometer ned mot Impilahti eller Sordavala. Bäckarna, som slingrade sig fram i dalkärren bliva åar och slutligen älvar samt utbilda sig till en mer och mer tydlig dal. Vaarorna bliva hand i hand härmed allt skarpare utpreparerade, tills de gå ut på halvöarna i Ladoga

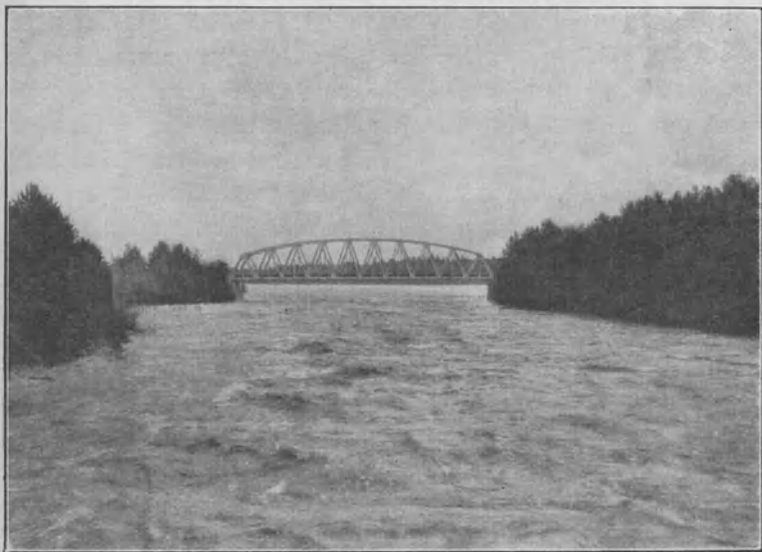

BÄRGSRYGG (VAARA) I NORRA KARELEN.

som höga, bergiga ryggar, vilka stolt blicka ned på dalbottnarna eller de vikar, som trängt in i dalarna, där djupt, djupt nere. Och ju högre de bliva i förhållande till omgivningen desto klippigare, mera fattiga på jord och desto skrovligare bliva de, och de marvuxna tallarna ha snart all möda att hålla sig kvar i skrevor och springor. Det är som utgjorde vaarorna spillror av en stor, fordom sammanhängande bergsplatå, som blivit tvärt avbruten på Ladogas norra strand, och som är allt rikare sönderskuren, ju mer man närmar sig denna brottlinje. De kvarstående vaara-spillrorna visa dock att platån icke varit helt och hållet plan utan stigit något mot norr.

Resterna av en annan bergsplatå finna vi väster om Ladoga. Vid Suvantos västra ända har man grävt upp s. k. kambrisk

lera under gruset. Leran vilar på berg. Mot öster och söder bliva grus- och lerlagren allt mäktigare, medan bergytan sänker sig allt djupare. Mot väster åter ser man bergytan stiga upp till markens nivå vid Pölläkkälä; vid Antrea har den redan höjt sig till berg, och dessa resa sig sedan yttermera mot Saima-hället. Bergsplatån sluttar sålunda sakta mot Ladoga, och de lösa jordlagren ha lagt sig som takfjäll däröver. Denna kambriska

KIVINIEMI NYA JÄRNVÄGSBRO.

lera är urgammal men har dock icke hårdnat till berg, den har också långtifrån samma egenskaper eller samma färg som vanlig ung lera från postglaciertiden eller nutiden. Huruvida den är eldfast eller får någon större användning i industrien är ännu icke utrett. Den synes emellertid bilda underlaget under gruset på hela Karelska näset, och får den någon större användning kan detta bliva av oanad betydelse för denna rätt fattiga landsända.

Från Soanlahti till Eno och Kontiolahti sträcker sig en yngre bergskam, som utgör en rest av en till stor del nedbruten

bergskedja. Vi få tänka oss att terrängen i länge sedan för-gångna geologiska tidrymder var mera bruten än i våra dagar, kanske något i stil med nutidens Karpater. I synnerhet i Soan-lahti ge bergsryggarna ännu en från omgivningen avvikande karaktär åt landskapet. Från krönen ser man i söder Iso-Jänisjärvis öppna, holmlösa fjärdar och i norr Pien-Jänisjärvis på holmar rika yta glimma och glittra, man ser dalar och skogar och även någon kultur, om också båtar och i synnerhet motor- och ångbåtar ännu äro sällsynta på Jänisjärvis vatten.

Geologerna veta även berätta, att vulkaniska bildningar funnits här i jämförelsevis sen tid och att Jänisjärvis bäcken upp-stått genom en sänkning av jordytan. Men nu är jordskorpan lyckligtvis redan stabil, inte ens jordskalv märkas mera, och de nedbrytande krafterna arbeta på att utplåna de terräng-
o-jämnheter, som veckbildning och vulkanism i tiden skapat. En allmän förflackning alltså. Men den pågår så lång-samt att vi icke märka några förändringar ens under mans-
åldrar. Måtte förflackningen av människonaturen icke fortgå raskare!

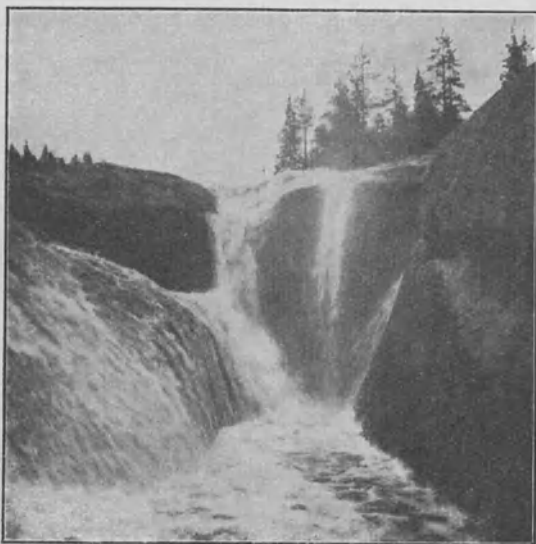
Ett jämförelsevis ungt bergsparti är också Valamo, vars mörka diabasmassor även bildats på vulkanisk väg. De resa sig dystra ur Ladogas djupaste bäcken, och på dessa klippor har den ortodoxa läran klamrat sig fast, en sista utpost mot väster-landet och dess friare uppfattning av gudsförhållandet. Men dess kyrkor och kapell locka ännu med mystisk makt. »Klostrets tinnar skina som rödan gull.»

Även »Loatokan meri» är ett sänkningsbäcken. Åtminstone i den norra delen. Här har ett fyrkantigt stycke av jordskorpan brutits loss och tryckts ned. Ladogas största djup är 260 meter, medan Finska viken är blott 121 m djup. Då Ladogas yta ligger endast 5 m över havets, når dess botten således betydligt lägre än Finska vikens.

Europas största insjö är ett litet hav för sig. Det täckes under vintern av en tjock isskorpa, som smälter först långt in på våren, varigenom vattnet länge hålles avkyllt. Från den öppna ytan blåsa kalla vindar in mot stränderna och fördröja vegetationens vaknande till vårliv. Om hösten däremot är

vattnet länge varmt, och vinden strömmar från stränderna ut mot Ladogas mitt. Därför lyckas fruktodling så väl vid sjöns stränder, i synnerhet där höjder skydda trädgårdarna mot nordliga vindar. Därför ha också munkarna på Valamo och Konevits haft så god framgång med sitt trädgårdsbruk.

I nästan rät vinkel mot Ladogas brottränder sträcka sig långa, vackra, ofta svagt slingrande vikar. De uppträda på

JUKAFALL. TULEMAJOKI. SALMI.

hela kusten från Hiitola till Kitelä. Några av de bäst kända äro Jaakkimanlahti, Kirjavanlahti, Impilahti och Syskyänlahti. Huru skola dessa förklaras? Äro de tvärsprickor, som bildats mot den stora brottlinjen, eller äro de bildade på annat sätt? Man märker av isslipningen och refflorernas riktning att jöklar under istiden glidit fram i dessa vikar och de dalar, som fortsätta dem inåt landet. Men glidande jöklar kunna liksom äta ned sig i berggrunden med tillhjälp av frostsprängningar och de stenar de äro späckade med. Sådana nederoderade dalar kallas fjordar. Och Ladogas vikar ha mycket hos sig som påminna om fjordarna, bl. a. tvärgående undervattensbankar i

vikmyningarna som vore jöklarnas ändmoräner. Skulle vi alltså ha fjordar även i södra Finland? Varför icke? Fastän ej så vackert utbildade som på den norska kusten.

Ladoga och hela Vuoksen-dalen ha för övrigt sin historia, lika omväxlande och spännande som folkets, vilket bor på dess stränder. Det fanns en tid, då havet stod vida högre än nu eller landet låg lägre, vilketdera man vill. Då stenåldersfolket bodde vid Ladogas stränder, låg strandlinjen c:a 16 m högre än nu, Ladoga var en vik, och dess vatten var salt som havets.

VALKJÄRVI. SAARIJÄRVI. (FRÅN VERKET: *SUOMENMAA*).

Man ser ännu t. ex. på Konevits och Mantsinsaari en mycket tydlig terrass efter detta högre vattenstånd. Men sedan höjde sig landet och Ladoga stod genom ett sund, senare kanske ett älvartat utlopp i förbindelse med Viborgska viken. Men Vuoksen då, var blev den av? Ja, den tiden föll Saimen ut genom Kivijärvi och Valkeala-stråtens sjöar i Kymmene-dalen.

Landhöjningen fortgick, Saimens vatten steg, tills det började rinna över Salpausselkä mot söder. Då skedde en katastrof. Vattnet skar sig hastigt ned genom sanden, ända tills det kom till klippan, och hela vattenfloden störtade ned till sundet mellan Ladoga och Viborgska viken. Efter någon tid

grundade fåran till, som ledde ned till Viborgska viken, och hela vattenmassan rann nu genom Räisälä till Kexholmsviken. Ladoga utsötades hastigt, ifall dess vatten icke tidigare var sött, och laxarna funno det förträffligt att leka i Vuoksens nybildade vikbukter och strandvirvlar. Kexholmslaxen blev en läckerhet, eftersökt ända vid storfurstarnas hov i Moskva.

VUOKSENS GAMLA FLODBÄDD VID VETOKALLIO. HEINJOKI.

Men underlig och konstifik var Vuoksens nya dal. Vid Noisniemi gjorde den en tvär vändning, vänster om och letade sig väg mot norr i stället för att gå rakt mot öster till Ladoga. Då naturen icke rätt förstod sin sak, måste den förståndiga människan ingripa. Den långa sjön Suvanto var stängd av en sandbank från Ladoga och tömde sig mot väster till Vuoksen. Detta var tydligen ett felgrepp av naturen, som måste rättas. År 1818 började man gräva i Metsäpirtti sandbank och fick Suvanto att med buller och brak tömma sig i Ladoga. Men ännu var man icke nöjd. Vuoksen borde ledas ut denna väg. Staten

gick med på detta som på andra förnuftiga företag, och så grävdes i Kiviniemi mellan Vuoksen och Suvanto åren 1856—57, och åter fick man en ny fors till stånd. Vuoksen valde denna genare väg, Kexholmgrenen torkade ut allt mer och mer, laxfisket försämrades eller upphörde helt och hållet, och Kexholm förlorade sin betydelse samt sjönk tillbaka. Men vann man då inte en ny trafikled? Nej, alls icke. Tvärs över de två genomstickna landbariärerna bildades två nya forsar, och vattenståndet i Vuoksen föll; detta var allt. Om man vill, kan man som en vinst anteckna den kuriositeten, att Kiviniemenkoski, som före 1818 rann mot väster från Suvanto till Vuoksen, efter år 1857 strömmar mot öster från Vuoksen till Suvanto.

Söder om Vuoksen dyker, som sades, berget ned under lösa jordlager och visar sig icke mera. Karelska näset får en alldeles annan landskapskaraktär än det övriga Karelen. Här finnas många socknar, där man icke finner en enda fast klippa huru man än letar. Vi som äro hemma från bergrika trakter, där klippan nästan överallt sticker fram bara man helst litet skrapar på gruset, ha svårt att föreställa oss en hel socken, ja en hel trakt utan berg. Där får man lov att uppföra sitt hus på lösan sand.

Till det karakteristiska för Karelska näset höra: de högt liggande moarna och hedarna, de rännformade i landisens rörelseriktning ställda dalarna, som anses vara utgrävda av istidens jöklar, de glesa tallskogarna, branterna ned mot kusterna, de av forna hav inskurna strandterrasserna och kustens dyner. En av skridande is och vatten utpreparerad, hundra meter djup dal är Mutajokis i Valkjärvi. Dess mot sydligt väderstreck vettande vägg är så brant, att middagssolens strålar falla nästan lodrätt. Då därtill kommer att flera bäckar sila ned över sluttningen och jordmånen är fruktbar blir växtvärlden övermåttan rik. Hasseln växer i dungar, vilda och förvildade ädla lövträd många sig in bland våra vanliga skogs-träd, och sällsynta örter trivas. Ingen trakt är bättre ägnad för odling av fruktträd av rara sorter. Men stiger man över dalväggens brant upp till högplatån, möta åter mo och vanlig

tallskog. Det är något främmande, som vilar över näsets landskap, det är icke mer Fennoskandia. Och när man vandrar i Kyyrölä by i Muola socken och hör ryska talas av de bofasta bönderna eller går ned till Terijoki med dess petersburgska villor och ser badlivet på den flacka sandplagen, kan man knappast tro sig vara i Finland.

Vill man se en landskapsbild i helt annan stil, må man förflytta sig till Suojärvi, kulturön i Gränskarelen, eller till Ilomantsis långa sandåsar.

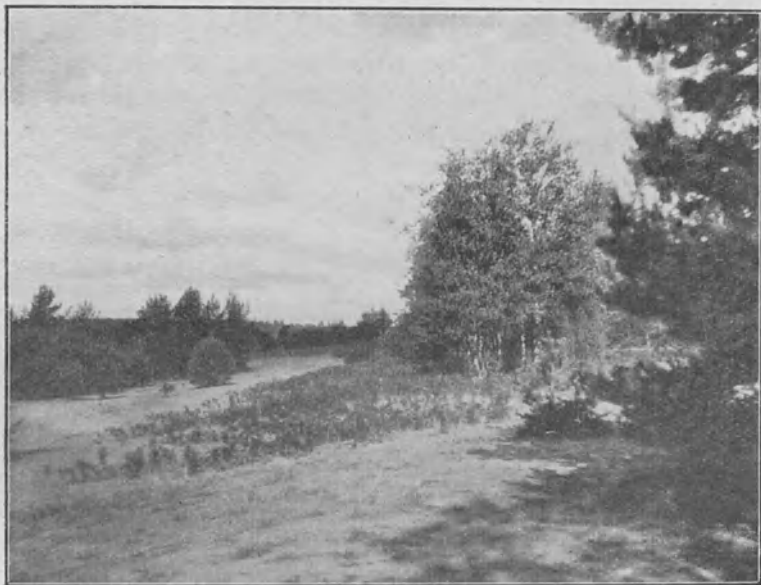

JAAKKIMA. LAHDENPOHJA. (FRÅN VERKET: «SUOMENMAA»).

Måne det icke vara en överdrift att kalla Suojärvi, där bortom skogar och mossar, bortom all ära och redlighet en kulturoas, frågar någon? Nej, ingalunda! Res dit själv med bantåg eller bil eller flygmaskin eller hur som helst, så skall ni ge mig rätt. Först en många mil lång färd genom strimmor av mossmark och över låga backar med blandskog och med en och annan nybyggd koja vid järnvägen eller landsvägarnas korsningar, men för övrigt obebott. — St Anne bruks stora skogar. Och sedan öppnar sig med ens Suojärvi framför en. På stränderna åkrar och odlingar, här och där bryggor, badstugor, båthus, små industrier, sågar med väldiga plankstaplar och

så litet längre borta byarna, många med gamla gårdar i äkta, målerisk, gammaldags, karelsk stil. Bortom byarna glesnar åter odlingen. Här och där försöker man sig ännu på svedjebbruk. Och så börjar åter vildmarken och går till nästa by — i Östkarelen.

En kultur alltså, men oss något främmande. Bönder av muschiktypen, som tvätta sina händer före måltiden under

KIVINIEMI. GAMLA STRANDEN OV. FORSEN PÅ HÖGRA SIDAN.

kopparcisternen i stuguvrån med dess primitiva kran, som korsa sig framför helgonbilden i hedersvrån, som använda broderade långhanddukar som ett slags servietter vid måltiderna och som pigga upp talorganet med ett dussin glas rykande te och därvid torka svetten från pannorna med de ovannämnda servietterna. Kvinnor, som kläda sig i granna sarafaner till helgar och prasdnikar och som bedja i de små, tjasovnjorna. Seder och bruk, som vi icke känna till. Vidskepelse, rörande i sin primitiva form, och en liten smul gammal hedendom i offerlundar, vid heliga sjöar och berg, vilket man inte får tala om för prästen.

Ilomantsi och Tolvajärvi-trakten i Korpiselkä äro åsarnas land. Här draga dessa långa ryggar, än smala som »hästryggar», än vidgande sig i kulliga partier, än gående genom sjöar likt Punkaharju, än klivande upp på sluttningarna och bildande de bästa föreningsbanden genom sumpmarker och ödeskogar mellan byarna. Därför ha stigarna och efter dem landsvägarna fått riktning efter åsarna. Vilddjuren känna också till dessa torrmarksband och följa dem, och boskapen lär sig snart att här finna lätt framkomlig väg. Skall man sedan begiva sig från ås till ås, blir det att gå tvärs över torvmossar, där man ofta sjunker ned till knäna, om ej tjälen ännu finnes kvar på botten. Här och där finnes kavelbroar nedlagda. Många äro urgamla och härstamma från forna krigstider, men ha bibehållits genom att de ligga nedsänkta i vattnet, men många äro också delvis upprötta, så att man får lov att iakttaga stor försiktighet, när man passerar dem.

Längst borta mot gränsen ser man ännu några av de gamla eremitklostren (t. ex. Pahkalampi och Megri), där fromma ensittare slogo sig ned och efter hand samlade likasinnade kring sig, så att ett litet klostersonsamhälle uppstod. Nu äro de övergivna eller förvandlade till skogvaktarbostäder.

»Runojen ja metsäin Karjala» det är Gränskarelen, där sångsvanen ännu vilar på myråns bruna vatten, där älgar och vildrenar gömma sig i kärrlaggarnas snår, där det vimlar av mörka gäddor i träskan och bjärtfärgade abborrar i de klara åssjöarna, och där det ännu finnes kvar mycket av den karelska stämningen — den naturmystik, som gör att man liksom karelaren blir benägen att falla ned och böja sitt huvud för allt det märkliga, det hemlighetsfulla, det sköna, som uppenbarar sig i skapelsen.

BEFOLKNINGEN I VIBORGS LÄN.

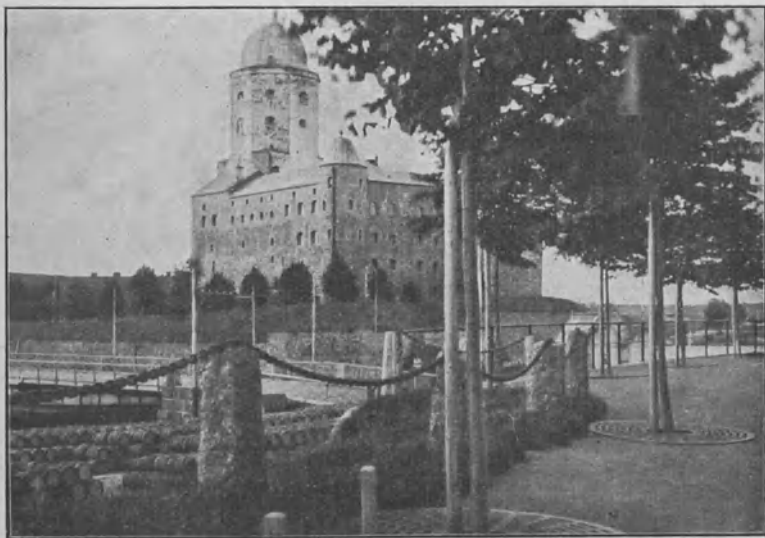
Viborgs län är vårt folkrikaste län. Invånarantalet utgör 584,801 personer. Således betydligt över en halv miljon. Invånarna i Viborgs län kallas karelare, oaktat det i de västra delarna av länet även bor folk, som icke är av karelskt ursprung.

Landet mellan Finska viken och Ladoga är ju även karelarnas stamland, varom redan vikingasagorna berätta och vilket de benämna: Kirjalaland, där det fanns en ort vid namn Kyrjalabotn. Andra orter voro Berkö-Björkö och det gamla Viborg. Vetenskapsmännen tvista om härledningen av namnet Viborg. Det gamla skandinaviska ordet vi betyder altarpplats. Professor J. Mikkola antager emellertid, att namnet kommer från Vybor, sonen till en furste av Novgorod. En tredje underlig förklaring förtjänar nämnas i detta sammanhang på tal om den gamla Hansastaden Viborg. Fä (karja) betyder på tyska Vie, och således skulle stadens namn Vieburg betyda Fäborg (Karjanlinna). Bland folket benämnes Viborg på skämt Huipuri, vilket är en efterapning av det ryska uttalet.

Från Karelska näset, Vuoksens stränder och trakterna kring Sordavala kom den folkstam vandrande, som befolkade hela östra Finland och därtill en stor del av det inre Finlands skogsmarker. Karelarna kring Saimavattnen fingo under tidens lopp benämningen savolaksare, fastän ännu så sent som på 1440-talet Savolahti eller S:t Michels socken sades ligga i Karelen.

Ingen annan del av Finland har i lika hög grad som Viborgs län varit utsatt för krigets härjningar och utgjort en blodig

tummelplats för krig och gränsskärmytslingar. Här om någonstädes skulle alla berg, alla sund och vikar kunna berätta om vilda strider, varom historieböckerna icke förmåla ett enda ord. Efter de stora krigen skall mången trakt ha legat alldeles öde. Då fred slutits smögo sig de förrymda invånarna åter tillbaka till sina tidigare boplatser eller också anlände nya kolonister från andra delar av Finland, varigenom befolkningen i Viborgs län

VIBORG'S SLOTT.

är av rätt blandad ras. I deras ådror flyter helt visst redan sedan gammalt utom finskt blod även skandinaviskt, tyskt samt även en smula ryskt blod, härstammande både från fredliga köpmän och segerrika härskaror.

Den första större ofredstiden inbröt på 1200-talet. Då kämpade Sverige med Novgorod om herraväldet över Karelen. Folket flydde i skaror och dolde sig i de stora ödemarkerna. Sålunda befolkades de nordliga Saima-områdena. Då freden sedan slöts i Nöteborg år 1323 uppdrogs gränsen mellan Novgorod och Sverige-Finland så oförmånligt för karelarna som blott möjligt. Det betydde, att den djärva, välmående karelska stammen

stäcktes i sin utveckling. Den gamla handelsvägen spärrades, den urgamla handelsvägen från Kexholm till Viborg längs smala vattendrag, vilka trafikerats ända till nya tidens inbrott. Denna samma farled skall nu åter upprensas och bringas i trafikabelt skick.

Denna för karelarna så ödesdiga gränsgång omnämnes till och med i Kalevala med följande vemodiga rader:

Duvor små en moder närde,
 Födde upp en svärm av svanor,
 Satte dem på gärdesgården,
 Följde svanorna till stranden;
 Kom en örn, och bort dem förde,
 Kom en hök, och spred dem fjärran,
 Vingstark fågel dem förströdde,
 Bar den ena till Karelen,
 Och den andra bort till Ryssland förde,
 Lämnande den tredje hemma.

En port var byggd tvärs över bröders åkrar, svedjemarker, jaktmarker. Och porten var noggrant tillstängd och att öppna eller kringgå den kunde vara förenat med livsfara.

Även i ett annat fall verkade denna gräns fjärmande och avskiljande. Av allt att döma tillhörde alla karelare vid tiden för fredsslutet i Nöteborg den grekisk-katolska tron. Ryssarna hade redan på 1100-talet börjat sitt omvändelseverk. År 1227 omnämnes, att nästan alla karelare redan då voro döpta. — Av ryssarna äro ju alla finnarnas religiösa benämningar risti (kors), pappi (präst) och raamattu (bibel) lånade. — Efter fredsslutet blevo emellertid de tre västliga häradena i Karelen, Äyräpää, Jääski och Savolahti samt senare även Lappvesi romersk-katolska, medan de östliga häradena (ryska pogosta) eller socknarna Rautu, Sakkola och Räisälä förblevo grekisk-katolska. I statligt, samhälleligt och till och med i religiöst avseende öppnades sålunda en stor klyfta mellan de forna bröderna. Denna klyfta förblev öppen i hela 300 år. Det faller av sig självt, att en så lång tidrymd verkligen på alla områden förmådde framkalla olikheter mellan bröderna.

Nu har dock denna klyfta så fullständigt grott igen, att knappast ett spår därav mera skönjes.

Det är ytterst intressant att se huru snabbt denna klyfta började försvinna, då gränsmuren väl var avlägsnad. Och redan dessförinnan.

Den finska delen av Karelen hade småningom blivit luthersk vid samma tid som det övriga Finland. Vid denna tid för-

KARELARE UTANFÖR KARVALA TEATERHUS. KIVINEBB.

des åter blodiga strider från Finlands sida i syfte att erövra Kexholms län. Sverge-Finlands vapen voro segerrika, så att Kexholms län redan långa tider före freden i Stolbova år 1617 var i de finska truppernas våld. Vad detta betydde för den arma befolkningen framgår av följande utdrag ur skatteboken från slutet av 1500-talet: »gränssocknarna i Kexholms län i trakten av Ingermanland äro nästan öde.» Emedan den grekisk-katolska befolkningens i Viborgs län övergång till den lutherska läran utgör ett av de intressantaste bladen i det hårt prövade karelska

folkets historia, bifogar jag här en kort tabell, som tydligare än långa redogörelser åskådliggör det skedda.

	år 1589.		år 1613	
	Lutherska.	Grekisk-katolska.	Lutherska.	Grekisk-katolska.
Rautu	3 familjer.	8 familjer.	87 familjer.	20 familjer.
Sakkola	5 »	— »	197 »	11 »
Räisälä	6 »	11 »	69 »	24 »

Det framgår med full tydlighet, att de grekisk-katolska invånarna i Kexholms län flytt undan kriget till Ryssland, från Sakkola så känt och klart, att där år 1589 icke påträffas en enda grekisk-katolsk familj. Småningom våga de åter söka sig till sina tidigare boplatser, men då ha redan lutherska nykomlingar där tillskansat sig åtminstone de öde lägenheterna.

Varifrån voro dessa nykomlingar hemma? Förmodligen kom en stor grupp av dem från Jääski och Äyräpää härad. Men måhända anlände en ännu större grupp från Savolaks. Just vid samma tid lämnade savolaksare i oroväckande mängd sina egna socknar och begåvo sig i främsta rummet till Kexholms län eller till Ryssland såsom det säges i skatteböckerna. Jag uppgör även häröver en förklarande tabell:

Åren 1601—1613.

Från Tavisalmi (Kuopio)	256 familjer
» Rantasalmi	192 »
» Sääminge.....	156 »
» S:t Michelstrakten.....	77 »
	<hr/>
	Summa 681 familjer

Oaktat en del av dessa rymlingar även överflyttade till andra trakter än Kexholms län, omnämnes likväl just Kexholms län så mången gång i böckerna, att den största kontingenten helt visst flyttade hit; Kuopioborna sökte sig kanske i främsta rummet till norra Karelen, emedan största antalet familjer tyckes ha flyttat från dessa trakter och norra Karelen erbjöd orörda skogsmarker för svedjebruket.

Om man beräknar, att varje familj i medeltal omfattade 10 personer — bland de fattiga savolaksiska inhysingarna var frukt-samheten ovanligt stor — då uppnår man i själva verket en rätt stor folkmängd, omkring 7,000 personer, som sökte sig till bättre boplatser i de av kriget härjade trakterna. Vid den tiden var en socken på 2,000 personer bland de största i östra Finland.

RUNDA TORNET I VIBORG.

Denna utvandring till Kexholms län föreföll till den grad oroväckande, att Gustav II Adolf förskräcktes, då han fick höra därom av ståthållaren i Nyslott Tönne Göransson, herre till Högsjögård, och den 13 oktober 1613 utfärdade han ett brev till kommandanten på Viborgs slott Arvid Wildeman och kommandanten i Kexholm Anders Boije, vari han ålägger dem att fasttaga och till Nyslotts län återsända dylika rymlingar, varjämte fogdar och länsmän förpliktas att se till att icke framdeles Sverges rikets undersåtar finge på detta sätt begiva sig i väg och lämna sina hemman öde; om fogdar och länsmän för-

ERKKI REIJONEN, NURMES.

summa denna sin skyldighet, böra de straffas strängt liksom ock de böndernas grannar, som varit dem behjälpliga att begiva sig på flykten.

Så brinnande var alltså just de fattiga inhysingarnas i Nyslotts län längtan till Karelen.

Då sedan 4 år senare freden i Stolbova nedbröt alla dammar mellan Kexholms län och det övriga Finland, var utvandring naturligtvis friare och betraktades

icke längre som brottslig. Ännu större fart tog savolaksarnes och övriga finnars flyttning till Kexholms län, då ryssarna på 1550-talet, lockade av de grekisk-katolska karelarna och understödda av dem, företogo ett krigståg till Karelen och framträngde ända till Kerimäki. Ryssarna drevos tillbaka till sitt eget land och de grekisk-katolska karelarna behandlades icke precis med silkesvantar. Flykt till Ryssland eller ödmjuk övergång till den lutherska läran voro de enda utvägarna att rädda och behålla livet. En del räddade sig måhända undan förintelse genom att gömma sig i urskogarna i Salmis, Suistamo, Suojärvi och Korpiselkä. Där bygga och bo alltjämt deras efterkommande, våra runosjungande grekisk-katolska karelare.

I vilken grad har denna tillströmning av savolaksare till Karelen påverkat folkets språk, seder och tankeriktning? För egen del har jag aldrig lyckats uppdraga någon gräns mellan dessa stammar, oaktat jag tillbragt långa tider just i gränstrakterna mellan Savolaks och Karelen, på karelska sidan. För mig ha de alltid tett sig såsom samma stam. Lika litet finnes det ju någon naturlig gräns mellan landskapen Savolaks och Karelen.

Jag skall giva ordet åt avlidne professor Arvid Genetz, som var uppvuxen i Impilahti och därigenom bättre än mången annan kände både de lutherska och de grekisk-katolska karelarna.

Han skriver år 1870: »Men tron är icke den enda skillnaden mellan invånarna; även beträffande seder, klädedräkt och språk äro lutheranerna skarpt åtskilda från de grekisk-katolska, vilka de vanligen benämna »ryssar». Detta nämner jag icke för att påpeka någon ringaktning eller ovilja mellan dem, ty någon sådan existerar icke; men just därför förefaller denna skillnad dess mer häpnadsväckande särskilt å orter, där de bo tillsammans, såsom i

IMPILAHTI KYRKA.

Impilahti socken. Lutheranernas språk är *snarast ren savolaksisk eller nordkarelsk dialekt*. Och den som bott bland befolkningen i Kuopio eller S:t Michels län, påträffar icke heller i dessa lutheraners seder någon särskild egenhet. Med ett ord, de äro rena finska karelare eller savolaksare.»

Detta har även alltid varit min åsikt, nämligen att karelarna alltifrån Ladogas stränder ända upp till Nurmes äro rena savolaksare. Men på Karelska näset äro de icke rena savolaksare.

Äyrämöiset och savakot.

Karelska Näset var fordom delat mellan tvenne folkstammar, *äyrämöiset* och *savakot*. *Äyrämöiset* kunde bo i en by, medan grannbyn upptogs av *savakot*. *Äyrämöiset* voro urinvånare, *savakot* hade invandrat från andra trakter i Finland, kanske främst från Savolaks, eftersom de benämndes *savakot*. *Äyrämöiset* hade sin egen klädedräkt, *savakot* sin. Äktenskap mellan dessa stammar förekommo icke. *Äyrämöiset* voro konservativa såväl beträffande seder och bruk som även beträffande klädedräkten, *savakot* voro åter mottagligare för nya strömningar. Denna uppdelning sträcker sig långt in i Ingermanland, där man även säkrare vet, vilka byar som bebos av *äyrämöiset*, vilka av *savakot* än på Karelska Näset.

Numera är denna skillnad nästan helt försvunnen. Då man frågar en invånare på Näset om han tillhör *äyrämöiset* eller *savakot*, får man ofta till svar: »vi gör icke mer någon skillnad på dem, kanske gör man det inne i landet.» Men icke heller uppe i landet erkänner man längre denna skillnad. Måhända har den försvunnit på samma gång som de gamla nationaldräkterna slängdes i vrån och folket antog det allmänt finska dräktmodet, nämligen det allmänt europeiska? Den gamla åtskillnaden spåras numera möjligen ännu däri, att vid de stora festerna byarna emellan de unga männen gärna slåss med de andra byalagen. Men det torde förhålla sig så, att en kamplysten yngling till och med ryker ihop med sin egen bror.

Fastän studiet av äyräs- och savakkostammarnas byar ännu icke är avslutat, torde så mycket i alla fall kunna anses avgjort, att *äyrämöiset* representera urinvånarna i Äyräpää och delvis även i Jääski härad, medan *savakot* åter utgöras av inflyttade främlingar, främst savolaksare. Såsom vi redan sågo flyttade savolaksare redan före freden i Stolbova år 1617 hoptals enbart till det ryska området av Kexholms län. Naturligtvis flyttade även medlemmar av äyrässtammen dit, de bodde ju alldeles i grannskapet.

Av släktnamnen

kan man ännu med tämligen stor säkerhet avgöra vem som tillhör *savakot*, vem *äyrämöiset*. Personer vid namn Tolonen, Ylönen, Taskinen eller Hokkanen kunna utan vidare hänföras till de inflyttade *savakot*. Personer med djurnamn tillhöra däremot sannolikt *äyrämöiset*. Invånarna på Karelska Näset bära nämligen gärna djurnamn. Från vargen och stoet ända till gråsuggan är hela djurriket företrätt inom deras släktnamnsregister. Näsinvånarna sky icke ens att taga namnen på vissa smådjur till släktnamn. Lopporna förekomma, men icke lössen och icke heller kackerlackorna så vitt jag vet.

Väinö Voionmaa har i sitt vidlyftiga, utmärkta verk »Suomen karjalaisen heimon historia» förklarar uppkomsten av namnet *äyrämöiset*. Ägräs var den gamla sädesguden, vars namn den dyrkande stammen tillägnade sig. Till och med Agricola nämner denne gud i företalet till sin psaltare:

Egres hernet Pavudh Naurit loi
Caalit Linat ja Hamput edestoi
(Egres skapade ärterna, bönorna, rovorerna,
frambragte kål, lin och hampa).

Dessutom förekomma bland näsinvånarna egendomliga namn, som säkert uppstått på platsen och måhända äro urgamla, såsom Mamia, Sokka m. fl., fastän det annars vimlar av savolaksiska namn på -nen.

Språket.

Arvid Genetz påstår, att lutheranerna vid Ladogas strand omkring Sordavala tala nästan rent savolaksmål. Förvånande savolaksiskt klingar även det språk, som invånarna på Karelska näset tala. Att det är samma dialekt, därom råder intet tvivel.

A. KILPELÄINEN. JOENSUU.

MATTI VARONEN. TOHMAJÄRVI.

Nämligen den sydsavolaksiska dialekten. Viborgsdialekten kallas på skämt mie-sie-språket. Dessa former användas även i hela södra Savolaks. Likaså begagnas allmänt i Sydsavolaks de för invånarna på näset kära formerna: ottant, antant för ottanut, antanut, ottaat, ottiit för ottavat, ottivat. Så säger man allmänt i Sydsavolaks: lapset tek-kööt lasten töitä, laskettellaat pitkin teitä.

Det är icke heller så underligt, att dialekten är densamma. Från Karelen utvandrade savolaksarna ju på 1100—1200-talet. Savolaksarna ha i själva verket blott gjort en turistfärd på 500 år till Saimavattnen. Sedan de länge nog beundrat det brusande Imatra, utsikterna från Punkaharju och den blånande horisonten kring Puijo vände de åter till sina förfäders land, Karelen, där öde hemman då ropade efter odlare. Deras språk hade naturligtvis något utvecklats under de 500 årens lopp, men huruvida det förändrats så mycket att en större skillnad uppstått inom t. ex. invånarnas på Näset egen dialekt, därom vågar jag ej yttra mig, ty det torde icke finnas många skriftliga uppteckningar i behåll av karelarnas gamla dialekt. I de ryska krönikorna finnes ett meddelande från år 1240, där det berättas om en man, som fått i uppdrag att bevaka havet. Hans namn var Pelgusii (Pelgui). Man förmodar, att mannens namn var Pelkonen. Men den karelsk-savolaksiska dialekten säger om en man, att han tillhör Pelkosii (Pelkosia-partitiv av Pelkonen). Alldeles på samma sätt skriva de svenska prästerna i Värmland de savolaksiska namnen: Tarvaisia, Vilhusia, Ronkaisia o. s. v. Vilket språk de forna grekisk-katolska invånarna i Kexholms län talade, därom torde man icke mer komma till full klarhet. Huruvida det var samma karelska språk, som talas i Suojärvi, eller karelsk dialekt, det kan måhända framtida forskning ådagalägga. Nu för tiden talas ända från Saarijärvi till Impilahti och från

Rajajoki till Kuusamo ett finskt språk av samma dialekt, den må sedan benämnas karelsk eller savolaksisk.

Bosättningen.

Den mest utmärkande egenheten för bosättningen i Viborgs län är de iögonenfallande små lägenheterna. Antalet hästar och kor är alldeles obetydligt, och hemmanens åkerjord omfattar endast några hektar. Detta bevisar, att de forna stora släktgårdarna delats mellan arvingarna i små parceller, att man på dem med knapp nöd kan livnära en enda häst och någon ko. Invånarna i Viborgs län äro således om någonsin småbrukare. Därför påträffas även agrarpartiets radikalaste medlemmar just i Viborgs län.

FRÅN KARELENS HJÄRTLÄNDER.

Gammalt arv.

Författaren till dessa rader vill härmed giva en kort översikt av de forna kulturförhållandena i Karelen stamland — Vuoksen dalen.

För att finna ett lämpligt underlag för skildringen måste han utgå från de äldsta klarlagda förhållandena, ty här ha vi utan tvivel den utgångspunkt, varifrån en massa andra fakta härleda sig.

En blick på de kartor, som illustrera de förhistoriska förhållandena i Syd Karelen, ger vid handen, att bosättningen såväl under stenåldern som även under den senare järnåldern var särskilt tät vid Vuoksens nedre lopp samt vid nordvästra stranden av Ladoga.

Vari ligger orsaken till denna företeelse?

Det förefaller icke särdeles svårt att besvara denna fråga. Vad Ladoga beträffar underlättas svaret redan vid en jämförelse mellan den sydvästra och den nordvästra stranden: den förra är låg och nästan utan skydd, medan den senare däremot är sönderskuren av många djupt inskjutande vikar och skyddad av hundrade öar. För ett fiskarfolk — i det förhistoriska Karelen hade fiskeriet otvivelaktigt en stor betydelse — erbjöd den senare stranden anmärkningsvärda fördelar. I de trånga vattdragen, i vikar, sund och bukter lyckades fångsten med den tidens fångstredskap bättre än vid den öppna kusten. Ännu i våra dagar är särskilt fångsten av röding rikligast vid nordvästkusten. Även för själva bosättningen erbjöd denna

strandkust större fördelar, då den icke låg lika blottställd för överraskande anfall som den öppna. Och att detta antagande icke är gripet ur luften, det framgår av de många fornborgar, som ännu kunna iakttagas vid denna kust, samt av öar och klippor med namn på borg (linna).

Samma omständigheter som vid nordvästkusten av Ladoga gjorde även Vuoksens nedre lopp lämpat för den dåtida bebyggelsen. För fångsten av lax, som från Ladoga steg upp i älven,

SPÄNNE I HÄSTSKOFORM MED
AKANTUSSIRATER.

AVLÅNGT, KUPIGT SPÄNNE
MED KARELSK BANDORNA-
MENTIK.

var läget mycket gynnsamt, och såsom inlandstrakt erbjöd dalen större skydd för bosättningen än en om än så örik »havs»kust. Det framgår tydligt, att det icke var skäl för befolkningen att bosätta sig vid det smala och strida övre loppet av älven, dit laxen först steg vid en senare tidpunkt och där det för fångsten erfordrades starkt byggda damminrättningar. De många forsarna försvårade även trafiken längs vattendraget. Och vi kunna säga, att denna företeelse vad övre Vuoksen beträffar är alldeles iögonenfallande också därför, att denna trakt förblir ödemark, även sedan de små vattendragen i S:t Michelstrakten mot slutet av järnåldern bliva befolkade. När Vuoksens övre lopp eller Jääski härad erhåller sina första stadigvarande inbyg-

gare, är ännu oklart. Men att trakten redan vid tiden för freden i Nöteborg 1323 var bebodd, framgår av själva fredsfördraget enligt vilket vid Karelen delning Äyräpää, Jääski och Savolaks härad tillföll Sverge-Finland.

Det är möjligt, att framtida fynd i någon mån skola förändra kartan över den senare järnåldern, vilket vi även anse sannolikt, då det ju förefaller egendomligt, att inga järnåldersfynd ännu påträffats ens i det inre av Viborgska viken och i den s. k. »Kirjalabotn», där Ivar Vidfamne mot slutet av 600-talet säges ha landstigit. Samma företeelse, svag bosättning vid havskusten, var visserligen vid denna tid typisk även i Nyland och Satakunta. Icke heller i Karelen behövde denna omständighet därför betyda, att havet var okänt för inlandets bebyggare, det ådagalägges därav, att denna befolkning ännu i början av nya tiden hade fiskerättigheter i Finska viken. Sålunda idkade t. ex. Lappvesi-bönderna fiske i Vederlaks, invånarna i Taipale och Jääski fiskade i Viborgska viken och Säckijärvi-bornarna vid Björkö. Och under den senare järnåldern voro karelarna i själva verket ett sjöfolk, det framgår ju bäst av deras kända sjöfärder, framför allt det djärva anfallet på det forna Sigtuna.

Förutsatt att de arkeologiska fynden åskådliggöra de verkliga bosättningsförhållandena, finna vi, att bosättingens tyngdpunkt var förlagd till inlandet, oaktat folket samtidigt var förtroget med sjöliv och sjöfärder. Denna slutsats innebär icke heller något egendomligt, om man nämligen tager i betraktande den dåtida bebyggelsens rörlighet; sommarn ägnades åt fiske och svedjebbruk, hösten och vintern åt jaktfärder. Fisk var ett ytterst viktigt näringsmedel, och pälsverk inbragte pengar, eller rättare sagt silver, brons och tyger.

För att bättre förstå det Karelen, varom närmast fråga är, d. v. s. Karelen under den senare järnåldern eller under tidrymden 1000—1300 e. Kr., böra vi konstatera en synnerligen viktig sak: Karelen självständighet och läge mellan tvenne rivaliserande grannar, Sverge och Novgorod. Handeln på östern gick längs karelska vattendrag, å ena sidan över Viborgska viken och längs Vuoksen- eller Nevavattendragen till Ladoga

och vidare till södra eller östra Ryssland, å andra sidan längs de nordfinska älvorna och vattendragen i Fjärrkarelen till Dvina och de rika länderna i öster. Karelen, som behärskade kommunikationslederna, drog nytta av handeln, som dessutom ökades med karelska pälsvaror. Välståndet framträdde i den rika tillgången på silver samt i de smycken, som även tillverkades hemma och vilkas utstyrsel påverkades av de främmande handelsvarorna. Sålunda uppstod i Karelen en egen nationell stil, och här skapades det bästa, som över huvud taget bland någon av de finska stammarna uppnåtts på det konstindustriella området. Men det fördelaktiga läget lockade även de mäktiga grannarna till erövringsförsök, som erhöles sin vittbärande lösning i Karelens delning vid freden i Nöteborg.

Om också det ekonomiska livets tyngdpunkt låg i fisket och jaktfärderna, intog dock även jordbruket redan en betydande ställning, det framgår av de talrika skäror och liar, som funnits i gravarna. Sädesmejnngen var kvinnornas arbete, såsom det nästan ända till senaste tid fortfarande varit i Karelen. Männen lockades mer av fångsten. Ur historiska källor veta vi, att rågen under medeltiden utgjorde det förnämsta sädesslaget, alltså även svedjesäd; korn odlades endast på åkrarna, och på 1500-talet skall det åtminstone i trakten av Rautu till och med ha såtts vete.

Men vi återvända ännu en gång till den senare järnåldern för att studera en kulturföreteelse från denna period. Vi skola först tala om kvinnodräkten, som bäst åskådliggör denna nyss skildrade »storhetstid» i Karelen.

Hurudan var då denna dräkt?

Med full visshet kunna vi säga, att den lyste av »guld» och silver. Beklagligtvis veta vi icke närmare vilka andra färger den hade, men om man antager, att vid denna tid främst använ-

KARELSK KVINNO-
DRÄKT FRÅN SE-
NARE JÄRNÅLDERN
EFTER TH.
SCHWINDTS FORSK-
NINGAR.

des växtfärger, förekom även rödbrunt och gult. Guldglansen utgick från förklädets spiralförmiga prydnader av brons och axelspännena, silverskimret från övriga metallföremål. Själva dräkten utgjordes av en ärmlös kolt i en våd, som med ovala spännen fastgjordes på axlarna och var glest hoptråcklad under ena armhålan. Axelspännena förenades av en på bröstet nedhängande kedja, från vilken kniv, elddonspung och öronsked hängde. De unga flickorna prydde säkert sina huvuden med något band, men kvinnornas huvuden täcktes av ett stort dok (»huntu»), som med ett hästskoformigt spänne fasthölls på bakhuvudet.

Var väl denna dräkt, som i estetiskt avseende tyckes ha fyllt rätt höga anspråk, helt av karelskt ursprung?

För en vetenskapsman borde det rätteligen icke vara lillåtet att ens framställa en dylik fråga, ty han måste veta, att alla kulturföreteelser växa fram ur sin tids förhållanden och mellanfolkliga beröringar. Egentligen kan vår fråga formuleras sålunda: i vilken mån har den eller den tiden, det eller det folket förmått trycka sin egen prägel på en bestämd kulturföreteelse? På en så formulerad fråga kunna vi beträffande nämnda karelska period svara jakande.

Dräktens huvuddel, den ursprungligen i ena sidan öppna koltén, pekar söderut, då ju de forna grekerna gingo klädda i en s. k. chiton. Även metallsmuckens ornamentik, där akantusslingan är det mest framträdande draget, tyder på sydliga handelsförbindelser. Förbindelserna med Skandinavien ådagaläggas av de ovala spännena och ett slags bandornamentik, som härleder sig ur den nyss nämnda akantusslingan och skapar den säregna karelska stilen.

Uppgiften om öronskedarna verkar i första ögonblicket såsom en fläkt från någon högre kulturkrets. Detta behöver dock icke vara fallet. Öronskedar äro ännu i våra dagar i bruk i Gränskarelen. Under mina forskningar därstädes sommaren 1921 fick jag till min förvåning höra, att några gamla kvinnor alltjämt såsom fordom under hednatiden buro detta föremål i en kedja på bröstet, blott med den skillnaden, att skeden numera hängde vid samma kedja, vid vilken den grekisk-

katolska befolkningen bär korset närmast huden.

En särprägel fick den karelska kvinnodräkten av de bronsspiraler, som fastgjordes vid förklädestyget såsom pärlor och bildade olika geometriska figurer. Av dessa bör »svastikan» eller hakkorset nämnas främst, detta vitt utbredda och under olika tider påträffade märke, vilket antagits vara särskilt egendomligt för oss och som sådant t. ex. tagits till våra luftstridskrafterts kännetecken. Det förtjänar nämnas, att på 1200- och 1300-talet av svastikan bildades en gruppfigur, med en

KVINNA FRÅN JÄÄSKIS MED HUVA
(HUNTU).

svastika i mitten och tre andra utgående från varje av dennas grenar. En motsvarande komposition är känd från Tyskland vid samma tid, men där broderad, i Karelen däremot sammanfogad av glänsande spiraler. Huruvida kulturpåverkningarna redan vid denna tid överfördes direkt från Tyskland eller via de skandinaviska länderna, må här lämnas därhän. Vi veta, att de s. k. hansastäderna redan på 1300-talet fingo fotfäste i Novgorod och således då tangerade Karelen.

En av de intressantaste detaljerna i den karelska kvinnodräkten från ifrågavarande tid utgjorde det redan nämnda doket, som måhända allt ännu för en bortglömd tillvaro i någon avlägsen trakt, såsom Björkö skärgård eller Ruokolahti ödemarker. Det förtjänar påpekas, att detta dok sattes över en alldeles särskild hårklädsel

Denna senare utgjordes av hårpiskor, som ordnades så, att det mot tinningarna kammade håret virades med band och böjdes i två bågar upp på hjässan. De unga flickorna i Karelen

SAVAKKO-KVINNA FRÅN KIVI-
NEBB MED HUVA (LAKKI).

buro denna hårklädsel täckt med färgrika band, men vi veta, att hos det med finnarna besläktade folket »Muroma» i mellersta Ryssland, vid Oka, kvinnorna mot slutet av det första årtusendet prydde sina hårpiskor med bronsband, som glänste likt guld i solen. Dessa piskor tyckas av många exempel att döma ha utgjort den gamla finska stammens hårklädsel.

Icke heller doket var ursprungligen enbart karelskt. Gravfynd i Bjärnä från slutet av den senare järnåldern visa, att det då även

var i bruk i dessa trakter. Men senare blev doket de karelska eller rättare de sydkarelska kvinnornas speciella arvedel. Dock var det icke enarådande, ty bland de grekisk-katolska karelarna tillägnade sig kvinnorna från Ryssland en annan typ, den s. k. kråkan.

Doket utgör särskilt därigenom en intressant del av den sydkarelska kvinnodräkten, att det blev ett stammärke, det egentliga kännetecknet för de s. k. *äyrämöiset*: på samma sätt som *savakkokvinnan* igenkändes på sin hatt (»lakki»), så igenkändes *äyrämöiskvinnan* på sitt dok. Ännu för några decennier sedan kunde man på grundval av folkdräkten uppdraga gränsen mellan *äyrämöis-* och *savakko-*områdena. *Savakkostammen* påträffades främst i Muolaa, Kivinebb och Heinjoki socknar. Enligt folktraditionen voro *savakot* nybyggare, som efter »de stora krigsåren», senast »stora ofreden», inflyttat från de västligare landskapen i Finland, särskilt från Savolaks, medan *äyrämöiset* åter voro urinvånare eller kolonister från Ingermanland. Denna folksägen står i samklang med historiens vittnesbörd, ty i själva verket flyttade ju nybyggare från andra trakter av Finland till Karelen, där befolkningen antingen förintats under kriget eller flyttat till Ryssland. Det beräknas, att under tidrymden

1627—1635 1,524 hemmansägarfamiljer utvandrade till Ryssland, och under religionskriget åren 1656—1658 skall den grekisk-katolska befolkningen i många trakter helt och hållet ha utrotats. Nykomlingarna voro väl till största delen savolaksare, eftersom savolakskvinnan, »savakko», på grund av sin egendommiga nationaldräkt kom att giva dem sitt namn.

Freden i Stolbova betydde den lutherska lärans seger i Kexholms län eller Ladoga-Karelen, som nu förenades med det övriga Finland. Denna trakt hade efter freden i Nöteborg mottagit den grekisk-katolska formen av kristendomen från Ryssland medan däremot de svenska vapnen medförde den romersk-katolska läran till västra Karelen. Den grekisk-katolska läran medförde även

andra österländska kulturformer, i det bl. a. det forna doket ersattes med den för bekännarna av denna tro säregna kvinnliga huvudbonaden, kråkan. Det från hednatiden stammande huvuddoket försvann härigenom från östra Karelen och bibehöll sig endast bland karelarna på svenska sidan, dessa samma karelare, som under reformationstiden med den övriga befolkningen i vårt land övergingo till den lutherska läran.

Men i de trakter, där befolkningen efter freden i Stolbova bestod av nykomlingar, medförde den nya läran en ny typ av huvudbonad, den s. k. hatten eller *savakkohuvudbonaden*. Det är intressant att se huru speciellt i de delar av Ladoga-Karelen, som ligga avlägset från de sydkarelska *äyrämöis*-områdena och dit denna stam därför icke tyckes ha kommit — med andra ord: mellan Kronoborgs sydgräns och Nurmes —

JÄÄSKIS KVINNA MED »NATS» L »HATT».

huru i dessa trakter hatten betraktades såsom de lutherska kvinnornas karaktäristiska huvudbonad.

Saken bör icke förstås så, att hatten (den kallades även »tanu») skulle varit något speciellt för savolaxskvinnorna sär- eget. Tvärtom veta vi, att denna huvudbonad, som är av samma typ som bretagskornas och dalkvinnornas hatt, i tiden västerifrån överförts till Savolaks och där undanträngt hednatidens dok. Då mössan nu överfördes till de forna grekisk-katolska områdena i Karelen, var det blott en fortsättning av samma utbredningstendens. Då de traditionella bruken förlorade sitt värde i Viborgstrakten, medförde detta slutligen, att benämningen *savakko* icke mer betecknade enbart de hattbärande, utan kom att över huvud taget avse personer, som klädde sig enligt nya moder. Sålunda förstå vi, att även en *äyrämöinen* kunde bli *savakko*, och såsom ett intressant faktum kan författaren till dessa rader nämna fall från sina barndomsår, då en kvinna från hans hemsocken Jääski blev *savakko*, emedan hon lade bort doket och satte en s. k. »natsi» på sitt huvud.

Men låtom oss återvända till ornamentiken.

I det föregående ha vi i förbigående behandlat spiralprydnaderna från den senare järnåldern och deras geometriska former. Särskilt nämnde vi svastikan och framhöllo såsom jämförelsepunkt den motsvarande tyska figuren.

Det verkar överraskande, att liknande parallellföreteelser även kunna konstateras inom den senare karelska ornamentiken. Vi avse härvid broderierna.

I Syd Karelen fortlevde ännu för ett halv sekel sedan egenartade, strängt geometriska broderier, vilka främst förekommo på de redan tidigare nämnda kråkorna samt bröstdelarna av sommarkoftor, som användes av kvinnorna vid Vuoksens nedre lopp. På andra orter i Finland känner man intet motstycke till liknande broderier, men väl i Mellan-europa, där redan på 1500-talet utkommo mönsterböcker, i vilka finnas kompositioner av samma art som å nyss omtalade klädespersedlar.

Nu uppstår alltså frågan huru detta skall förklaras. I det vi begrunda svaret, erinra vi oss, att liknande ornamentik kan

iakttagas å vissa medeltida västeuropeiska liturgiska klädesplagg, och på grund härav öppnar sig möjligheten, att på samma sätt broderade dräkter, mässhakar och kasulor även varit i bruk i Karelen och att kvinnorna från dem fått sina mönster. Man kan även tänka sig, att hansahandeln skulle medfört dylika broderier till Viborg och därifrån utbrett dem över den sydkarelska landsbygden. Kompositioner, som i detta

SOROKKO L. HARAKKA MED RIKA BRODERIER HOS GREKISK-KATOLSKA KVINNOR.

sammanhang förtjäna särskild uppmärksamhet, äro dubbelkors och sporrhjul.

I det vi fortsätta vår granskning av sådana företeelser, som bottna i det gamla karelska kulturarvet, skola vi behandla storfamiljssystemet.

Detta system var känt redan på jägarstadiet. Våra frändefolk i Västsibirien, ostjaker och voguler, leva ställvis allt ännu familjevis i släktbyar för att med gemensamma krafter kunna ordna storfångst: bygga stora fiskpator och företaga manstarka jaktfärder. Liknande omständigheter vidmakthöllo helt visst i

tiden storfamiljen även i Karelen. Sedermera blev svedrödning och -bränning den ekonomiska faktor, som fordrade samarbete och därigenom gynnade uppkomsten av släktfamiljer eller sammanslutning över huvud.

I Karelens gamla hjärtländer var bebyggelsesättet ifråga typiskt. Sönerna och stundom även döttrarna stannade vid sitt giftermål i hemmet och ökade gårdens invånarantal med sina barn, medan de gamla, gubben och gumman eller efter deras död den äldste farbrodern och hans hustru förde spiran. Pörtena måste vara stora och de s. k. »huoneet» eller sovbodarna många till antalet för att kunna härbärgera den till flera tiotal uppgående invånarskaran med alla dess ägodelar och livsförnödenheter. Svårt var det att få sovplatser för alla under samma kroppås, och då den unge mannen gick i giftastankar, skaffade han sig även en egen »huone» eller sovbod, där det unga paret — så länge det kunde härda ut — sov även om vintern.

Denna patriarkaliska ordning hade naturligtvis sina orsaker. En stor gård — eller skola vi enligt gammal sed säga »bolag» — kunde som sagt även uppställa stora mål för sig, då den förfogade över en talrik arbetsskara. Därifrån kunde männen vid behov även skaffa sig arbete i främmande tjänst. Och den av gubben eller bolaget upprätthållna disciplinen var även den en fördel.

Disciplin ifråga var ingalunda endast skenbar. Den styrande kunde själv skiljas från makten, om han missbrukade sitt välde, och en annan väljas i hans ställe. Då tvister inträffade, utforskades orsaken till dem noggrant, och upphovsmannen straffades. Samma patriarkaliska myndighet, som över huvud sörjde för ordningens upprätthållande i gården, höll även de många gifta kvinnorna i styr. En minnesupptecknare från början av 1800-talet säger: »kvinnorna hållas i sträng tukt av sina män och få vid behov stryka».

Arvsrätten gynnade enbart manslinjen. En dotter hade endast rätt till hemgift, varvid hon erhöll en fårskinnspäls, en vadmalskaftan, ett vepa, en kista, en skära, en hacka samt efter ett års förlopp en halvårs kviga och ett får, och denna egendom fick hon även som änka behålla och föra med sig till

hemgården. Ogift stånd var sällsynt. Då sönerna blivit aderton år gamla, gjorde de vanligen i ordning sin sovbod och förde sin »hjärteklämma» dit. Och även vad döttrarna angår sörjde man för, att de fingo sin del. Om en far hade endast döttrar, tog han åt den, som föreföll att ha den sämsta åtgången, en hemmåg, till och med en obetydlig man blott för att få en make åt sin dotter.

Att skilja sig från »bolaget» medförde utgifter, och därför gjorde man det endast då medel och arbetskraft tilläto det.

KARELSK GÅRD I SALMIS PÅ MANTSCHINSAARI.

Foto. Gösta Grotenfelt.

Härvid blevo ofta till och med byggnaderna utsatta för delning, vilket delvis förklarar, att man blott eftersträvade rum med fyra väggar. Till och med huvudbyggnaden på en stor gård var sammansatt av dylika.

Olöst är ännu frågan i vilken mån Karelen har del i det s. k. novgorodiska byggnadssystemets uppkomst, med andra ord det system, enligt vilket boningsrum och boskapsskjul förläggas under samma tak. Vi kunna endast konstatera, att denna anordning, som besparade i synnerhet husmodern många steg, då hon ju fick sköta sin boskap under gårdens gemensamma tak, delvis ännu är i bruk i Gränskarelen och att den därtill hörande fähustypen, som bestod av en på pelare byggd höskjul

med stior och kättar förlagda under, fordom var känd ända in i Vuoksendalen. Det är icke omöjligt att tänka sig, att det västfinska byggnadssättet, enligt vilket fähuset ligger avskilt, småningom har undanträngt det nyss behandlade sättet i Karelen gamla hjärtländer såsom det nu strävar att göra slut på det forna systemet i Gränskarelen.

Det avskilda läget i gränstrakten var ägnat att bevara gamla traditioner även på den andliga kulturens område. Skaldeådran var länge flödande, och ännu så sent som mot slu-

PÅ STOLPAR UPPFÖRD LADA MED FÄHUS NEDTILL, JAAKKIMA.

Foto — författaren.

tet av 1800-talet bodde i Metsäpirtti en kvinna vid namn Larin Paraske, av vilken 32,676 strofer finnas upptecknade. Men det fantasirika folket och i synnerhet den grekisk-katolska delen därav tjänade även andra andar än sångmön. I början av 1600-talet fäste regeringen särskild uppmärksamhet vid den grova vidskepelsen bland folket och prästerskapet erhöll befallning att utrota densamma. Men icke heller prästerskapet var mycket att lita på, ty något senare befalldes förmännen att hålla ett öga på dess leverne.

Långt i tiden fortlevde på vissa orter Ägräs minne, denne guds, om vilken Agricola säger:

Egres hernet Pawhud Naurit loi
Caalit, Linat ja Hamput edestoi.

(Egres skapade ärterna, bönorna och rovorerna
Han uppdrov kål, lin och hampa.)

En känd forskare har förmodat, det Ägräs i tiden varit en beryktad karelsk släkt, vars stamfar sedermera åtnjutit gudomlig dyrkan och överfört sitt namn på hela stammen (äyrämöiset), ävensom på landet, där stammen bodde (Äyräpää). En annan, ävenledes känd forskare, skär vingarna av denna granna hypotes och håller för att namnet är ett lånord från ryskan (Ägräs = ä-Greus = helige Greus = helige Gregorius.)

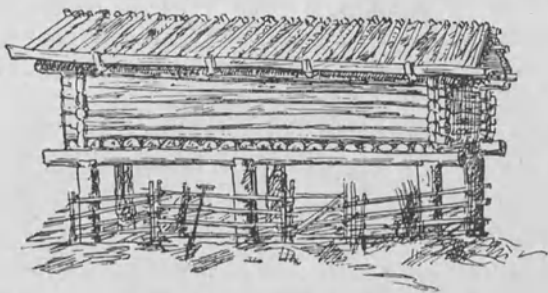
Det är ännu outrett i vilken mån »gråtkvädena» i tiden utgjorde en säregenhet för hela den karelska stammen. Vad vi ha oss bekant därom rör den grekisk-katolska befolkningen, bland vilken mångt vackert kväde ännu lever i minnet. Gråtkvädena skapade en upphöjd stämning vid bröllop och begravingar.

Bland ett dylikt folk fick emellertid det gamla arvet speciellt på övertrons område växa fritt, utveckla sitt eget och dessutom låna från andra håll. Denna sistnämnda omständighet kan lätt påvisas med den jämförande forskningens hjälp.

På detta område komma vi så att säga ut på ett bottenlöst kärr, ty antalet hithörande begrepp förefaller outtömligt. Vi skola därför blott hålla oss till bemärkelsedagarna. Torsdagen var en särskilt farlig dag, då man i synnerhet icke fick handskas med ull. Till julen, då boskapen blott skulle erhålla torr föda, bakades s. k. vårsåddsbröd, som sparades till vårsåddstiden. Till fastlagstisdagen skulle man koka ärtsoppa på svinfötter, som äts under tystnad, för att insekterna icke skulle bita om sommarn. Den dagen fick man varken hugga ved eller spinna, sy eller sikta, ty i annat fall skulle kräken vid blidväder bryta benen och ormar komma till gården. Och man skulle den dagen gå till sängs utan ljus. På Georgsdagen skulle man undvika allt slags oväsen, om man ville slippa åskväder om sommarn, värddinnan skulle då släppa boskapen ut på bete och samtidigt skydda den mot vargar genom att gå ett varv kring den med en lie och ägg i handen. Ingenting fick då lånas ut från gården.

Jakobsdagen fick man icke bärga hö, emedan åskan i så fall skulle bränna upp det. Mikaelsdagen kedjade värdinnan utan att säga ett ord sin boskap i fähuset, varvid hon skulle ha vantat på händerna.

Vi ha sett några kulturbilder från Karels gamla hjärtländer glida förbi vår syn. De ha sjunkit ned i det förgångna, och de skulle vara tämligen okända för oss, om icke museernas gömmor och historieböckerna kunde förtälja om dem. I det levande livet finnes nämligen ytterst litet kvar. Tiderna förändras, och vi se, att icke endast kulturformerna utan även

PÅ STOLPAR UPPFÖRT VISTHUS.

naturen får sin prägel därav. Icke ens Vuoksen strömmar längre på samma sätt som förut. Dess stränder ha höjt sig, och det kom en tidpunkt, då den förvandlade Suvannonjärvi till en ny utloppsgren och även denna väg upprättade en förbindelse till Ladoga. Det förr oöverbanneliga Imatra ser sina brusande skumvirvlar fjättras. Snart återstår blott en tom fåra för vetenskapsmännen att utforska, medan vid dess strand reser sig en inrättning, som illustrerande teknikens mäktiga segertåg överför den dånande kraften till de avlägsnaste vrår av vårt fädernesland och förvandlar den till tusende ljuskällor och energicentraler.

Vi hoppas, att även de krafter, som naturen utvecklat hos den karelska stammen, förädlade skola lyfta denna stam upp till civilisationens solbelysta höjder.

LADOGA SOM FISKEVATTEN.

»Havet» Ladoga, såsom strandborna där allmänt benämna denna den största sötvattensamlingen i Europa, är i många avseenden intressant. Redan dess uppkomsthistoria avviker i flere punkter från de övriga geologiska företeelserna i vårt land, den mindre vattenfaunan och särskilt de djurrelikter, som förekomma där, erbjuda intressanta uppgifter för forskaren, och detta gäller icke minst fiskarterna och fiskeriförhållandena i sjön. Sjöns egendomliga djupförhållanden och bottenformationer ha i förening med näringsfaunan på sätt och vis bland flera av dess fiskarter utvecklat specialformer, dess läge vid en om ock icke alldeles absolut nationalitetsgräns — mellan två så olika folkstammar — har tryckt sin prägel på fiskeriförhållanden och fiskeriseder, å ena sidan överförande slaviska fångstmetoder till finskt område, å andra sidan mottagande nyare inflytelser från finskt område. Denna nära växelverkan har varit ägnad att upprätthålla de kringboende karelarnas livliga lynne och mottaglighet.

Om vi tänka oss en linje dragen från Kexholmstrakten tvärs över denna 207 km långa och 130 km breda sjö till den östra stranden, erhålles en gräns mellan två i många avseenden olikartade delar av sjön, den norra hälften djup med sönderskurna stränder, den södra låg, med enformiga sand- eller lerstränder, ofta kantade av vidsträckta vassbälten. Medan botten vid den södra kusten sänker sig alldeles småningom, så att t. ex. 20 ms djupkurvan påträffas först i medeltal 15 km från stranden, på många ställen först på 30 kms avstånd, finner man vid den norra kusten ställvis 100 ms vatten redan 3 km från stranden

och på tvenne större områden uppnås 150—200 ms djup. Det största djup, som hittills påträffats, utgör 223 m. Bottnen i Nordladoga består huvudsakligen av dy, som vid kusten och mellersta Ladoga skiftar i gråblått och mellan Valamo och övriga utöar är enfärgat brunaktigt. Vid kusten av den låga Sydladoga består bottnen huvudsakligen av sand eller sandblandad dy. I den norra delen och på den öppna Ladoga är

SJÖBÅT I VUOHENSALO. LADOGA.

vattnet klart blåskiftande, medan åter det bruna vattnet från Syväri och särskilt Volhovatrakten kan urskiljas långt ut ända strax söder om Valamo, tills det vänder av som en sydlig ström i riktning mot Neva. I den djupa norra delen är vattnets värme-grad i jämförelsevis ringa grad utsatt för växlingar, i den södra åter växlar den rätt mycket under olika årstider. Vattnet i norra Ladoga förblir relativt kallt även under de hetaste somrar, vilket är av stor betydelse för laxfiskarna. Ute på storfjärden är ytvattnets värme den samma i juni och i november och då det i augusti är som varmast, stiger vattnets temperatur i medeltal till $+13,6^{\circ}$ C. De för Sydladoga typiska strandformationerna

kunna på finska sidan iakttagas vid Kexholm, Pyhäjärvi och Metsäpirtti i väster samt vid Salmis i öster.

De växlande naturförhållandena i Ladoga, särskilt djupförhållandena och den därav betingade mångsidigheten hos den lägre djurvärlden, ha medfört, att i sjön påträffas en både vad individ- och artantalet angår sällsynt rik fiskfauna. Ladoga är även det enda vattendraget i vårt land, där antalet fiskarter uppgår till 41, av vilka samtidigt flera måste räknas till säll-

FISKARSTUGOR I RIISKA BY.

syntheterna inom vår fiskvärld. Detta förklaras utan tvivel delvis av, att sjön geologiskt sett jämförelsevis sent över Karelska näset stod i förbindelse med Östersjön, delvis även av dess läge på gränsen mellan Fenno-Skandia och Östeuropa: under inflytande av dessa omständigheter har fiskfaunan i sjön ökats såväl med egentliga havsfiskar som med östliga former. Av dylika havsrelikter märkas i Ladoga havsvimban (*Abramis vimba*), hornsimpan (*Cottus quadricornis*), Ladoga blanklaxen (*Salmo salar relicta*), stören (*Acipenser sturio*) och nejonogat (*Petromyzon fluviatilis*), medan åter de östeuropeiska arterna representeras av malfisken (*Silurus glanis*) och skärbraxen

(*Pelecus cultratus*). Då till denna förteckning ytterligare tilläggas aspen (*Aspius rapax*), faren (*Abramis ballerus*), sutaren (*Tinca vulgaris*), bergsimpan (*Cottus poecilopus*) samt de ekonomiskt värdefulla och för Ladoga säregna rödingen (*Salmo alpinus*), insjöloxen (*Salmo trutta lacustris*), harren (*Thymallus vulgaris*) samt åtminstone två sikarter (*Coregonus lavaretus* och *widegreni*), så erhålla vi en fisksamling, som verkligen ger en särprägel åt den sjö, där de alla förblivit vid liv och anpassat sig efter förhållandena.

Vad fiskfaunans artfördelning mellan den djupa norra delen av sjön och den grunda södra angår, framträder icke någon större skillnad. Enbart i den södra delen uppträda havsvimban samt främst stören och malfisken — detta om laken påminnande, bredhuvade vattenvidunder med sitt stora gap och sina skäggtömmar. De sistnämnda förlägga numera sina lekplatser enbart till de i södra Ladoga utfallande älvarnas mynningar (särskilt Volhova). Både stören och malfisken hålla dock till även i den finska delen av Ladoga, stören råkar allt emellanåt sommartid in bland det övriga bytet, malfisken mera sällan. De senast fångade större exemplaren voro: en 12 kilos malfisk, som i augusti 1924 stigit upp till Suvanto i Vuoksen, och en 24 kilos stör vid stranden av Metsäpirtti i september 1925.

Bland fiskar, som enbart förekomma i den finska delen av sjön, märkas främst hornsimpan och djupvattenssiken (s. k. valantkasiken, *Coreg. widegreni*). Större är däremot fiskrikedomen i södra delen av sjön. De långgrunda stränderna vid den Ryssland tillhöriga södra delen av sjön med sina på många ställen vidsträckta bälten av vass (*Phragmites*) erbjuda till den grad gynnsamma livsvillkor för de flesta av de s. k. fjällfiskarna (såsom gös, braxen, mört, abborre) samt även för grundvattenssiken, att dessa här förekomma i avsevärt större antal än vid de djupa stränderna i den norra delen av sjön, där de finna naturliga lekplatser endast i skärgårdens mest skyddade vikar och i viksluten av de i fastlandet inskjutande fjordarna.

I dess ställe utgör den djupare, klara norra delen av sjön den förnämliga fristaden för *laxarterna* särskilt laxen och rödingen, dock så att förstå att de största delen av året

hålla till i Nordladoga, medan de vid andra tider av året företaga vidsträckta vandringar till den södra delen. Ladoga är särdeles rik på nors, vilken fisk i sin tur utgör de ovannämnda två fiskarnas huvudföda.

Strax efter islossningen uppträda stora norsstim, stadda på lekfärd vid kusterna och i älvmyningarna följda i hälarne av lax- och rödingsstim samt sik och delvis även gös. Men då norsen under sommarns lopp drager sig längre ut från stranden, flytta även laxen och rödingen allt längre ut och vandra i avsevärt antal över till den grunda Sydladoga, dit de tydligt lockas av de norsrika fångstvattnen. Men redan i början av september uppträda allt större lax- och rödingsstim, följda av fångstbåtlagen, längre norrut, tills på senhösten den bästa lax- och rödingsfångsten erhålles invid utöarna i norra Ladoga. Huvudsyftet med denna höstvandring till den djupa norra delen är tydligen att övervintra i vatten med jämnare temperatur. För rödingens vidkommande tillkommer dock även en annan orsak, nämligen att finna lämpliga lekplatser. I detta avseende kan just rödingen betraktas såsom en av de helt och hållet finska fiskarna i Ladoga, ty dess lekområde, fortplantnings-trakt, sammanfaller här nästan med våra statliga gränser, på ryska sidan har den lekplatser endast på några ställen vid Karelska näsets stränder. Här vidtaga de alltför grunda eller sandiga kuster, som icke lämpa sig för dess lekändamål.

I Ladoga med dess växlande djup kan man tydligt iakttaga relationen mellan tillgången på föda för fiskarna och rikligheten i deras förekomst, nämligen beträffande sådana fiskarter, som mer eller mindre uteslutande livnära sig av bottendjur.

Den rikaste bottenfaunan påträffas även i Ladoga i de närmaste strandbältena eller å undervattensbankar på ända till omkring 15 meters djup, där vissa såsom relikter ansedda krustacéer utgöra den viktigaste fiskfödan, på grundare ställen *Pontoporeia affinis* och *Pallasiella quadrispinosa*, på djupare den stora *Gammaracanthus* och *Mysis* samt av snäckor *Lymnaea ovala*, i synnerhet yngre exemplar av sistnämnda. På de stora djupen i Nordladoga utgöra sålunda vattnen kring utöarna och grunden dylika på bottendjur rika, isolerade

oaser, där de vanliga strandfiskarna, samt svartsiken och harren, sommartid samlas i stim för att söka föda och där fångsten av dem i sin tur främst koncentreras. Icke ens de största djupen äro dock i avsaknad av näringsfauna och fiskar, som begagna sig därav. Den nämnda präkliga krustacéen *Gammaracanthus* lever till och med på 200 ms djup, och på 50—100 ms djup påträffas på botten stora mängder av en grön mygglarv (*Chironomider*), varav den för Nordladoga säregna valantkasiken (djupvattenssiken) samt hornsimpan och laken livnära sig. Vilken ekonomisk betydelse dessa reliktkrustacéer ha för Ladoga, framgår därav, att de utgöra huvudnäringen för 13 fiskarter.

Först invid gränsen mot Ryssland, framför Salmis och Metsäpirtti socknar, bilda dessa på bottenfauna rika grund vidsträcktare näringsområden för fiskarna, och här förekomma därför även de mest inbringande fiskeriområdena vid den finska delen av Ladogakusten. Fisket invid stranden börjar här i sin omfattning redan påminna om strandfisket vid Sydladoga, och siken t. ex. fångas till den grad allmänt, att den utgör daglig sovel i fiskarens hushåll; abborre och andra vanliga fjällfiskar anses som »ramukalat» (»skrotfisk»), såsom termen därstädes lyder.

Den största betydelsen för fiskerinäringen vid Ladoga ha dock de fiskar, vilka vi kunde benämnda utfjärdsfiskar, som icke äro beroende av bottennäring utan livnära sig av mindre fiskar (nors, mujka eller spigg), alltså lax, röding och gös. Dessa fiskar fångas således inom vidsträckta områden, ända ut på den öppna Ladoga, många mil från kusten, beroende på deras periodiska uppträdande i olika delar av sjön.

Lax, sik och röding utgöra den ekonomiskt värdefullaste fångsten i Ladoga, och av dem kommer laxen i främsta rummet vad fångstmängd och värde beträffar.

Alltifrån 1860-talet är det ett känt faktum, att laxfaunan i Ladoga omfattar två arter, av vilka den ena är den relikta havslaxen eller blanklaxen och den andra den egentliga insjölaxen, två alldeles tydliga arter, som till och med en vanlig landkrabba kan särskilja. Havs- eller blanklaxen i

NOTDRAGNING AV NORS. SALMI, LUNKULA.

Ladoga skiljer sig från den egentliga havslaxen genom många, av isoleringen betingade, mindre morfologiska drag (tandbyggnaden m. m.), men här såsom över huvud taget framträder reliktbildningen i synnerhet i den förminskade storleken; Ladoga-laxen uppnår sällan 10 kgs vikt, den vanligaste storleken är omkring 3 kg. Enligt statistiken över laxfångsten vid statens laxfiskerier i Vuoksen åren 1906—1908 har jag beräknat reliktlaxens medelvikt under dessa år: år 1906 utgjorde den 2,9 kg (medelvikten för 1,520 exemplar), 1907 2,7 (1,658 exx.) och 1908 3,2 kg (2,406 exx.).

Uppför Neva stiger nog även den egentliga, i Östersjön hemmahörande havslaxen i så pass stora mängder, att den före kriget fångades med not i Petersburgstrakten, och i de övre Nevaströmdragen fångades den yrkesmässigt med ett slags forsdrag, varav en modell numera överförts till fiskerierna vid Vuoksen. Men till Neva inskränker sig även dessa Östersjölaxens vandringar. Ytterst sällan stiger den ända upp till Ladoga, och det är icke känt, att den skulle ha lekplatser i de stora, i Sydladoga utfallande strömmarna Volhova, Sjasi och Syväri, i vilka den mindre, relikta havslaxen i Ladoga annars stiger. Det enda tillfälle, varvid det med säkerhet konstaterats, att Östersjölaxen stigit ända upp till Ladoga, inträffade hösten 1926, då en fiskare i Valamotrakten fångade en 19 kilos havslax-hanne i lekdräkt med hakformig underkäk.

I n s j ö l a x-beståndet i Ladoga är avsevärt mindre och utgör endast några procent av fångsten. Dess utbredning i den finska delen av Ladoga är dock i viss mån olikartad, beroende på närheten till lekälvarna; i trakterna av Salmis, Impilahti och Sordavala förekommer den allmännare, medan den däremot endast tillfälligtvis uppträder i laxfångsten vid sydvästkusten och kring utöarna samt t. ex. bland laxfångsten i Vuoksen åren 1906—1908 varierade insjölaxens antal mellan 4—10 %. Dess medelvikt utgör 2,5 kg, exemplar på 5—6 kg äro icke sällsynta, 8 kilos fiskar däremot ytterst sällsynta. Fisken är avsevärt fetare än blanklaxen.

Ett livsvillkor för laxstammens bevarande och förökning även i Ladoga är, att den finner lämpliga lekforsar i floderna och att den obehindrat får ägna sig åt leken. För den skull uppehåller jag mig i det följande något vid Ladogalaxens stigningsmöjligheter och dess förekomst i de i Ladoga utfallande älvarna.

På den finska sidan utfalla i Ladoga allt i allt 40 älvar av mer än 5 kms längd. I 21 av dessa förekomma laxfiskar, det

FISKARHAMNEN I LOTTEENSAARI, METSÄPIRTTI. HUVUDORTEN FÖR LAXFISKET.

vill säga: där förefinnes en större eller mindre bofast laxöringsstam (forell, *Salmo trutta fario*) och i de flesta av dem stiga dessutom reliktlaxen och insjölaxen för att leka.

I alla dessa 21 älvar anträffas laxöring, om ock fiskstammen mångenstädes är så pass obetydlig, att den icke har någon ekonomisk betydelse. I en del älvar förekommer den dock så rikligt, att fångst kunnat komma i fråga, i synnerhet sportfiske.

Numera vet man, att laxen eller insjölaxen stiger upp i 18 strömmar för att söka lekplatser. Insjölaxen stiger i de

flesta av dessa, reliktlaxen endast i 5 vattenrika älvar. Den viktigaste laxälven är nu för tiden Taipale-grenen i Vuoksen.

Det finnes ingen statistik sammanställd över laxfångsten i Vuoksen för en längre tid. Från tidigare år må nämnas enskilda uppgifter, att den årliga laxfångsten i Vuoksen t. ex. på 1880-talet i nedre loppet varierat mellan 22,000 och 34,000 kg samt å privatfiskerier i älvens övre lopp mellan 11,000—12,000 kg. År 1896 fångades mellan Taipale och Imatra 13,253 stycken laxar.

Under innevarande sekel har en kännbar minskning inträtt: år 1908 t. ex. utgjorde fångsten i Vuoksen 2,300 stycken och 6,700 kg.

Ätminstone i älvens övre lopp har dammen vid Enso bruk och trämasseavfallet från fabriken under det senaste decenniet verkat hämmande på laxens stigning och särskilt inskränkt dess lek i de övre Vuoksenforsarna. Även i Miinalanjoki och i Tulemanjoki stiger laxen rikligt, medan åter de talrika forsarna i Hiitolanjoki allmännast begagnas av insjölaxen såsom lekplatser.

I de strömmar, som utfalla i norra Ladoga, finnas rätt få så stora naturliga fall, att de skulle utgöra något hinder för laxens stigning. Dylika fall äro Ryymänkoski i Tohmajoki (30 km från älvens mynning, 6 m högt fall), Juankoski i Hiitolanjoki (50 km från älvens mynning, 7 ms fallhöjd, hindrar laxen att stiga till sjön Simpele) och Imatra i Vuoksen, 140 km från älvmyningen. I stället finnas dess flera konstgjorda stängs el. Knappast en enda av de ovannämnda 21 laxrika älvarna är helt fri från tvärdammar. Även i de i Ladoga utfallande älvarna hindras laxarnas vandring till högre upp belägna lekplatser i hög grad av fabriks- och kraftanläggningarnas dammar. Medan laxen eller insjölaxen tidigare, då älvarna ännu befunno sig i naturtillståndet, brukade stiga sammanlagt 661 km uppför dessa vattendrags huvudfårar, har dessa fiskars stigningsområde numera, i främsta rummet på grund av fabriks-, kvarn- m. fl. tvärdammar, inskränkts ungefär med hälften (320 km).

Laxfångsten i Ladoga verkställes huvudsakligen med nät, som äro 50—60 m långa och 3,5 m höga. De nedsänkas i rader omfattande 10—15 nät efter varandra alldeles nära vattenytan, så att de stora korkflötena vagga i långa rader på sjöns yta. Varje båtlag omfattar 3 personer och innehar 60—70 stycken laxnät, vilkas värde nu för tiden stiger till omkring 20,000 mk.

SALMISBOR DRAGA SIKNOT PÅ SINA LÅNGSLUTTANDE SANDSTRÄNDER.

Ett viktigt fångstredskap är även långreven, som t. ex. i Metsäpirtti omfattar 2—3,000 krokar, medan samma revlängd vanligen har en längd av 15—20 km, men stundom ända till 30 km; 10 kms längd är det minsta. För utläggandet av en långrev åtgår, fastän det vid lämpliga vindar även försiggår under seglats, en hel dag. Fångsten är naturligtvis mycket växlande, men det må omnämnas, att t. ex. senaste sommar vid vissa vittjningar erhöles 60—70 laxar, representerande ett värde av c:a 2,000 mk.

Näst laxen är s i k e n den viktigaste fångstfisken. Då siken utmärkes för en ovanligt stor föränderlighet, vartill redan de yttre förhållandena avsevärt medverka, kan man i Ladoga med dess ytterst växlande djupförhållanden och olikartade näringsfauna redan till det yttre särskilja åtminstone tre olika former, vilka numera även torde kunna betraktas såsom skilda arter. I varje händelse kunna vi på forskningens nuvarande ståndpunkt fastställa, att det i den finska delen av Ladoga finnes åtminstone 2 stabila arter, för vilka det på grund av olika levnadsvanor är nästan omöjligt att blanda sig med varandra. Den ena av dessa äro djupvattenssiken (valantkasiken), den andra s. k. svartsiken. Den förstnämnda, valantkasiken, är en av våra intressantaste fiskarter. Den är nämligen en verklig d j u p v a t t e n s invånare, speciellt i det avseendet, att dess lek äger rum å botten på ett djup av 50—100 m mitt ute på den vida Nordladoga och därtill vid en tidpunkt, då svartsiken, som förlägger sina lekplatser till klippor och skär, redan en månad tidigare slutat sin lek. Valantkasikens lektid infaller nämligen kort före sjöns isbeläggning i december. På ett dylikt djup är vattentrycket naturligtvis starkt, och simblåsans byggnad hos denna fisk är även anpassad därefter. Då fiskarna vid fångsten med nät stiga upp till vattenytan, äro de antingen hjälplösa eller vid ankomsten till de övre vattenlagren redan döda, vilket förorsakas av trycket utåt i simblåsan. Fiskens bröst är utspänt, och om kroppen icke redan spruckit, vilket ofta även inträffar, bör fiskaren genast då han fått fisken i sina händer med kniveggen genom munnen sticka hål på simblåsan för att göra slut på spänningen. En luftström tränger härvid pipande ut och fisken återfår sitt naturliga yttre. Sommartid stiger valantkasiken nog till något grundare vatten för att skaffa sig näring, men sällan ens då till grundare än 25 ms vatten. Här livnär den sig främst av den lilla gröna *Chironomid*-larven och krustacéen *Pontoporeia*. Valantkasiken är även mindre än svartsiken; sällan fångas exemplar av mer än 1 kgs vikt, den vanliga vikten är 650—700 gr. På grund av sin fetthalt är den emellertid den värdefullaste av sikformerna.

En för Nordladoga säregen fisk är rödingen, som tillika utgör en ekonomiskt viktig del av fångsten. Såväl sommar som vinter äro dess utfodringsområden mycket vidsträckta, över hela Ladoga, var blott nors- och mujkstim äro i rörelse. Men på höstsidan samla sig stimmen, man kan nästan säga på bestämda platser vid fastlandskusten eller kring utöarna, där de förlägga sina lekplatser vid lämpliga strandbräddar med

FÅNGST AV NIERIÄINEN (RÖDING) VID VOSSINOI HOLME.

runda stenar. Beroende på vattnets värme, strömdrag och väderleksförhållanden äger leken rum antingen på alldeles grunt vatten eller på ända till 15 ms djup.

De första lekande rödingarna fångas vid Sordavala och Jaakkima kusten ofta redan i början av september, åtminstone en, ofta två veckor tidigare än i trakten av utöarna, där rödingen sällan börjar sin lek före den 15 september. Denna skillnad torde bero därpå, att vattnet tidigare avkyles vid fastlandskusten. Mitten av lektiden infaller nästan regelbundet under de två första veckorna av oktober. Lektiden varar 34—48 dagar.

Rödingens förökning i Ladoga hämmas därigenom, att laken, siken och delvis även elrizan äta mängder av dess rom. Den värsta förstörelsen bland rödingens (liksom även bland sikens) rom åstadkommer laken, som alltid följer rödingen på dess lekfärd. Likaså uppträder siken redan i början av hösten vid rödingens lekplatser för att senare livnära sig av dess rom.

En röding i bröllopsdräkt, särskilt en hanne, är en verklig sevärdhet med sin vackra karmosinröda buk och sina mjölkvita fenor. Färgen blacknar likväl småningom då den döda fisken förvaras, och i fiskhandeln är ståten förbi.

Fisket i Ladoga har en så pass stor nationalekonomisk betydelse — nu för tiden kan den årliga bruttointkomsten därav i medeltal beräknas till 5 milj. mk och fångstredskapens värde till 3,3 milj. mk — att man måste ifrågasätta huruvida sjöns fiskrikedom kan bevaras även vid ett allt effektivare fiske eller om en minskning av fiskstammen är att befara. Vi kunna genast svara, att dessa farhågor särskilt vad två fiskar angår icke äro grundlösa, nämligen *Laxen* och *rödingen*; vad laxen beträffar därigenom, att industrien år från år lägger beslag på allt flere lekforsar i älvarna, avstänger lämpliga lekplatser med sina tvärdammar eller också förstör naturliga lekforsar och -strömdrag med sitt avfallsvatten; vad rödingen beträffar åter därigenom, att den huvudsakligen fångas under lektiden, och då fisket med tiden blir allt intensivare, kommer säkert en minskning av rödingstammen att förmärkas och har redan också förmärkts.

Finnes det någon möjlighet att avhjälpa detta sakförhållande? Laxens uppstigande i avstängda älvar har man visserligen hittills sökt underlätta med s. k. *fisktrappor*, men i de fall dessa inrättningar varit byggda i förening med höga fabriksdammar och ingen naturlig fåra kunnat bevaras förbi fallet, har erfarenheten både hos oss och på annat håll visat, att deras effektivitet icke motsvarar det nedlagda kapitalet och icke heller huvudändamålet, emedan en rätt liten procent av de uppstigande laxarna begagna sig av dem. Den nuvarande riktningen strävar även att med andra medel utjämna denna

skada; man försöker nämligen få de dammägande fabriksbolagen att i stället för laxtrappor inrätta fiskodlingsanstalter och med yngel, som utplanteras i ifrågavarande älvar, gottgöra olägenheten, att laxarna på grund av tvärdammarna icke kunna leka i älvarna. Detta sätt tillämpas redan i en av de älvar, som utfalla i Ladoga, nämligen i Tulemanjoki i Salmis. Samma tillvägagångssätt torde vara det enda medlet även för

VID GRÖTGRYTAN I VOSSINOI FISKESTUGA UNDER PÅGÅENDE RÖDINGFISKE.

rödingens bevarande, alltså utplantering av yngel på lekplatserna. Då det emellertid är fråga om hela den stora sjön Ladoga, erfordras stora mängder. Detta medel är dock icke något tomt ideal, det framgår av fiskplanteringarna i de stora sjöarna på gränsen mellan Förenta Staterna och Kanada.

Enligt den amerikanska zoologen *Paul Reighards* forskning rörande nyttan av sikodlingen i de stora sjöarna i Nordamerika, har i de delar av sjöarna, där sik odlades i så stor skala, att årligen utplanterades i medeltal omkring 11,500 stycken sikyngel per kvadratkilometer (115 st. per hektar) eller 100

yngel på varje $\frac{1}{2}$ kg fångad sik, sikfiskets avkastning förbättrats med 72 %; i de sjöar eller delar av sjöar åter, där den årliga utplanteringen utgjorde omkring 2,800 st. på 1 km² (eller således $\frac{1}{4}$ av ovannämnda kvantitet), förblev fångsten oförändrad.

År 1916 utplanterades från fiskerikommissionens fiskodlingsanstalter i Förenta Staterna 316,975,000 st. och år 1917 331,610,000 st. sikyngel. Enbart i Erie-sjön utplanterades år 1916 175 $\frac{1}{2}$ milj. yngel. Då Erie-sjöns areal är 26,000 km² eller $\frac{1}{3}$ större än Ladogas (18,000 km²), utgjorde planteringskvantiteten 6,750 st. per km² eller 67 yngel per hektar.

Ännu intensivare bedrivs särskilt sikodlingen i Bodensjön i Schweiz. Under en lång tidrymd har i denna sjö årligen utplanterats över 20 milj. sikyngel (år 1911/12 38,4 milj. och 1913/14 33,6 milj. st.). Då sjön är ungefär $\frac{1}{5}$ större än Höytiäinen eller 540 km², utgjorde den utplanterade yngelkvantiteten sistnämnda år 622 st. per hektar vattenyta. Dessa förnyade planteringar ha även haft till följd, att sikfångsten i Bodensjön blivit 4—5 gånger mer givande än i början på 1890-talet.

En tillämpning i Ladoga av dessa erfarenheter från andra vattendrag, förutsätter naturligtvis åtgärder från vår stats eller ännu hellre från bägge gränsmakternas sida. I detta hänseende är redan början gjord med det fördrag, som ingåtts mellan Finland och Ryssland rörande fisket och sälfångsten i Ladoga och vilket förutsätter samtidiga åtgärder från båda staternas sida för realiserandet av en större fiskplantering i Ladoga. När denna plan kan verkställas beror i främsta rummet av vår grannes goda vilja.

GRÄNS-KARELEN.

Vid den tiden då Finland blev självständigt hägrade för mången medborgare i detta land bilden av ett Stor-Finland, vars gränser skulle sträckt sig till Onega, Vita havet och norska Finmarken, såsom Oksanen (Ahlqvist) inspirerat sjunger i sången om det finska språket. Många samverkande faktorer bidro dock till att denna bild förblev blott en drömbild. Som tillskott till sin areal erhöll vårt land endast Petsamo vid Norra ishavet och Pasviks älven, omfattande omkring 10,470 kvadratkilometer. Ur turistsynpunkt var dock förvärvet av Petsamo en stor vinst. Vi ha därigenom erhållit mycken naturrikedom, sådan vi tidigare ej ägt. Men ehuru ökningen i landområde ej var större, har Finland likväl under sin självständighets första årtionde inom sina forna gränser liksom vuxit och förstorats. Mången avsides belägen ort, för den övriga befolkningen tidigare både oåtkomlig och okänd, har liksom kommit oss närmare, och år från år växer antalet av sådana medborgare, som allt bättre lärt känna förhållandena i vårt lands gränstrakter. Den raska utveckling som fåtts till stånd i våra samfärdsmedel genom byggandet av järnvägar i riktning mot de östra och nordliga gränserna samt genom att motorfordonen blivit allt allmännare, har gjort det möjligt att på jämförelsevis kort tid nå dessa fjärran nejder. Därför ha de liksom närmats till oss, vilket jämväl framgår därav, att vi oftare än förr se dessa orters invånare ibland oss, i de större centra och i inlandet. Numera är ej heller Gränskarelen, och får icke vara, i en västfinnes ögon något inom Finlands gränser existerande Ryssland — såsom tidigare ofta, beklagligtvis, var fallet. Ej heller behöver gränskarelen mera känna det

som begåve han sig till Sverge, så snart han reser västerut ifrån sitt landskap.

Karelen är stort, med grenar i olika riktningar. Dess delar bära särskilda benämningar, vilka likväl ej närmare fixerats i vårt språkbruk, lika litet som deras geografiska gränser kunnat fastställas. Man talar om Övre-, Pielis-, Norra-, Mellersta-,

KIVISILTA ÅS.

Östra-, Gräns-, Ladoga-, Södra- och Sydvästra-Karelen samt om Karelska näset. Man vet ungefär var de ligga, men för mången, ja till och med för en infödd karelare, kunna deras inbördes gränser vara oklara. För denna gång vare det oss nog, om vi veta, att man med Gräns-Karelen allmännast menar den del av det finska Karelen, som sammanfaller med Salmi härad, omfattande Salmi, Suojärvi, Korpiselkä, Soanlaks och Impilaks socknar av Viborgs län. Stundom räknas härtill ännu Ilomants socken och dess dotterkommun Tuupovaara (Kovero) i Norra-Karelen. I allmänhet är detta skogarnas, kärrens, träskens och runornas Karelen. Det består dock ej uteslutande av karga

moar och sumpmarker, såsom man kunde tro när man blickar ut genom kupéföret, isynnerhet på sträckan mellan Suistamo och Suojärvi stationer, eller då man i bil färdas från Värtsilä till Korpiselkä och Ägljärvi, eller när man från Pitkäranta via Syskyjärvi reser till Loimola och S:t Anne bruk. På samma sätt löpa ju våra järnvägar i många andra trakter genom ödemarker, och landsvägarna slingra sig över hedar och moar, liksom undvikande be-

LEPPÄSYRJÄ. BYKAPELL.

bodda nejder och skänkande en oriktig eller ensidig bild av landskapet och dess bosättning.

Bosättningen.

I Gränskarelen finnas stora obebodda skogsbygder. Avståndet mellan byarna kunna vara nog så långa. Men en enstaka, här och var spridd bosättning, sådan man ofta påträffar i Norra-Karelen och Kajana fjälltrakter, finner man här sällan. Gränskarelarna är sällskapliga, de tycka om grannar. Man grupperar sig i större eller mindre byar, helst på stranden av en sjö, på krönet av ett skogsfjäll eller på långsluttande åsar. De mest typiska av de större byarna äro landskapets kyrkobyar, i synnerhet de i Suistamo, Salmi (Tulema), Impilaks och Ilomants. Utom dessa »pogoster» kunna som exempel på större bosättningscentra anföras: Kerisyryjä i Impilaks, Kirkkojoki, Miinala och gränsbyn Manssila i Salmi, Hautavaara, Leppäniemi, Moision-

vaara och Kaitajärvi i Suojärvi, Ägläjärvi i Korpiselkä samt Leppäsyvä i Suistamo. I somliga av dem märker man, att folkökningen, åkrarnas utbredning och boskapens tillväxt mana till en flyttning av bostäderna längre ifrån varandra. En alldeles särskild, för det gamla Gränskarelen främmande bosättning bildar den genom sin byggnadsstil och sin befolkning brokiga, om en förstad påminnande grupp av gårdar, som i en nästan oavbruten räcka, mätande nära fem verst i längd, sträcker sig från Suojärvi banans ändstation, Suvilahti, förbi Kaipaa by.

HYRSYLÄ. PÅ OLONETSKA SIDAN AV BYN.

Den bästa och mest karaktäristiska bild av en genuin karelsk bosättning erhåller man av de i skogsbygderna belägna, ovan anförda mindre byarna, vilka på sidan om stora världens ävlan och påverkan troget bevarat sin åldriga prägel, sitt språk och sina enkla seder. Där ljuda oftare än annorstädes de ursprungliga stamsångerna, än i kanteles spel, än i en gråterskas sorgbundna tillfällighetsrim, än — ehuru mera sällan — i runor, sådana, som de i Kalevala. Och om söndagskvällarna, då både gamla och unga samlas till muntert samkväm i någon stuga mitt i byn, märker också en främling att folket här, varest det ofta varit knappt om brödbiten, likväl icke uppfötts i sorg. Ett ljust sinnelags lekande rytmer gå igen i de lediga hälsningarna, i det livliga, med ordspråk kryddade talet, i de glättiga sångerna

och lekarna ävensom i de gammaldags danserna, som fordra vighet, snabbhet, ja ofta tillochmed uthållighet. Byns sorger och motgångar äro gemensamma för alla; likaså dess fröjder och segrar. Stamkänslan är här starkare än annorstädes.

Dylika, av skogens ro och en vaken stamkänsla påverkade byar förekomma i hela landskapet. Några av de mera kända må här anföras: Muuanto, Shemeikka, Koitto, Äimäjärvi och Uuksujärvi i Suistamo, Tolvajärvi och Yläjärvi i Korpiselkä, Vegarus, Kivijärvi, Kotojärvi och Kokoinniemi i Suojärvi, Käsnäselkä, Kanabrojärvi och Orusjärvi i Salmi, Uamo, Syskyjärvi och Kokkoselkä i Impilaks, Kuikka och Kiekua i Soanlaks.

Befolkningen.

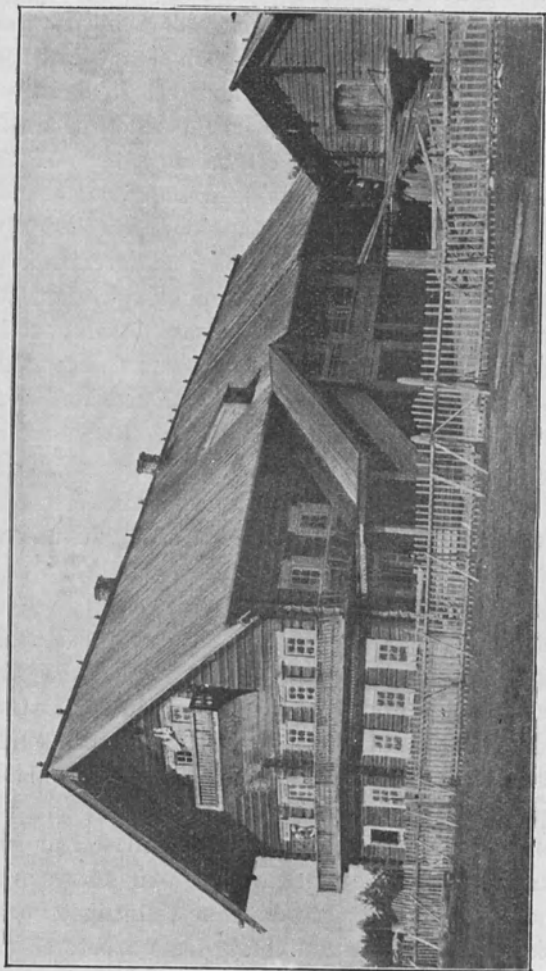
Gränskarelsens befolkning är, med undantag av några inflyttade familjer och en genom såg- och skogsarbeten hitlockad befolkning, av genuin karelsk härstamning. Det stora flertalet bekänner den grekisk-katolska läran. Den äldre generationen är varmt religiös, aktande åldriga bruk, moralens bud och renhet i seder. De flesta byar ha sina bykapell, »tsasovnj», för det mesta enkelt uppförda, men stundom helt dekorativa (Ägläjärvi, Hautavaara). Invid dessa befinna sig byarnas gamla kyrkogårdar, »karsikko» eller »kuusikko». Långt innan man kommer till en by ser man denna kyrkogård på en i sjön utskjutande udde eller på sluttningen av en skogsås med dess gamla, vördnadsbjudande granar. I de mest avlägsna byarna kan man vid en grav ännu finna ett »dödsbräde (»kalmalauta»), dit den avlidnes egna stundom bära piråger och annan välfägnad, för att göra det trivsamt för den döde och förhindra honom från att gå igen under de långa höst- och vinterkvällarna. I dessa byar kan man även påträffa gamla naturläkare, kännare trollformler och konster, vilka kunna hämma blodflöde, fördriva avundsmän, »försäkra» boskapen mot skador m. m. Forntida arbetsredskap och husgerådssaker påträffas allmänt. Till stil, utsirning och inredning genuint karelska gårdar förekomma mest i Suojärvi, men även i Salmi och Suistamo ser man sådana. Med undantag av rian och badstugan befinner sig hela gården med fähus, foder-

lada, gödselstall, källare och bodar i en och samma byggnadskomplex, under ett och samma mäktiga tak. Dessa gårdar, vilka ännu äro de vanligaste i Olonets och ryska Karelen, påminna starkt om gårdarna i Schweiz', Schwarzwalds och Bajerns bergs- och skogstrakter. De ståtligaste, bäst bibehållna gårdarna i karelsk stil påträffas resenären i Kuikkaniemi i Suojärvi (Bombai beryktade gård), i Leppäniemi, Hautavaara och Kaipaa. Rökportena hålla på att försvinna. Sådana förekomma numera blott ett fåtal i Suistamo ödemarker. Leppäniemi livaktiga ungdomsförening i Suojärvi har nyligen i Moisiovaara inköpt ett värdefullt rökporste för att uppföras som ett lantbruks- och hushållsmuseum i Jehkilä by vid utloppet av ån Suojujoki.

Folklynnnet.

Några drag av folkets lynne och seder ha i det föregående redan antytts. Särskilt bör framhållas dess öppet hjärtliga och gästfria sätt emot andra människor, ej endast mot egna och grannar, utan också mot främmande. Är man i vardagslag tvungen att leva sparsamt och tillochmed njuggt, ställer man däremot vid en främmandes besök allt det bästa fram på bordet. De flinka värdinnorna äro erkänt skickliga i kokkonsten. Efter några få ögonblick får man jämte te, eller numera även kaffe, till bästa allehanda piråger (keitinpiiraat, sultsinat, tsupukat, pyörykät m. fl.). »Kommer ni som friare eller som annan gäst?» frågar man en ung man, om han i sällskap med en äldre, värdigare inträder i en skogsgård. Fordom bjöd man blott åt en friare de smakliga »keitinpiiraat», och den skicklighet, som erfordras för deras tillredande, demonstrerades för honom åskådligt. Man underhåller sin gäst efter bästa förmåga. Man undfägnar honom såväl i ord som handling. Han slipper ej så lätt ifrån gården. Frikostigt bjudes han på nattkvarter och ett varmt bad. Och då han vid avskedet följes ut på gården, uttalas ännu en uppmaning: »Toits' käygeä!» (Kom igen!).

Hos skogsbygdens ursprungliga karelare bor en god portion konstnärslag. Man märker det på hans fallenhet för poesi, på den konstfärdighet, varmed han sirar sin stugas gavlar och tak-

BOMBAS GÅRD I SUOJÄRVI.

band eller slöjdar en slända (kuoshali) åt sin käresta eller utför mönster på dukar och vävnader. Vackert är det att skåda, när en behagfull, smidig tärna i dansen, än liksom flyende och undvikande, än åter lockande och givande sig ställer sin lika smidiga och snabbfotade beundrare på prov. Särskilt framträder det medfödda konstsinnets i ett målande och skämtsamt språkbruk. Kan man väl mer träffande skildra ett lokomotiv än den Salmi-gubbe gjorde, som efter att ha fått se ett sådant, beskrev det för sina nyfikna bysbor på följande sätt: »Kolmsilmäne tsortta, da uhkii, da puhkii, da tuljkibunoita suusta lyykkii». (En treögd fan, som pustar och stånkar, blåsande ut gnistor ur gapet). Eller den, som efter sitt besök i den luterska kyrkan förtäljer för de hemmavarande hurusom han, då han såg kyrkfolket luta sig mot »njukkumalaudat» (sovbräderna) och kyrkvaktaren (kellonlierittäjä) gå omkring och väcka dem med en lång käpp med en liten påse vid ändan, plötsligt fick det skämtsamma infallet att fälla sin piråghalva i påsen då han inga »djengasii» (pengar) hade. Han var en av dem, som finna sig under alla förhållanden, en sådan, om vilken gränskarelaren säger: »Moine mushikka, kui sorsa veteh' mänöö, kuivana ain' ylös nousob'». (En sådan som anden, den där dyker, men kommer torr upp igen).

Ingenting kan såra en gränskarelares känsliga sinne mer än en uttalad förmodan eller blott misstanke att han, på grund av sin religion eller sitt språk, vore ryss. Om under förtryckstiden främmande präster, kringstrykande apostlar och undermåliga tjänstemän här och var lyckades utså rysksinhet bland detta i sina skogar bortglömda, och därav måhända i sitt sinne litet bittra folk, slog denna sådd dock rot endast i undantagsfall. Ehuru under Seyns regemente över 70 förryskningskolor (inberäknat några utom Gränskarelen befintliga) voro i något slags verksamhet, var resultatet av deras arbete så dåligt, att spåren därav redan så gott som försvunnit. I allmänhet råder överallt ett finskt nationellt sinnelag. Den inbördes toleransen och förståelsen de olika trosbekännarne emellan är storartad. Och på få orter inom vårt land är kunskapstörsten och lusten att tillfredsställa densamma större än i Gränskarelen. Nya

folkskolor påyrkas, grundas och fyllas med elever alltjämt. Det i Suistamo kyrkoby, i den förra förryskningskolan inrättade, nyss utvidgade småskoleseminariet omhuldas på det varmaste. Den Östkarelska folkhögskolan i Impilaks, som verkat i mer än tjugo år, har fått glädja sig åt allt talrikare elevskoror. Samskolor förekomma i Pitkäranta och Salmi. En fast lantmanna-

VID PAMILO FORS.

skola i Leppäsyrvä i Suistamo, med en jordbruks- och en hushållsskoleavdelning, får år från år mottaga allt flere elever från sitt eget landskap.

Nammen.

Det är sant att i Gränskarelen förekomma jämförelsevis många såväl släkt- som dopnamn av ryskt ursprung. Men de äro ej självtagna; de ha givits folket av prästerna. Numera hålla de dock på att avtaga. Men en mängd genuina karelska släktnamn ha bibehållits. Bland de förnämsta i denna grupp

må nämnas de berömda jägarnamnen Vornanen, Martiskainen, Vilokkinen och Muranen, samt runosångarnamnen Shemeikka och Onoila. De i hemknutarna mest kända namnen äro: Jekkonen, Tertsunen, Tsutsunen, Mönttinen, Karppinen, Kaitanen, Hokkinen m. fl. Djurs, isynnerhet fåglars namn brukas allmänt som släktnamn: Pyy (Hjärpe), Närhi (Nötskrika), Naakka (Kaja), Harakka (Skata) o. s. v. I tilldelande av dop- eller förnamn ha prästerna varit mindre bundna. Därför äro de finska förnamnen färre än de finska släktnamnen. Också häri märker man dock en vändning, dels beroende på att det nationella sinne- laget stärkts och klarnat, dels på att den gekisk-katolska kyrko- styrelsen och ledningen är nationellt sinnad.

Näringarna.

För en turist, som kommer från det övriga Finland och önskar stifta bekantskap med förhållandena i Gränskarelen, erbjuda nejdens näringar ingenting särskilt sevärt. Huvudnäringen, jordbruket, befinner sig ännu i allmänhet på en ganska primitiv ståndpunkt och tryggar ej ens folkets behov för året. Något bättre förslog den hemodlade säden under tidigare årtionden, då svedjebruket ännu var allmänt. Denna gamla metod att bruka jorden håller fortfarande i sig i Gränskarelens östra delar, i synnerhet i Suojärvi, med en seghet, större än någon annanstädes i Finland. Å andra orter håller den ju på att försvinna till och med i utkanterna. Men en klar junidag kan man mitt i Suojärvi från en höjd eller på stranden av en större sjö se röken stiga från tiotal svedjeländer, vilket under det stock och props betinga sig ansenliga pris vältaligt vittnar om finnens »sisu», seghet och ett slags envis konservatism. Men den nya tiden har även här gjort sig gällande i lanthushållningen. Den kommer i jordbrukets och boskaps- skötselns tecken. I somliga av de gränskarelska kommunerna består jorden ända till halva arealen av kärrmarker. Tidigare ansågos dessa för värdelösa, ja till och med skadliga för hela omgivningen. Men en senare tids undersökningar ha visat, att, ehuru många kärr äro till jordbruk olämpliga, förekomma dock

odlingsbara sådana i större omfattning än man anat. De bästa kärren äro de som omgivas av kalkberg, vilket är fallet i södra delarna av Suistamo och i mellersta Suojärvi. Som kärrodling är Leppäsyrjä trakten i Suistamo en sevärdhet, vars like ej finnes i det övriga Karelen. Suojärvi kommuns anspråkslösa åkerareal har inom par tre år vuxit med 10 procent. Det är ett rekord, som i anseende till de primitiva förhållandena måste anses för avsevärt, isynnerhet som goda förtjänstmöjligheter vid skogshygge, sågarbete och järnvägsbygge samtidigt riktat uppmärk-

KÄRRSANDNING I SUOJÄRVI, LEPPÄNIEMI.

samheten åt annat håll och gjort avlönat arbete dyrt. Att röja svedjemark är ett av de tyngsta arbeten jordbruket känner. Därför skyr en gammal svedjebbrukare ej mödan att, om han känner förhållandena mana därtill, övergå till ett annat mödosamt sätt att kuva naturen — till kärrodling.

Boskapsskötseln.

Boskapsskötseln är i allmänhet mycket primitiv. Den tiden är ej alltför avlägsen, då man i byarna vid östgränsen, likasom i trakterna kring Olonets, ansåg att en ung flicka av hänsyn för det passande ej borde delta i ladugårdssysslorna. Men så snart hon blivit hustru och värdinna, skulle hon desto flitigare ägna sig åt boskapens värdande. I skogsbygdernas fähus förekommo

på grund av fruktan för rovdjur, inga fönster, blott en glugg, som tidigare tilltäcktes med halm, senare med en bit glas. Allt ännu går gränsbyarnas boskap på bete i de vida skogarna under uppsikt av en i sin näverlur stötande, beväpnad herde (paimoi). Av den inne i stugan syrade grädden kärnades ett smör, omtyckt av de gamla men ganska bittert (kitsmerä) till smaken. Men också smaken och dess fordringar förändras. Den nya

KORPISELKÄ. FRÅN TOLVAJÄRVI SJÖAR.

tiden med dess apparater för mjölkens separerande, silande och kärnande och med dess andelslag tränger ända till skogarnas avlägsna vrår. Ystad ugnsmjolk (kuiva kokkeli), vattenblandad surmjolk och det bittra smöret bli allt mer sällsynta i de större byarna. Efterfrågan på mjolk är i Suojärvi nya bosättningscentra, i trakterna av Kaipaa och Suvilahti så stor, att den lokala produktionen alls ej förmår tillfredsställa den. De driftigare bland Suistamo och Ruskeala ladugårdsägarna föröka sin mjolkproduktion och ombestyras med järnvägens hjälp mjolktillförsel från Suojärvi. I landskapets södra socknar, Impilaks och Salmi, hör man redan maskinernas surrande i andelsmejerierna.

Fisket.

Fiskrikedomens i Suistamo och särskilt i Korpiselkä skogs-träsk är vida beryktad. Annorstädes har fisktillgången allt mera avtagit. Den grekisk-katolska befolkningen förtär mycken fisk. Tidigare, då gränsen stod öppen, hämtades lasstals fisk från olonetska sidan. Numera måste järnvägen förmedla också detta sovels transport till det inre av landet. Invånarna kring de ovan antydda träskens ävensom befolkningen på Ladogas stränder leva dock på den fisk de själva fånga. Och vidtager man behöriga åtgärder, torde de ifrågavarande träskens och sjöarnas samt de emellan dem flytande åarna erbjuda de bästa möjligheter för fiske, såväl för den lokala befolkningen som för sportfiskare.

Jakten.

Gränskarelens väldiga, obebodda furu- och granskogar (rigeiköt) erbjuda allttjämt det bästa tillhåll för björnen. Också lodjuren ha där sitt hemvist. Över Ladogas isar ströva om vintern skaror av vargar från olonetska sidan, av vilka en del till kalvars och fårs stora skräck stannar i skogarna mellan Impilaks och Suistamo. Mindre skogsvillebråd jagas numera av de forna storjägarna och renskyttarna Vornanens, Vilokkinens, Martiskainens m. fl:s efterkommande. Långt borta bakom skogsfjäll och kärrmarker gillra nu gossarna sina fällor och snaror, såsom det skett i urminnes tider. De på uttorkade forsars botten uppspirade buskagen och ungskogarna äro omtyckta betesmarker och tummelplatser för hararna.

Skogshushållningen.

Bland mångahanda näringsfång är för gränskarelaren förtjänsten vid skogshygge (savota) av stor betydelse. Det finns många, för vilka det varit och fortfarande är deras huvudsakliga inkomstkälla. För mången bonde betyder »savota» mera än inkomsten från hans lilla, svagt odlade jordområde. Denna företeelse är densamma som förekommer bland folket i de nord-

ostliga gränstrakterna och i norra Finlands skogsnejder. Man lever liksom inom skogens trollkrets. När budskapet om »savota» jobbet når skogsbyarna, vika alla andra intressen, allt annat arbete. Allt tal, all sysselsättning, all beräkning, all utrustning gäller blott skog, hygge, släpning och flötning. Man vet nog, att där fordras ett styvt arbete, att köld och snöyra äro ens följeslagare, att där ofta bjudes varken på bostad eller badstuga, att man får söka skydd i en mörk torvhydda och vederkvicka sig med kaffe utan grädde. Men i vedergällning njuter man av friheten i de ändlösa skogarna, av äventyr och överraskningar, av ett hurtigt och våghalsigt kamratliv. De nedärvda ödemarksinstinkterna göra dessutom sitt till. Om man sedan i stället för vinst, till följd av de dyra levnadskostnaderna lidit en mindre förlust och som hemkomstgåva ej har annat än en tom rensel och en avmagrad häst, så vad kan man göra åt saken. »Det råkade bli ett dåligt savota-år, bättre lycka nästa gång.» Sådana missräkningar börja dock ingiva mången bonde tanken på en bättre användning för arbetet. Livsförnödenheterna äro på hyggesplatserna mycket eftersökta och betinga sig höga pris. Det blir större fördel att förbättra sitt jordbruk, att odla hö och havre över eget behov, att skaffa potatis, smör, fläsk m. m. i sådan mängd, att man därav kan avyttra en del på savotas förmånliga marknad. Den som begår sålunda behöver ej vara med om att öka tillgången på arbetssökande och sålunda förstöra arbetslönerna eller tävla med dem, som ännu ej förstått eller velat göra sig fria från »savotas» välde. Dylika reflexioner göra sig för närvarande gällande hos mången gränskarelare.

Ovan tecknade skildring berör huvudsakligen Gränskarelen inre trakter, dess skogsområden. Ehuru även en del av Ladogas stränder tillhör Gränskarelen, ha dessa här lämnats åsido, dels emedan de bilda ett eget område med en säregen karaktär, dels emedan de i tidigare årsböcker i någon mån ihågkommit. I vår skildring har uppmärksamheten främst riktats på människorna, på befolkningen, dess liv och seder. Men kunna väl dessa er-

bjuda nog av intresse för en turist? Utan tvivel! I Finland finns knappt någon annan ort, där just befolkningen, beträffande ursprungliga seder och levnadssätt, skulle erbjuda så mycket värt att se och höra, som Gränskarelen, vilken landsända ännu helt nyss befann sig bortom ogenomträngliga ödemarker. Man bör också komma ihåg, att det man ännu kan påträffa av ursprungligt och värdefullt i etnografiskt avseende, kan redan efter

TOLVAJÄRVI. PÅ KIVISILTA ÄS.

något tiotal år vara försvunnet och förlorat för alltid. Därför bör blicken och färden nu riktas mot Gränskarelen.

Men också om man ur turistisk synpunkt fäster avseende vid naturskönhet, oberörda ödemarksskogar, en djup och stilla ro, skall man i det inre av Gränskarelen finna på sevärdheter och upplevelser, med vilka endast det förnämsta i vårt land kan jämföras. Tolvajärvis mångtaliga blånande sjöar, än betäckta med skuggor, än skimrande i solljuset, än krusade av vågor, än drömmande spegellugna, genomskurna av furumoar, kantade med urgamla skogar, äro verkliga sevärdheter, naturens rika skatter, helgedomar för en stilla ro, vilka en profan penna icke

kan beskriva. Man måste se dem, man bör resa dit och vistas där med kännande hjärta och vaket sinne. Och de skola i ens medvetande inrista bilden av en skogsnejd, som utan gensägelse hör till de vackraste i Finland.

Tänker man speciellt på den studerande ungdomens turistfärder, böra de nyssnämnda orterna i Tolvajärvi på det varmaste förordas. Sedan poststyrelsen infört regelbundna bilturer från Värtsilä station genom Korpiselkä kyrkoby till Tolvajärvi och därifrån genom Ägljärvi till Suojärvi station, kan också en mindre bemedlad tillåta sig en dylik sommarfärd. Beträffande bostads- och kostförhållandena bör mycket ännu ordnas och utvecklas, men riktas turismen åt detta håll, skall allt nog förbättras. Den som reser till Tolvajärvi borde ej återvända samma väg, utan fortsätta till Suojärvi för att lära känna allt det etnografiskt värdefulla man där kan påträffa. Under vackra sommardagar ler den omväxlande naturen även här. När man efter att ha färdats genom skogar och genom byn Vuontele hinner till randen av Nasareinvaara skogsfjäll, öppnar sig för ögat en härlig vy över Suojärvis fjärdar, holmar och vikar, över skogklädda uddar och stränder, bebyggda med byar. Längst borta i öster, bakom gränsen, blåna Olonets skogar.

JÄRNBRUK I ÖSTRA FINLAND.

Med möda och besvär giver vår moder Suomi metallerna ur sitt sköte. Måhända dölja sig stora kvantiteter metaller någonstades, men var? Pitkäranta koppargruvor stå fulla av vatten. Fordom erhöles därifrån något koppar och silver till och med, men då världsmarknaden översvämmades av skatter från andra länder, särskilt Amerika, lönade det sig icke längre att bryta malm från gruvorna i Pitkäranta. Outokumpu är i uppåt-gående; må vi tillönska den en lång livstid!

Vi ha ju även järn här och där, men ingenting att tala om i jämbredd med Sverge. De bästa malmgruvorna i Sverge giva 72 % järn, medan vår sjömalms knappast ens ger hälften därav. Det kanske största bruket i vårt land, Dalsbruk på sydstranden av Kimito, tar all sin malm från staden Köping i västligaste hörnet av Mälaren. Just nu erbjuder bolaget hela rörelsen åt staten, påstående att verksamheten icke bär sig. Från utlandet erhålles färdigt järn till billigare pris.

Det har emellertid funnits tider, då det utländska järnet icke blev billigare och ställde sig svårare att anskaffa. Då gällde det att pressa varje minsta droppe ur våra malmådror.

I Nyslott behövdes på 1500-talet järn för befästningsverken. Då gällde det att skaffa järn till vilket pris som helst. Transporten därav till dessa avlägsna vrår av Saimavattnen ställde sig dyrbar. Alltså uppfördes hyttor och »trälarerna» fingo pusta. I Tuusmäki by i Rantasalmi socken omnämnas många smältugnshyttor, där sjömalms smältes. Dessutom nämnas framstående smeder, som på Gustav Vasas befallning sändes till

Stockholm för att undervisa svenskarna i Ilmarinens ädla konst: här uppstod även släktnamnet Hyttinen, som ursprungligen torde avsett en hyttas föreståndare. — På många orter t. ex. i Kaavi och Nilsjä socknar ses ännu dylika ässjor, där folket fordom i sitt anletes svett pustade fram detta oundgängliga råmaterial. I Kalevala berättas, huru hårt det satt åt att få järnet att smälta, huru till och med himlens vindar måste besvärjas till bistånd för att framställa den bästa varan.

I de talrika sjöarna i östra Finland bildas järnämnen i bottegruset. Med stora håvar togs det upp på flottor och hopades i väldiga kummel på uddarna. Härifrån transporterades gruset vid lämpligt före till masugnen, där inga trälar längre svettades, utan där jättelika fläktar drevos med vattenkraft. Det beräknades, att omkring 30 år efter en upptagning järnämnen ånyo bildats på sjöbottnen. På sätt och vis utgöra alltså dylika sjöar outtömliga järngruvor.

På 1700-talet, närmare bestämt 1746, upprättades det första järnbruket vid Juvankoski i Nilsjä socken och erhöll det svenska namnet Strömsdal. Under de sista åren av samma sekel upprättades Varkaus bruk i Leppävirta, senare Salahmi och Jyrkänkoski bruk i Idensalmi och Oravi bruk i Rantasalmi. I Karelen uppstodo inom kort Värtsilä och Möhkö bruk. Under 1800-talets sista decennier hade järnbruken i östra Finland sin blomstringsperiod. Nu äro de i nedåtgående. Finland är icke rikt på metaller. Vår enda rikedom ligger i våra skogar. Väl skötta och måttligt gallrade kunna de leverera råmaterial ännu för långa tider framåt. De stora järnbruken i östra Finland ha till största delen förvandlats till träförädlingsanstalter. Endast vid Juvantehdas och Värtsilä smältes numera sjömalm. I Siemensmartinugnen vid Värtsilä förädlas även tackjärn av sjömalm, fastän bergmalm också importerar från utlandet.

Emellertid äro dessa bruk alltjämt mäktiga på grund av sina jordområden. De äro stora som furstendömen. Värtsiläs jordareal uppgick till 212 km², Varkaus bruks till 142,000 tunnland. De övriga äro något mindre, men dock som smärre socknar. Vid Värtsilä draggas det erforderliga järnråmaterialet ur 50 sjöar i de flesta kringliggande socknar.

Då dessa bruk äro belägna vid forsar, befinna de sig ofta i synnerligen natursköna nejder. Juvantehdas vinner måhända i detta avseende priset. Där är även fallet högst. Och i omgivningarna finnas många lockande turistplatser. Något längre borta ligger den vackra Syvärinjärvi med oräkneliga holmar och de ståtliga utsiktsbergen Pisa och Tahkovuori. Där finnas Pisa- och Lastuforsar, den härliga Vuotjärvi och själva Juvankoskis 4 km långa, smala, forsrika utfallsström, som slutar i Karjalan-

FABRIKSBYGGNADEN I VARKAUS.

koski. En utmärkt kanotled! Några forsar äro farbara, förbi andra måste kanoten bäras.

Från Kuopio avgå alla dagar båtar, som förmedla trafiken till denna verkligt sevärd trakt, och från Juvantehdas fortsattes ångbåtstrafiken ända till Syväri. Från Pisabergets skoglösa topp erbjuder sig en storartad utsikt. Närmare upplysningar erhållas i Turisten.

Om en resande råkar besöka ett bruk, då smältmassan tömmes ur masugnen, bör han icke försumma att åse detta. Vid Juvantehdas är det en storartad syn, då luckorna öppnas och den glödande järnmalmen i en tjock ström flyter ut ur ugnen och småningom fyller de nedanför befintliga måtten av olika storlek.

Särskilt i höstmörkret är det ett fångslände skådespel. Martinugns tömning i Värtsilä gestaltar sig måhända ännu mer våldsamt glödande och lysande.

Varkaus bruk.

Vid Varkaus eller Huruskoski befinner sig det stora Saimabäckens första trappsteg norrut. Sjöarna mellan Villmanstrand och Varkaus ligga på ungefär samma nivå. Vid Varkaus börja forsarna. Fallet i Varkaus fors är varken brant eller högt, endast omkring 5 m. En präktig lekplats för laxar. Därför var forsens vid Varkaus under århundraden blott en ryktbar fiskeplats. Fordom hade Olofsborg ständigt fiskare här, och dessa tävlade i fiskfångst med de glupska Saimasälarna, för vilkas utbredningsområde nordgränsen just går vid Varkaus. Fiskfångsten här och i forsarna längre norrut var fordom oerhört riklig. I skatt till kronan erlades redan hundratals lispund »spickegädda» — torkad fisk. Huru stora mängder fångades icke måntro för eget behov och till salu? Men då voro även gäddorna stora, ja så stora, att om en fiskare på Haukivesi nu för tiden råkar få en 6—8 kgs gädda, kallar han den: »en svenska tidens gädda».

År 1561 hade den förste bofaste invånaren inflyttat till orten, förmodligen en jordbrukare vid namn Kosoinen, och han bosatte sig på en plats, vars ursprungliga namn varit Pulkovirta udde. Denna plats motsvarar utan tvivel det nutida Kosolanniemi. I århundraden fick forsens ostörd dåna och brusa till glädje för fiskar och sälar och till nytta för människan, innan den första industriella inrättningen uppbyggdes vid dess strand, nämligen en mjölkvarn år 1792. På 1500-talet hade fisket efterträtts av jordbruk, och först under 1700-talets sista år vidtog en anspråkslös industri.

Kvarnen måtte verkligen ha inbragt en viss förtjänst, eftersom den högättade friherre Fabian Wrede inköpte den och på Kosolanniemi hemman upprättade ett järnbruk. Detta vidtog med sin verksamhet år 1815.

All början är svår. Baron Wrede tillverkade å bruket både tackjärn och stångjärn. Bruket draggade sjömalm ur ett par

tiotal sjöars botten och erhöll även tillräckligt därav för den tidens ringa efterfrågan. Redan år 1830 lät Wrede uppföra en tvåramig såg för att av sina stora skogar bereda trävaror för marknaden. Ett första försök i den riktning, som under de senaste åren trätt i förgrunden inom bruket. Finland är främst ett skogsland och intet mineralland.

Efter Wredes död år 1830 stod bruket under de närmast följande åren för det mesta. Men redan 1834 kom det i nya händer. Det inköptes nämligen av viborgaren, kommerserådet Paul Wahl och trävaruhandlanden Erik Johan Längman. — Det förtjänar påpekas, att de viborgska firmorna av tyskt ursprung haft det största inflytande på fabriks- och affärsverksamheten i hela Savolaks och Karelen. Under senare hälften av 1800-talet hade de helt övervikt i landskapet. Bland sådana firmor, som innehaft både industriella inrättningar och skogsmarker, må följande nämnas: Hackman, Wahl, Seseman, Rosenius. Firman Hackman undantagen ha de numera till stor del förlorat sin maktställning. I deras ställe ha rent finska firmor framträtt: Lallukka, Pesonen, Sellgren.

E. J. Längman stod icke länge i spetsen för Varkaus bruk. År 1846 upplöstes bolagskontraktet och Wahl blev ensam ägare. Längman har blivit känd på grund av sina stora donationer för i främsta rummet kulturella ändamål både i Finland och Sverige. Även andra viborgska firmor ha följt samma höga ideal. Av dem må särskilt firman Lallukka framhållas.

Paul Wahls maktperiod vidtager nämnda år. Sin största blomstring uppnådde Varkaus bruk åren 1880—1900. Ur turisttrafikens synpunkt gjorde Varkaus sin största insats år 1871, då ett skeppsvarv uppfördes på Pirttiniemi, på en knapp versts avstånd från maskinverkstaden. Flera hundra större och mindre båtar ha hopfogats på detta varv. På 90-talet blev även varvet det viktigaste verksamhetsområdet inom Varkaus bruk. Hela det vidsträckta Saimasystemet fick sitt behov av farkoster tillfredsställt just i Varkaus. Men icke endast Saimabåtarna utan även många av våra skärgårdsbåtar äro byggda i Varkaus. Båtar från detta varv påträffas även i Ryssland, på Neva, ja till och med ända i Port Artur och Vladivostok.

Varkaus bruk och det närbelägna Lehtoniemi—Taipale skeppsvarvet (grundat 1888) ha dragit försorg därom, att vi på Saimavattnen ha i alla avseenden bekväma och ändamålsenliga ångare. Särdeles stora äro dessa ångbåtar ju icke, ty slussarna i kanalerna hålla dem både vad längd och bredd beträffar inom bestämda gränser, men varje kvadratmeter av utrymmet på däck och i salongerna är i dess ställe utnyttjad, för att en så stor skara turister som möjligt skall kunna medfölja. Vid varven i Varkaus och Lehtoniemi har en säregen båttyp utbildats, som i alla avseenden lämpar sig just för Saimavattnen. Huruvida denna båttyp även lämpar sig för öppna havsfjärdar, är en annan fråga. Det påstås, att de breda överdäcken giva havets stormar alltför gott tillfälle att bringa båten i rullning. De äro bredbottnade och till följd därav grundgående, och detta torde måhända ställa sig farligt i hög sjö. I vår inre skärgård ha de dock visat sig förträffliga.

Emellertid ha många Varkausbåtar plöjt öppna hav. Flera Kuopio- och Joensuubåtar gjorde turer på Petersburg, ja på 1870—80-talet förde Kuopioåtar till och med smörlaster över Östersjön ända till Lübeck.

Då man vid denna tid nalkades varven i Varkaus och Lehtoniemi, slog ett öron dövande buller av hammarslag och järnslammer emot en. Stundom sammanfogades många båtar samtidigt. Spikar nitades och det skramlades med plåtar, så att ingen kunde göra sig hörd i närheten. Icke ens till natten avstannade larmet, ty dessa tider arbetades det natt och dag.

Efter en färd längs landsvägarna, över skogshedarna, där en gravlik stillhet rådde, tyckte man sig vid ankomsten till Varkaus plötsligt råka in i en häxkittel. Buller och brak överallt, gällt visslande fabrikspipor, väsande och frustande på alla håll, tills 3 km längre bort Finlands tysta skog åter slöt en i sin stora famn, det helvetiska larmet upphörde och den hemlighetsfulla stillheten i Tapios rike skänkte frid och vila åt ens trötta öron. Tapios välde är en stormakt i Finland, Ilmarinens omfattar endast en liten kråkvinkel.

Omkring en dylik storartad smedja uppstår naturligtvis en tät bosättning, ja så tät, att här snart bildas ett självständigt

samhälle med kyrka, präst, skola, bibliotek och sjukhus. Varkaus hade redan på 1870-talet egen telegrafstation, vilket vid den tiden var sällsynt i vårt land. Redan 1861 byggdes kyrkan och erhöles en präst, som samtidigt var folkskollärare. Nu har Varkaus vuxit till ett så stort samhälle, att det skall bliva köping. En enda svårighet återstår att övervinna. Vad skall den nya köpingen heta? Varkaus (stöld) passar icke till köping-

TRÄFÖRRÅDEN I VARKAUS.

namn under dessa stora »besorgningsår». Huruskoski icke heller. Siitinselkä ännu mindre. I Varkaus omgivning vimlar det av oanständiga namn. Kanske kunde vi föreslå namnet *Kosola*, ty en Kosonen var det ju, som år 1561 först bosatte sig här och idkade jordbruk, och det har ju alltid ansetts som ett särdeles dygdigt yrke. Kosolanniemi finnes här redan. *Päiviö* torde vara ett alltför sötaktigt namn för en så bullersam trakt som det nuvarande Varkausområdet. *Päiviönsaari* ligger visserligen alldeles i närheten, men den erhöles sitt namn vid den tiden, då forntida fiskare bodde i hyddor på holmen och i dagbräckningen vindstilla morgnar begåvo sig på laxfångst.

År 1909 inköpte A. B. A. Ahlström alla aktier i Paul Wahl & C:o och blev sålunda ägare till Varkaus. A. B. A. Ahlström, en av de största affärssammanslutningarna i Finland, har inlett en ny period i Varkaus historia. Jag tror mig kunna säga, att Varkausfabrikerna numera hålla på att övergå till träförädlingsföretag. Järnfabrikerna äro visserligen ännu i gång, fastän malm icke mer upptages ur sjöarna, men träförädlings-

LEPPÄVIRTA I. 0

inrättningarna hålla på att få övertaget. Ståtliga nya fabriksbyggnader resa sig i Varkaus i våra dagar. Å vidstående bild se vi en byggnad med två torn, som på pricken likna den ryktbara Notre-Dame-kyrkans torn i Paris. Huruvida tornen äro oundgängliga för fabriken eller om de blott äro till för att förhöja det ståtliga intrycket, det vågar jag som lekman icke avgöra. De göra ett heligt intryck på betraktaren. Jag skall icke närmare redogöra för denna nya blomstrande utvecklingsperiod, då den faller utom ramen för min uppsats, som endast omfattar järnbruken. Den som följt med Varkaus' utveckling ända från 1870-talet, kan icke undgå att fyllas av glada känslor vid åsynen av de nuvarande ståtliga fabriksinrättningarna i stället för de gamla, som allt emellanåt blevo lågornas offer, men alltid reste sig på nytt. — Inom förloppet av hundra år har Varkaus

bruksområde 10 särskilda gånger härjats av eld. — Vi måste hoppas, att de nya dyra byggnaderna äro mer eldfast uppförda.

Varkaus fabriker ha legat på en ort, som haft synnerligen bekväma ångbåtskommunikationer. Då Taipale kanal år 1840 blev färdig, öppnades även en farled norrut ända till Kuopio. Senare ha ytterligare flera kanaler utgrävts, så att man numera med lätthet kommer från Varkaus ända till Nurmes och Juojärvi i Karelen samt till Iisalmi och Nilsjä i Nordsavolaks. Havet nås genom Saima kanal. Skeppsvarven i Varkaus ha alltså ett idealiskt läge.

Härliga farleder sträcka sig på ömse sidor om Varkaus. Mellan Nyslott och Kuopio gå Leppävirtabåtarna, som såväl vad inredning som bekvämlighet beträffar höra till de förnämsta på Saimavattnen. Sommartid är det angenämast att resa till Varkaus vattenvägen. Om vintern åter står Varkaus genom bibanan Huutokoski—Varkaus i förbindelse med det allmänna järnvägsnätet. I Varkaus finnes ett gott hotell för resande.

Den som icke har råd att resa till Paris för att beundra den ryktbara Notre-Dame-kyrkan, får alltså i Varkaus se ett motstycke därtill i den praktfulla huvudfabriksbyggnaden. På färden fram och åter är man dessutom i tillfälle att beundra vackra insjölandskap och därtill njuta av en uppfriskande ångbåtsfärd på bekväma ångare.

Värtsilä.

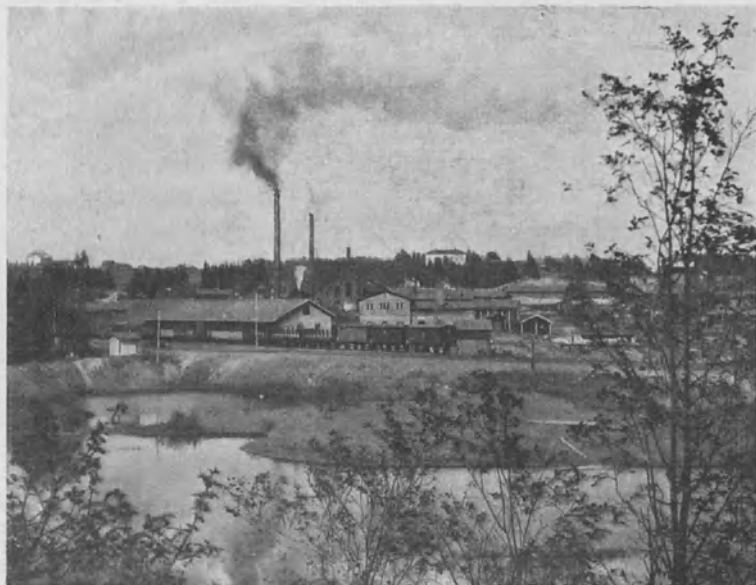
I hela Nordkarelen ha sjöarna samma järnbildande egenskap som i Savolaks. Även i Karelen erbjuda sig alltså möjligheter för järnindustri. Där finnas också bl. a. följande järnbruk: Anne bruk i Suojärvi, Myllykoski vid Jänisjoki, Pankakoski gamla bruk i Lieksa, Möhkö i Ilomants och Värtsilä i Tohmajärvi. Av dessa är Värtsilä det största och mest betydande.

Värtsilä bruks uppkomsthistoria är märklig och särdeles belysande för fabriksförhållandena i vårt land.

I början av 1800-talet bodde borta i Karelen en man, hovrättsauskultanten Nils Ludvig Arppe, som av förhållandenas

tvång kom att lämna sitt ämbete och ägna sig åt ett för den tiden egendomligt yrke, fabriksägarens. Dystert susande skogar fyllde Karelen's ödemarker. Arppe vidtog gallringar, och sågade i såginrättningar virket till bräder för export till utlandet. Dittills hade landets behov av plank tillverkats med handsågar.

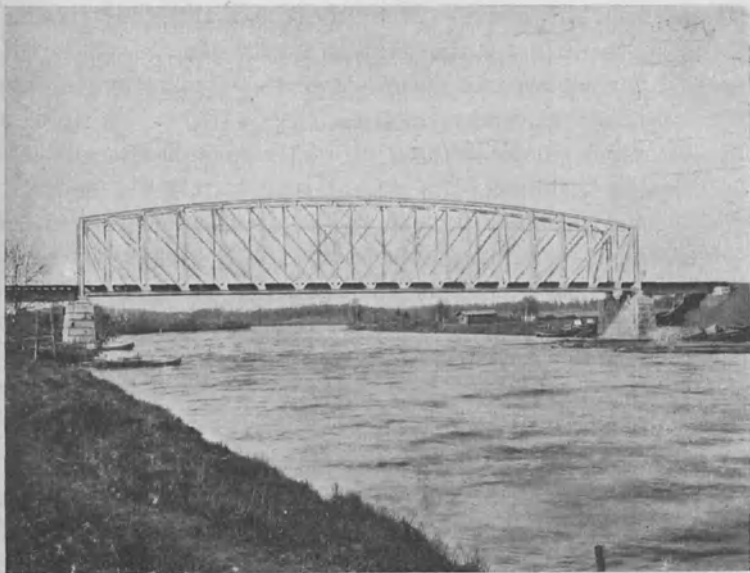
Arppe, denne ovanligt framsynte affärsman, upprättade den ena sågen efter den andra på olika orter i Karelen och Savo-

VÄRTSILÄ BRUK.

laks. Men han stötte på övermäktigt motstånd icke så mycket på grund av det outvecklade affärslivet som fastmer från statsmaktens sida i Finland. I styrande kretsar hade man nämligen den uppfattningen, att skogarna måste bevaras så gott som orörda. Endast furor finge fällas, och icke heller de efter förgottfinnande. Då Arppe anhöll om tillstånd att fälla 10,000 stockar om året, beviljades honom blott lov att såga 5,000. Sålunda kunde inga stora sågar uppföras på lämpliga platser, utan endast små enrams sågar här och där i landskapet. Arppes förnämsta sågar voro Utra och Puhois.

Arppe försökte få större rörelsefrihet, men han hade en obehaglig motståndare i den mäktige, nästan enväldige finanschefen, »hans förskräcklighet» Lars Gabriel von Haartman. Fastän alla övriga senatorer voro villiga till vidsträcktare medgivanden, gav denne stränge byråkrat icke med sig. Själve J. V. Snellman fattade pennan och skrev år 1845 i Saima, hänvisande till det kända faktum, att en lag kan inverka förstö-

BRON VID VÄRTSILÄ BRUK.

rande på det allmänna rättsmedvetandet, om lagen till sitt innehåll är sådan, att den allmänt anses orimlig, och lagbrott sålunda förorsakas. Snellman yttrade slutligen: »Vem skulle under sådana förhållanden tänka på att noggrant följa lagen och åstadkomma sin egen ruin.» Snellmans stämman var visserligen på den tiden vittbärande, men något inflytande hade han icke.

Vid sågarna överskreds nog stockantalet i hemlighet, men Arppe klagar, att vilken arbetare som helst kan angiva sågägaren, så att han måste stå till svars för lagbrott.

Under dessa förhållanden ämnade Arppe lämna hela sågörelsen och ägna sig åt skötseln av sina många jordegendomar. Men en så företagsam man kunde icke nöja sig med lantbrukarens stillsamma värv. Affärsmannen i honom var icke tillfreds. Han beslöt att upprätta ett järnbruk. I Värtsilä hade ett par personer redan tidigare med ganska ringa framgång försökt tillverka järn ur sjögruset. På denna ort riktade Arppe sin uppmärksamhet och anhöll hos regeringen om tillstånd att grunda ett järnbruk i Värtsilä, vilket beredvilligt tillstoddes honom, ty på högsta håll stodo järnbruken högt i gunst.

Så uppstod Värtsilä järnbruk år 1850 tack vare en enda mans outtröttliga verksamhetsiver.

Utrymmet tillåter icke en utförlig redogörelse för Värtsilä bruks öden. Det må vara nog att nämna, att det under tidernas lopp drabbats av svåra ekonomiska nödår, även om det däremellan givit god avkastning. N. L. Arppe dog redan år 1861. Hans efterkommande skötte en tid framåt bruket som en familjeaffär. År 1892 bildade arvingarna ett aktiebolag, men 1899 övergick bruket till ett främmande bolag, och sedan år 1908 befinner det sig i Aktiebolaget Värtsilä Osakeyhtiös ägo.

Många dotterbolag av det gamla Värtsilä ha uppstått, såsom t. ex. Läskelä och Myllykoski invid Jänisjoki.

Dessutom må tilläggas, att de nyaste järnsmältningsmetoder försökts vid Värtsilä. I dess martinugn smältes järnet med tillhjälp av heta gaser, icke såsom i en vanlig masugn, där kol, sjögrus och andra erforderliga ämnen varvtals radas på varandra och jättelika blåsbälgar jämte de glödande kolen upprätthålla en stark hetta. Vid Myllykoski bruk sker åter smältningen med elektricitet, som erhålles från det höga fallet i Myllykoski.

Samfärdsmedlen ha sedan N. L. Arppes dagar undergått en kännbar förbättring. Genom Saima kanal har vägen till världshaven öppnats för brukets alster. Men måhända ännu viktigare var byggandet av Sordavala—Joensuu-banan jämte bibanan till Värtsilä. Och då Matkaselkä—Suojärvi-banan för något år sedan blev färdig, var det till avsevärd fördel för bru-

ket, ty härigenom erhöll Värtsilä även vintertid en bekväm förbindelseled till Myllykoski samt snart kanske också över Läskelä till Ladogakusten.

Men trots allt hade Värtsilä bruk kunnat drabbas av ruin, om icke de ofanfliga skogsmarkerna utgjort dess ryggstöd. Då nöden varit störst, har hjälpen kommit från skogarna. Två gånger har Värtsilä räddat sig från konkurs genom att i parti sälja skogsprodukter. Det är den gamla visan: skogarna utgöra vår bästa inkomstkälla. Till och med på lantbrukarhåll påstås det, att endast den, som äger en ordentlig stockskog, kan anses som en förmögen man. Själva lantbruket livnär visserligen idkaren, men ger sällan något därutöver. Det ser ut som detta vore fallet även på järnindustriens område.

De vidsträckta skogsmarker Arppe inköpte ha utgjort det bästa stödet för brukets verksamhet.

SUOJÄRVIBANAN.

Varje ny järnvägslinje förändrar och utvecklar såväl livet över huvud taget som de ekonomiska förhållandena särskilt i de trakter, genom vilka den löper fram. Knappast någon av våra banor har dock inom så kort tid åstadkommit till den grad genomgripande, nästan amerikanska förändringar som Suojärvibanan.

Den är även vår första verkliga ödemarks- och skogsbana.

Vid mitt första besök i Suojärvi sommarn 1918 mötte jag under den långa bilfärden mellan Suistamo kyrka och S:t Anne bruk (Annantehdas) icke en enda människa och endast en passerades. Den smala landsvägen dök snart in i en ändlös skogsmark, där endast på myrarna vidsträcktare, dystrare utsikter öppnade sig. I Suojärvi föreföll S:t Anne järnbruk försänkt i en hundraårig förtrollad sömn. Inga rosenbuskar dolde dess murar, men på den öppna gården växte en sammetsmjuk, klargrön gräsmatta omkring de rödskiftande högarna av sjömalms och i det hemlighetsfullt skumma skyddet av dess grovt byggda bruksvägg stod en gammalmodig masugn, och spåren av dess verksamhet syntes ännu i det finfina rödskiftande dammet över alla trädelar. Trädammen i det bredvidliggande låga fallet var murken och mossbelupen, vattenhjulet i ordning och blästern, det i tiden drivit, hade stannat. Öde och förfallna stodo även de många stora, stundom till och med i två våningar uppförda administrationsbyggnaderna i rysk stil.

Även Suvilahti, södra delen av Suojärvi, var obebodd, och landsvägen gjorde en bukt där omkring till de trevna karelska

byarna på sjöns östra strand med deras stilfulla byggnader och livliga, ursprungliga befolkning.

Samhörigheten med det övriga Finland eller »ruotshi»-hället föreföll att vara svag såväl vad sinnelaget som kommunikationerna beträffar, fastän de munviga karelarna med skickliga vändningar sökte överskyla det, då de anade, att tiderna höllo på att förändras och visste, att de talade med en regerings-

S:T ANNAE BRUK.

medlem. Och detta var icke heller underligt, ty Anne bruk med dess vidsträckta skogsmarker hade sedan gamla tider tillhört ryssar, flottlederna förde, i den mån de behövdes, över till ryska sidan gränsen, till Petroskoi transporterades såväl brukets som även andra alster med häst och därifrån erhöles samtidigt egna förnödenheter. Österut drogs ju befolkningen i Suojärvi även av sin religion, och under de sista ryska tiderna leddes den ditåt både genom skolundervisningen och ett målmedvetet »upplysningsarbete».

Var och av vilka orsaker tanken på en järnväg genom Karelen till våra östra gränstrakter först uppstod, är svårt att avgöra.

KARELSK GÅRD.

På initiativ av en av våra ryska kommunikationschefer undersöktes visserligen möjligheterna för en banlinje från Sordavala österut till gränsen, därifrån den väl sedan skulle fortsätta vidare och förenas med vägarna till Sibirien för att skapa en rakare genomfartsväg åt sibiriska alster till Finland och finska hamnar. Först efter frihetskriget uppstod dock tanken på ett järnvägsbygge till Suojärvi i den form, vari det sedan förverkligades.

För att befästa och trygga den unga självständiga statens enhet var det oundgängligt, att gränstrakterna i Karelen närmare förenades med det övriga Finland och att spåren av förrykningsarbetet förintades. För detta ändamål var järnvägen det första, viktigaste och snabbast verkande medlet, samtidigt som det ur ekonomisk synpunkt föreföll synnerligen lämpligt, ty endast genom förmedling av en järnväg kunde man tänka sig, att såväl Loimola stora revier som särskilt S:t Anne bruks vidsträckta, gamla skogsmarker, vilka nu tillfallit staten, kunde bli ekonomiskt inbringande. Dessutom var ju denna bana särskilt under dåvarande oroliga tider mycket viktig för landets försvar, vilket även härvarande tyska krigsexperter särskilt inskräppte, i de de samtidigt erbjödo sakkunnigt bistånd vid planeringen av banan.

Under min nyssnämnda resa, då jag hade för avsikt att studera förutsättningarna för banan och varvid jag återvände över Korpiselkä och Värtsilä, framgick det även, att banan

var särdeles av behovet påkallad och att den fördelaktigast skulle byggas med utgångspunkt från Matkaselkä station. Den från Sordavala utgående linjen förde nämligen över strandberg, vikar, holmar och sund i Ladoga och ställde sig svårutförbar och dyr samt motsvarade icke vad skogshanteringen beträffar sitt ändamål. Linjen, som utgick från Matkaselkä åter var fördelaktigare än Värtsilä-riktningen, emedan den tangerade sydstranden av Jänisjärvi och passerade i närheten av

SANDVAGNARNA FYLLAS.

industri-inrättningarna vid Jänisjoki; längre fram skar den på lämpliga punkter flere viktiga flottleder och slutade vid sydändan av Suojärvi, Suvilahti, varifrån banans fortsättning till sjöns östra strand ställde sig naturligast och för skogshanteringen fördelaktigast.

Gjorda beräkningar utvisade, att inom verkningsområdet för den planerade banan enbart å de staten tillhöriga markerna omkring 200,000 ha utgjorde växtlig skogsmark med så stora virkestillgångar, att utnyttjandet av dem och värdestegringen väl motsvarade byggnadskostnaderna för banan.

Undersökningen av banlinjen sattes därför redan nämnda sommar i gång, varvid även den utlovade krigsexpertens bistånd togs i anspråk. Då lantdagen sedan sammanträdde på hösten,

beslöt den på förslag av regeringen att Suojärvibanan ofördrojligen skulle byggas, varefter byggnadsarbetena genast vidtogo, så fort planerna utarbetats.

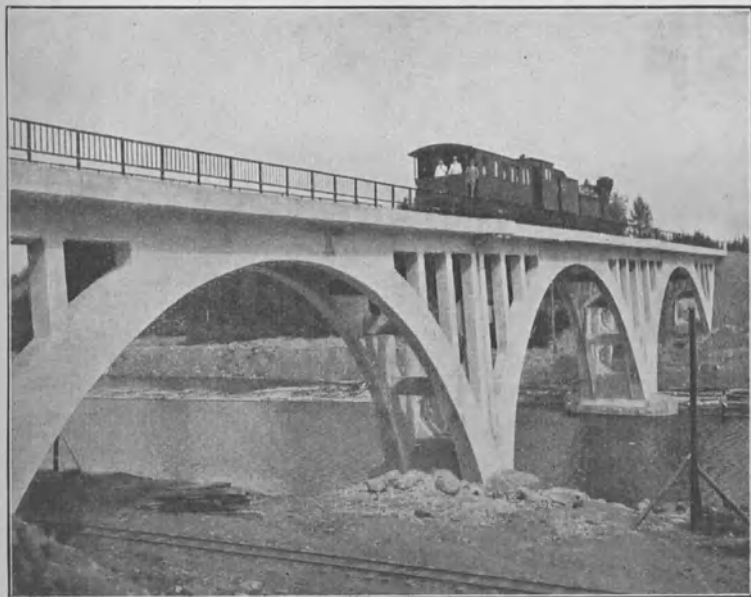
Nu var det slut med den ostörda friden i de karelska gränsmarksskogarna. Älvfåror, backar och ödliga kärr gjorde visserligen ett segt motstånd mot järnvägsbyggarna, men över Jänisjoki välvde sig snart en ståtlig, modern bågbro av järn-betong, ångdrivna grävmaskiner genomträngde backarna, och på slingrande och ojämna spår, som nedlagts nästan direkt på jordytan, transporterade gällt visslande lokomotiv rader av vagnar lastade med fyllnadsjord för utfyllning av dällderna. Undrande kommo ödemarkens förra herrar, skäggiga kämpagestalter och lurviga björnar för att betrakta nykomlingarna.

Emellertid togs den unga statens medel i anspråk för så många viktiga ändamål, att mycket icke blev övrigt för banbygget till Suojärvi. Arbetet fördröjdes därför, men transportbehovet vaknade och växte så hastigt, att redan innan någon bandel var ens i det närmaste färdig och i trafikabelt skick, måste banan öppnas för provisorisk trafik, vilket åter störde och försenade de återstående byggnadsarbetena.

Den 1 mars 1922 blev slutligen den första, 74 km långa delen av banan från Matkaselkä till Loimola färdig, och den 1 januari 1923 öppnades slutligen för ordinarie trafik den återstående 34 km långa delen från Loimola till Suvilahti vid Suojärvi.

Vid banans slutpunkt i Suvilahti, där det ännu år 1918 icke fanns en människoboning på nära nejder, hade under tiden en prydlig by uppvuxit, som i detta nu utvecklat sig till ett betydande bosättningscentrum med alla därtill hörande inrättningar, bland vilka banker, biografer och olika yrkesutövare icke saknas. Detta har sin orsak i den livliga trävaruhantering, som strax i början uppstod invid banan. Denna omfattade transport både av sågtimmer, pappersved och props samt även av sågade trävaror, som tillverkades av de många såväl längs banan som vid dess slutpunkt i hast uppförda sågarna med sina till innemot 20 uppgående sågramar.

För att utvisa trafikens livlighet och tillväxt må nämnas, att tonkilometertalet för banan under åren 1923 och 1924 utgjorde 13,285,000 och 25,121,000, vilket motsvarar en transport av 123,013 och 205,909 ton varor längs hela banan. Till jämförelse må tillfogas, att den på samma sätt beräknade varumängden under nämnda år på redan äldre banor utgjorde

JÄNISJOKI.

t. ex. å Sydösterbottniskabanan 66,542 och 77,289, å Helsingfors—Åbo 124,457 och 125,374, å Uleåborgsbanan 147,048 och 146,964 samt å statsjärnvägarna i medeltal 322,876 och 313,899.

Suojärviбанan har icke heller annars visat sig såsom någon rottorkad fura, utan tvärtom i överflödet av sin livskraft både skjutit grenar åt sidan och vuxit i längd. Färdiga blevo redan i början av 1922 sålunda en 10 km lång bibana från Jänisjärvi station över Hämekoski bruk till Leppäkoski pappersbruk i Harlu samt en 1 km lång bibana vid Roikonkoski. År 1924 byggdes en 2 km lång bana från Jänisjärvi station till Jänis-

järvi hamn, och från Harlu byggdes en 8 km lång förlängning till Läskelä bruk, varjämte själva huvudbanan fortsattes från Suojärvi station 6 km runt Suvilahti till Kaipaa såg.

Suojärvibanans tillväxt är icke heller härmed avslutad, ty år 1925 påbörjades en omkring 19 kms fortsättning av banan åt nordost från Kaipaa till Lapinjärvi och Sulkujärvi sjöar för att

HÄMEKOSKI.

åstadkomma en förbindelse med den från norra delarna av S:t Anne skogarna kommande flottningsleden Irstanjoki, som efter föreningen med Suojoki viker av till andra sidan av gränsen. Även denna fortsättning befinner sig redan i trafikabelt skick, men är öppnad för trafik endast till Suojoki station vid älven med samma namn. Då nyssnämnda sjöar visade sig vara alltför trånga att lämpa sig till hamn- och upplagringsplatser för de stora mängder trävaror, som kunde förväntas längs denna flottled, beslöt man ännu senaste höst att fortsätta banan med den omkring 6 km långa Naistenjärvi hamnbanan och bygg-

nadsarbetena igångsattes omedelbart. Sålunda kommer Suojärvi-banans fortsättning att närmare 10 km följa västra stranden av Irstanjoki, vid vars andra strand den karelska rådsrepublikens hemlighetsfulla skogsmarker vidtaga.

Även den finska stranden är ännu obebodd, men redan senaste höst rådde där en ganska livlig verksamhet, då banan

PROVISIONELL BRÖ ÖVER ROIKONKOSKI.

jämte dess många lastningsspår byggdes, timmerstockar drogos upp ur vattnet för att med tåg transporteras till Suojärvi och vidare, strandparceller avskildes och uppröjdes till framtida lagerplatser för stock och byggnadstomter för sågbyggnader. Det är alltså sannolikt, att en livlig verksamhet, kanske till och med bosättning, i samband med järnvägen inom kort uppstår i dessa gränsmarkens yttersta, förr obebodda hörn.

Mycket har livet i Suojärvibanans omgivning ar förändrats på grund av järnvägen. De gamla sångarna och kantelespelarna sjunka småningom i graven och med dem det stilla avskilda

livet från fordom. I dess ställe råder en livlig verksamhet och företagsamhet, vars böljeslag, utgående från järnvägslinjen, fortplanta sig åt vardera sidan av banan, utbredande den känsla av nationell enhet och samhörighet, som med varje tåg på linjen Matkaselkä—Suojärvi yttermera befastes.

Vid en färd längs Suojärvibanan ser man numera visserligen icke mycket av det gamla karelska folket och dess liv, men

MITSCHU ANFÖR »RISTKONTRA».

naturen och landskapen såväl vid Jänisjärvi som särskilt i Suojärvi och trakterna däromkring erbjuda mycket både vackert och intressant. Och den som har tid att företaga en om ock helt kort avstickare på sidan om banan, kan göra oförgätliga bekantskaper i de karelska byarna. Här finnes intressanta sevärdheter vid S:t Anne gamla bruk, i byarnas byggnader, på skogsstigar och vattendrag, och den som berett sig därpå, kan med framgång idka fiske eller vara med om att väcka en björn ur vinterslummern.

Suojärvibanan kan redan nu sägas ha uppfyllt de förhoppningar och beräkningar, som lades till grund för dess byggande,

och har givit ny tilltro till ödemarks- och skogsbanornas ekonomiska förutsättningar. Då man dessutom återkallar i minnet, att Suojärvibanan av enbart ekonomiska orsaker såväl förlängts som förgrenats åt olika håll, till och med ända till Läskelä, och att det redan beslutits, att från och med år 1929 bygga banan vidare därifrån till en början till Pitkäranta och i framtiden ända till Salmis, så tror jag, att jag hade rätt, då jag vid min föredragning av regeringens proposition till riksdagen om Suojärvibanans byggande år 1918 inför dåvarande riksföreståndaren Svinhufvud yttrade, att de karelska gränstrakterna genom denna bana slutligt skulle förenas med det övriga Finland.

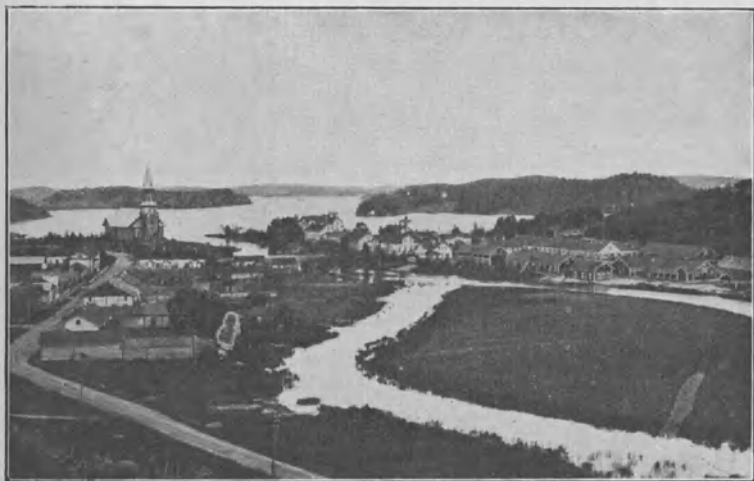
KRONOBORG.

Kronoborg var redan i den grå forntiden en berömd ort. Vid en tid då Nordkarelen, Nordsavolaks, mellersta Finland och en stor del av Österbotten ännu utbredde sina så gott som orörda öde skogar, voro stränderna kring den vida Ladoga redan besjungna i runorna. Och Kronoborg med sina befästningar från hednatiden utgjorde ett viktigt centrum. Det var en av *Tamma-Karelen*s huvudorter.

Denna trakt kallades vid den tiden *Tamma-Karelen*, icke därför att denna nejd redan då skulle varit ryktbar för sina goda hästar (tamma=sto), utan därför att här fordom levde den ryktbara *Tamma-släkten*, som var så välstående, så mäktig och krigisk, att hela trakten fick namn efter den. Då novgoroderna och de svenska erövrarna i tur anföllo dessa trakter, voro hjältarna av Tammasläkten alltid deras svåraste motståndare. Hellre stupade de i striden eller utvandrade till avlägsna länder, än de gävo sig åt fienden på nåd och onåd. — Först mot slutet av senaste århundrade dog i Kronoborg den sista manliga ättlingen av Tammasläkten. Men på kvinnolinjen strömmar alltjämt de forna Tammarnas blod i mången av de östkarelska frihetskri-ghjältarnas ådror.

Ännu år 1500 var Kronoborg en av de betydelsefullaste orterna vid Ladoga; Kexholms, Sordavala och Kronoborgs härad kämpade då om hegemonien över handeln på Ladoga. Kronoborgs pogosta omfattade 9 kapell, bl. a. de nuvarande socknarna Hiitola, Parikkala, Uukuniemi och Jaakkima. Kronoborg rådde till och med över ödemarker i Nordkarelen ända upp till Pielisjärvi.

Sedan drabbades Kronoborg av ett bakslag. Kronoborg gavs i *förläning*, än åt novgorodska, än åter åt svenska adelsmän (bl. a. en medlem av släkten Oxenstjerna). De fordom fria invånarna i Tamma-Karelen råkade med sina familjer nära nog i livegenskap. Intet under att de gamla släkternas tappreste hjältar, Tamma, Pelkonen och många andra utvandrade till andra trakter, om de blott överlevat krigets härjningar. De

UTSIKT FRÅN HIDDENMÄKI ÖVER KURKIJOKE KYRKUBY.

öde lägenheterna befolkades av savolaksiska och tavastländska kolonister från »Finland».

Dessa »herreväldets» tider äro dock förbi. Omkring år 1870 inköpte finska staten Kronoborg jämte jordlägenheter och lösegendom för 800,000 mark och fördelade det mellan de underhavande. Hela Kronoborgs socken blev med ens *fri*. Det berättas, att då vid exekutivauctionen »klubban föll för finska staten», började den vid auktionstillfället samlade menigheten som berusad ropa och springa. Man sprang backe upp och backe ned, från by till by, från stuga till stuga. Det sprangs, ropades och dansades en hel vecka: herreväldets tid var ute, män och kvinnor i Kronoborg behövde icke mer göra dagsverken på »gården», för att utskällas, knuffas och piskas av fogdar. Aldrig någonsin — —

Kronoborg företer ett kraftigt uppsving. I stället för de forna eländiga kojorna har det fria folket under det sistförflutna halvseket uppfört prydliga byar med alltjämt vidgade åkrar och kärrodlingar, med hornlös boskap och präktiga stambokston. Nästan i varje by glimmar i kvällsskymningen elektriskt ljus. I allmänhet äro Kronoborgsbornas gårdar icke stora, men några kommunister påträffas icke i denna socken.

UTSIKT FRÅN NAISMERI STRAND.

Det nuvarande Kronoborg är »ryktbart i egenskap av piskornas, ogräsrensarnas och presidentens land», skriver Ernst Lampén.

Piskindustrien i Kronoborg utgör en kvarleva från herreväldets tider, då kojornas invånare måste söka sig någon binäring för att få brödet och pirågerna att räcka till. Numera är piskindustrien helt obetydlig. Endast i några avlägsnare byar ser man ännu piskor flätas i kvällsskymningen. I dess ställe har man börjat tillverka lokor. »Kronoborgs lokor» säljas på nästan alla marknader över hela Finland.

Likaledes påträffar man »ogräsrensare från Kronoborg» utbredda över hela Finland. — Då Finska staten inköpte Krono-

borg storlägenhet och uppdelade den mellan de underhavande, förbehölls nämligen stomlägenheten eller herrgården liksom även Elisenvaara utgård åt staten »för lantbruksändamål». I Elisenvaara har Suohovi »lägre lantbruksskola» verkat över 30 år och på Kronoborg huvudlägenhet åter en »högre lantbruksskola», som år 1910 i sin förändrade form fick namnet Kronoborgs lantbruksinstitut. — Många hundrade duktiga och dugliga lantmän från denna bildningshärd ha spritt sig över Finland.

Det nutida Kronoborg är även bekant såsom »presidenternas» uppväxtland. *En* bra president har redan uppvuxit här, och nya växa som bäst. Bland dem må Finlands folk välja, när tiden är inne.

PRESIDENTEN L. RELANDER PÅ RESA.

Vid färd med järnväg får den resande en ganska ofördelaktig uppfattning av Kronoborgs socken. Järnvägen löper genom de enformiga skogsmarkerna kring Alho, Elisenvaara och Sorjo, liksom med avsikt undvikande Kronoborgs kyrkby eller »Kurkijoen lopotti» som befolkningen benämner den. Det kan ju ha sina orsaker, att den karelska banan icke är dragen rakt från Hiitola till Jaakkima, men onda tungor förmåla, att huvudskälet låg hos de dåtida styrande i Kronoborg: dåvarande rektor för lantbruksinstitutet och den saligen avlidne gamle prosten. För den händelse järnvägsstationen skulle komma mycket nära in-

stitutet, fruktade de nämligen, att institutets »herrska­s­pojkar» alltför ofta skulle sticka sig dit — »för att dricka öl».

Alla natursevärdheter i Kronoborg äro belägna i kusttrak­terna; den som vill se det verkliga Kronoborg, måste alltså färdas längs landsvägen till kyrkbyn och därifrån vidare fram till Ladoga.

Vid färd med bil från Hiitola till Kronoborgs kyrkby uppfångar den resande redan en skymt av två Ladogavikar: Musto-

STRAND VID KYRKBYN (SLOBODEN).

lanlahti och Riekkalanlahti. Om det råkar vara vackert och lugnt väder, lönar det sig att göra ett uppehåll just på gränsen mellan Hiitola och Kronoborgs socknar och söka sig ett par hundra meter något åt öster till Riekkalanlahti vikslut. Från den höga »Genetzbacken» utbreder sig en äkta norsk jord, omgiven av tiotal kullar. Och vid horisonten hägrar — i fjordmynningen — till och med en liten glimt av det öppna havet. — Sommartid kan även den som reser med järnväg, anlita post- eller annan bil från Elisenvaara till Kronoborgs kyrkby (16 km. 10—15 mk).

Norr om ån ligger kyrkan och själva byn, Lopotti. På södra sidan ligger åter institutet med en graninhägnad kring det stora byggnadskomplexet. Där framför utbreder sig Ladogaviken

som en liten insjö. Om Rom kallas de sju kullarnas stad, så måste Kronoborg kallas de sjutton kullarnas by. Vart du än vänder blicken, överallt blott kullar och åter kullar och mellan dem vatten eller frodiga odlingsmarker.

Det egendomliga med jordmånen i Kronoborg är, att backar och höga höjder nästan helt och hållet bestå av klippgrund, medan odlingarna återigen utgöras av alldeles stenfri, fruktbar lerjord.

UTSIKT. I BAKGRUNDEN ANDELSMEJERIET.

Av de nyssnämnda höjderna är *Kronoborgs slottsbacke* alldeles invid institutet den intressantaste. På dess långsluttande östra sida låg i tiden *Kronoborgs* fästning. Det berättas, att de ryska grevarna läto rulla ned de sista stenarna därifrån och därav uppföra — fähuset på den nuvarande herrgården. Hatten av alltså, då du far förbi institutets långa fähusrad!

Den som icke har tid att närmare lära känna Kronoborgs skärgård, bör i varje fall icke försumma att gå upp på slottsbacken och på Lopotti-sidan till bokhandlaren Kauppis trädgårdstomt, Mulimäki. Från dem erbjuder sig sevärda utsikter.

Men endast den som begiver sig med motorbåt ut på Ladoga, får skåda alla Kronoborgs härligheter. Det är 13 km ut till det

öppna vattnet. På vägen passeras slottsbacken vid *Hämeenlahti* (Tavastviken), vars höga, vidsträckta brantstupande och jämna klippa i sommarnattens skymning påminner om kungliga slottet i Stockholm. Litet längre fram ligger Kannansaari, där det ännu under stora ofreden fanns ett nunnekloster. Borta äro nu de sköna nunnorna, icke ens några klosterruiner påträffas numera. Men under junikvällarna höras många tiotal näktergalar drilla i kapp på nästan varje udde.

Ju längre ut vi komma, dess mer utpräglade bliva strandkumlen. Där framme blinkar redan Kronoborgs fyr. Där öppnar sig det vida — Ladogas innanhav.

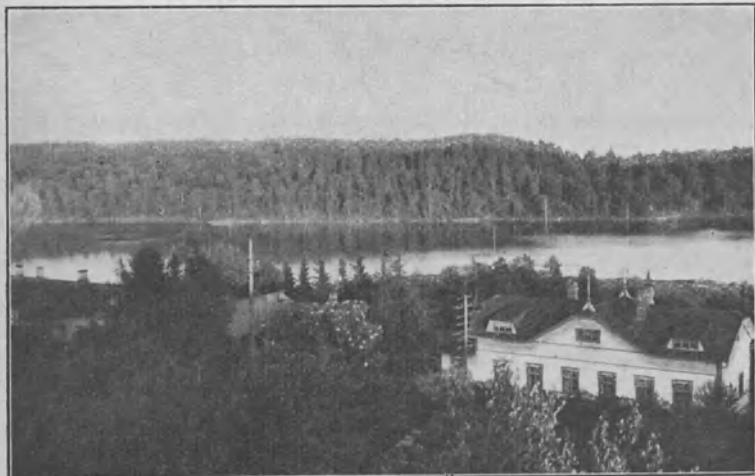
Från Kurkiniemi (Kronoudd) yttersta udde erbjuder sig en storartad utsikt: Ladogakusten är i Kronoborgstrakten icke lika karg som t. ex. vid Sordavala. Strandstenar och strandklippor äro visserligen typiska, släta havsstenar, slipade av vågor och isar, men växtligheten därinvid är jämförelsevis frodig. Endast klipporna äro kala. Längre bort synas några större skogbevuxna holmar. Och från de högsta bergen ses vid riktigt klar sikt Valamokyrkans kupol glimma. Huruvida det är en verklig syn eller endast en hägring, det vågar jag icke svära på. Under disiga sommarkvällar kunna nämligen hägringarna på Ladoga te sig häpnadsväckande, bedrägligt naturliga. Det händer ofta, att hela Valamo eller Petersburg klart och tydligt avtecknar sig mot ett töcknigt moln. Någon tyckte sig till och med urskilja kejsarslottet. Och på dess krön visade sig Lenins vålnad.

Den som en gång nått fram till Ladoga, bör icke försumma att begiva sig till Lapinlahti vikslut och sandstranden vid Vätikkä.

Lapinlahti vik skjuter in strax på andra sidan Kurkiniemi udde. Dess mynning är underbart svår att hitta, där den som en omärklig, smal och slingrande fjord smyger in i den dunkla skuggan av en tät skog. Till en början liknar den en smal å, men ungefär en kilometer högre upp vidgar den sig till en ett par kvadratkilometer vid vikbotten omgiven av byar och vackra åkerfält. Sägner förtäljer, att denna fjord under forna ofredstider utgjorde ortsbornas bästa gömställe. Dit hittade varken

vikingaskepp eller novgorodernas jakter. Och om man över vikens mynning fällde en präktig björk, kunde icke ens den onde själv hitta in.

Men om du önskar inandas äkta Kronoborgsk Ladogaluft, så far till *Vätikänsaari* (Hossinsaari) och dröj där en vacker sommardag. Det är en stor, obebodd holme, med vacker furuskog och hårda, finfina sandstränder. Mot fastlandssidan utbreder sig ett idylliskt inlandslandskap med en pryddlig by och åt

UTSIKT FRÅN MULIMÄKI.

norr den öppna Tervu viken, vid vars innersta del synes *Tervu herrgård*, det gamla Gripenbergiska släktgodset. Ett besök där lönar sig. Gården tjänstgör nu som kommunalhem i Kronoborg. Ett lika vackert fattighus torde icke finnas någon annanstädes i Finland. — Östra stranden av *Vätikänsaari* vetter åter mot den vida och öppna Ladoga. Den kilometerlånga sandstranden är som skapad för ett havsbad. Kasta ogenerat kläderna av dig och låt Kalevasolen steka din bara kropp, så befinner du dig lika bra som vid Rivieran eller i Marstrand. Och här behövs inga dyrbara fransar och grannlåter. De medförda pirågerna och den småleende Heinosen Marttis färska smör, nymjölade mjölk och sandjordspotatis smaka oss bättre på *Vätikänsaaris*

sandstrand än av kråka tillredd järpstek på stora världens badorter.

Bilturister, som icke lyckas erhålla motorbåt från Kronoborg kyrkby, kunna köra bil antingen raka vägen till Vätikkä (10 km) eller först till Tervu kommunalhem (15 km) och därifrån med båt till sandstranden. Där lönar det sig för bilisten att vila sina nerver en sommardag, som han skall minnas ännu i sin levnads afton.

SAMFÄRDSLEDER MELLAN SAVOLAKS OCH KARELEN.

I senaste årsbok gavs en ekonomisk-geografisk översikt av samfärdsleder och samfärdselns utveckling i Saima-området ¹⁾. På redaktionens uppmaning skall här i korthet beröras de viktigaste samfärdsförbindelserna mellan Saima-området, d. v. s. Savolaks och Karelen.

De ha gamla anor dessa förbindelser mellan Finlands östligaste och nästöstligaste landskap. Livliga ha beröringarna alltid varit mellan savolaksare och karelare. Från Savolaks har folket trängt österut, men vi kunna också konstatera folkrörelser i motsatt riktning. Inte minst då förskjutningar i gränsen mot Ryssland ägt rum. Men även då denna gräns gått betydligt västligare än nu märktes finska förbindelser mellan Savolaks och Karelen — och inte endast över till det nuvarande Karelen, som ju icke betecknar ett vare sig etniskt eller geografiskt enhetligt område, utan till hela Karelen, Storkarelen.

De savo-karelska trakternas egendomliga topografi — »the blending of the Water with the Land» — har alltid tryckt sin prägel på samfärdsförbindelserna. De parallellt med varandra löpande Salpausselkä åsarna, vilka bilda liksom den geografiska gränsen mellan Savolaks och Karelen, innebära inga större hinder för trafiken, ty dels kunna de överallt lätt övergå och på lämpliga ställen äro de dessutom förtunnade av tvärlöpande dalstråk eller vattenvägar.

¹⁾ R. Numelin: *Samfärdsleder i Saima-området*, sid. 21 ff.

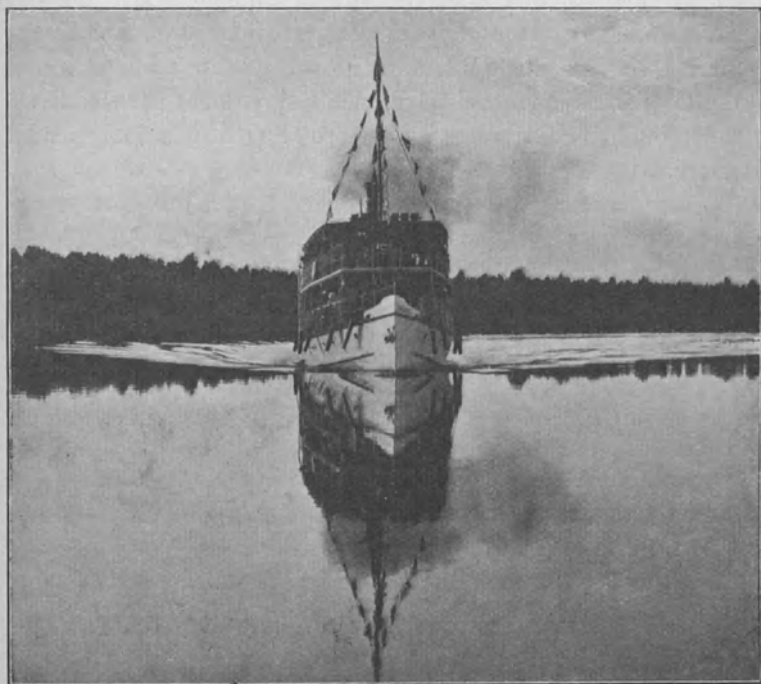
Från Nyslott, Saima-områdets centralort och under tidigare tider ofta en viktig gränsort, ha sjö- och landvägar utgått och utgå mot Nordkarelen, mot Ladogakarelen och Viborgskarelen eller karelska näset som det senare också kallas.

I en studie över Finlands landsvägar nämner professor V. Voionmaa hurusom den kombinerade sjö- och landvägen från Viborg över Taipale och Puumala sund till Nyslott hade betydelse redan under 1500-talet. Viborg utgjorde då knutpunkten för viktiga vägar i östra Finland; genom Viborg drog den gamla kustlandsvägen från Åbo österut över Muolaa, Kivinebb och Nyen mot Ingermanland, under Gustav Vasas tid redan en av våra strategiskt viktigaste vägar, samtidigt betecknande kulturlandsvägen mellan öster och väster. Från Viborg utgick en annan storlandsväg upp mot Vuoksendalen till trakterna av nuvarande Jääskis och Ensö. Vattenvägar ledde över karelska näset till Kexholm, Ladogafästet. På en närsluten karta till prof. Voionmaas anförda arbete finna vi huru sedan från Kexholm en betydande samfärdslinje markeras norrut genom de savo-karelska gränsbygderna (Salpausselkäkarelen) till Österbotten. Också denna linje var en kombinerad land- och sjöväg: först gick den sjöledes från Kexholm till Ladogas nordkust, härifrån i en västlig båge över land till Pyhäjärvi, så över denna sjö och Orivesi samt uppför Pielis älv och Pielisjärvi till nordändan av sistnämnda vatten. Här fick vägen åter fast mark under sig ända till Uleträsk, som, liksom dess avlopp, Uleälv, utgjorde samfärdsförmedlarn ut till Bottenviken.

Från Ladogas nordkust löpte på 1500-talet också en landsväg rätt österut mot Aunus, enligt dåtida beskrivningar en ingalunda förtsklassig väg. Men även här kunde vattenvägarna ofta anlitas. Det kan i detta sammanhang anmärkas hurusom ett betydligt större antal inom Finland upprinnande älvar utrinna på ryska sidan än tvärtom — de visa i sin mån det konstruktiva i riksgränsens förlopp.

Nog av. Småningom växa i finska Karelen förgreningar från huvudlederna, dock rätt långsamt. Vi skola erinra oss, att under en stor del av 1700-talet östra Finland låg i lägervall under Ryssland. Men med återställandet av Stolbovagränsen

från 1617 bli de allmänna förbindelserna och därmed även vägförbindelserna mellan Savolaks och Karelen förbättrade. Redan från början av 1800-talet notera vi landsvägar från Nyslott över Kesälahti, Kides till Tohmajärvi, Kiihtelysvaara och Eno, från Kides till Rääkkylä och Libelits och från Eno till Ilomants.

S/S PUNKAHARJU II.

Från Nordsavolaks åter, från östra Kuopiotrakten — Tuusniemi — gick en väg österut in i Nordkarelen.

Det är intressant, att konstatera huru de här nämnda historiska vägarna, kommunikationslederna mellan Savolaks och Karelen i huvudsak beteckna samma linjer längs vilka en modern samfärdsel under de senaste decennierna slagit in, de visa att vandring rörelserna, den tidigare samfärdseln alltid går fram efter det minsta topografiska och etniska motståndet, i den härför bäst lämpade miljön.

Nyslott—Viborg betecknar ju i synnerhet efter Saima kanals tillkomst på 1850-talet den stora vattenvägen mellan Saima-området nordligare delar och saltsjön — nu under seglations-tiden trafikerad av goda turistångare. Från Viborg löper stambanan såsom en av landets äldsta banor till riksgränsen i öster med strategiska och handelspolitiska slingor längs kusten. Efter stambanan växte på 90-talet ut en annan linje mot Vuoksendalen och småningom vidare norrut genom Ladogakarelen upp mot Tohmajärvi, Pielisjärvi med förgreningar till Kexholm, Lahdenpohja, Suojärvi och en del bruk. Och nu utläggas stål-skenorna till den karelska banans förlängning norrut mot Uleåträsk och Bottenviken — den gamla Kexholmsvägens nord-riktning under 1500-talet.

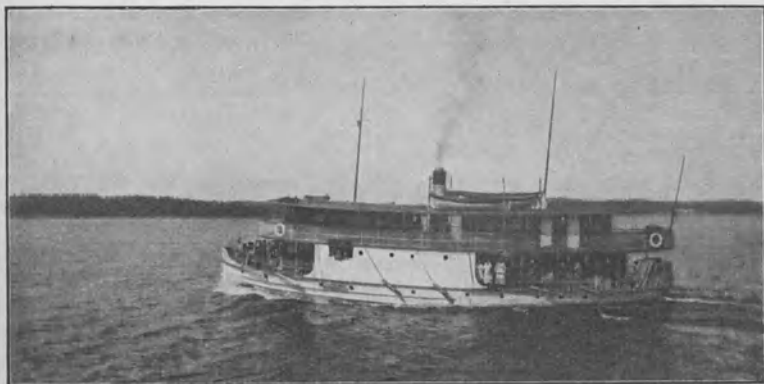
Betydelsefull blev även den mellanfinska sammanbindningen över Nyslott till Elisenvaara i Kronoborg. Och i nord-östra Savolaks märkes redan ett litet fristående banavsnitt: Outokumpubanan mellan gruvorna och dessas hamn vid Juojärvi, signalerande om en sannolikt snart vardande ny och för norra Savolaks och norra Karelen betydelsefull banförbindelse.

Samtidigt med järnvägarna ha landsvägarna spunnit sitt nät från Savolaks över till Karelen, för varje år växande ut i täthet och fasthet, bjudande bilar till snabb och angenäm färdsel och skapande härigenom en landsvägstrafikens renässans, dragande kulturen till ensamma trakter, där, för att citera östra Finlandsskildraren Jac. Ahrenberg »den finska sången för ännu en generation ljöd ostörd i pörten och på lekvallar». Finska Karelen omfattar nu över fyrahundra mil landsvägar och järnvägens stålband spänner över etthundra mil. —

I många trakter av landet ha tåg och bilar gått fram med sådan fart, att ångbåtstrafiken längs kuster och inlandsleder väsentligt blivit lidande härav. Kanske företeelsen i någon mån gjort sig gällande även i Saima—Ladoga-området. Dock, säkert mindre här än annorstädes. Hela områdets topografi betingar som sagt dubbla samfärdsmedel under stark betoning av sjökommunikationerna — i Viborgs län är ju vattenarealen nära 30 procent av hela ytvidden i länet. De savo-karelska trakternas säregna naturskönhet, föreningen av vatten och

land, de långsmala farlederna genom trånga sund och öfyllda fjärdar måste ju locka till sjöfärdsel, i synnerhet som, där fornsavolaksares och -karelares enkla rodd- och segelfarkoster långsamt skjutit fram, nu trevliga turistångare på några korta timmar upprätthålla sjötrafiken mellan Savolaks och Karelen.

Mellan Nyslott och Nordkarelen går det lika snabbt med båt som tåg. Båtvägen representerar en stor genväg. Daglig förbindelse i vardera riktningen upprätthålles mellan Nyslott och Joensuu av de snabbgående »Orivesi»-båtarna (hytter å

ORIVESI-ÅNGARE.

övre däck, god restauration). Ångarna lämna de nämnda städerna vid ett-, tvåtiden på dagen och anlända följande morgon till sina resp. destinationsorter. Färden bjuder på särdeles vackra partier genom Savonranta och Enonkoski smala vatten och över de vida fjärdarna Orivesi och Pyhäselkä. Från Joensuu hinner man alltså med morgontåget norrut och söderut, vissa veckodagar kan med båt fortsättas längs den vackra Pieliskanal till Koli och Nurmes. Och genom att båtarna angöra Oravikanal fås kontakt med Heinävesiångarna på Kuopio (se föreg. årsbok sid. 32).

Till Ladogakarelen kommer man från Nyslott ett par gånger om dagen med turistångarna till Punkaharju, varifrån sedan kan fortsättas med tåg in mot Elisenvaara. Vissa av Punka-

harjubåtarnas turer utsträckas ända till Kesälahti vid Puruvesis norra del, som endast genom ett smalt näs skiljes från det tidigare nämnda Orivesi.

Båtförbindelserna mellan Nyslott och Viborgskarelen antydes redan (se också föreg. årsbok). Vuoksen erbjuder även i sitt nedersta lopp en rätt säregen flodfart med regelbundna ångbåtturer. Och kanske inom överskådlig framtid en ny och ganska enastående kanalled å karelska näset skall komma till stånd: enligt förslag av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och statens kommunikationskommitté (resp. 1919 och 1921) skulle mellan Viborg och Kexholm grävas en stor kanal längs fornkarelarnas och novgorodernas gamla farled då vattendragen voro djupare och rikare än nu. Kanalen löpte alltså från Suomenvedenpohja vid Viborg, sedan genom Kärstilä, Lyykylä och Näätälä sjöar, genom Norskuanselkä och Kaltovesi till Vuoksen, som den sedan följde till Noisniemi för att vidare följa Vuoksens gamla lopp till Kexholm. Kanalen skulle byggas för 4 meter djupgående, 10,5 meter breda och 72 meter långa ångare av 1,000 till 1,350 tons dräktighet, den bleve 167 kilometer lång, varav något över 100 vore naturlig vattenväg, återstoden, omfattande nio slussar, skulle grävas, upprensas och fördjupas. Genom den karelska kanalen kunde man alltså med samma båt komma från Finska viken in i det stora inhavet Ladoga, till klosterön Valamo och nordkustens fjordar, till Pitkäranta och Salmi, där redan goda ångare upprätthålla lokaltrafik.

FRÅN »KARELSKA KUNGENS» RIKE.

»Man kan bäst föreställa sig utseendet av dessa trakter, om man inbillar sig att de fordom varit övertäckta av en lös massa, som kommit att gå i ofantliga vågor, men sedan i hast antagit en större fasthet och stadnat i sin vågformiga skapnad». —
(Elias Lönnrot, Reseminnen 1832)

Skulle »bilismen» icke på senaste tid kommit »turismen» till hjälp, vore det utan tvivel mer eller mindre lönlöst, att göra turistpropaganda för det område av vårt land, som stundom ännu kan yvas över att hava kallats ett »karelskt kungarrike», ty alltsedan den karelska banans tillkomst har en förlåt på ett mycket effektivt sätt varit nedfälld för all den naturskönhet, som dessa trakter erbjuda turisten. Man kan utan tvekan säga, att utsikten från kupéfönstret på sträckan emellan Sor-davala och Joensuu ter sig som en varning för varje Kolifarare att stiga av tåget för att tillfredsställa nyfikenheten eller det eventuella behovet av beundran inför hemlandets natur på andra ställen än de med en stjärna i turisthandboken utmärkta.

Annat var det fordom då den resande färdades med användande av landsvägarna. Dessa äro icke byggda längs vattensjuka kärrmarker, bevuxna med martallar och tvinnande klenskog, utan söka sig ofta upp på åsar och höglänta momarker, från vilka utsikterna i all sin typiska enformighet dock kunna vara så storslagna, som turisten Lönnrot beskriver dem. I sin dagbok »Vandraren», som återgiver hans intryck från dessa trakter under år 1828, beklagar han sig över, att han icke var landskapsmålare. Som sådan skulle han utan betän-

»KARELSKA KUNGEN»
GABRIEL WALLENIUS.

kande gärna lämnat sig från *schäsen* och »aftagit denna herrlighet uppå papperet».

Bilerna i våra dagar ha ju i någon mån återställt vad järnvägen i anført avseende vanställt, men tillsvdare är det dock endast en bråkdel av den resande allmänheten, som använder det moderna fortskaffningsmedlet och sålunda får skåda bakom »ridån».

Bakom förlåten ligger även »Karelska kungens rike». Men avstiger den resande vid Tohmajärvi station,

har han nått den rätta utgångspunkten för sina vidare forskningar. Själva stationen illustrerar på sätt och vis »Karelska kungens» livsmål — odlingen. Det kan sägas, att man här av det oundvikliga — de oändliga kärrmarkerna — gjort en nyttighet — en dygd. Man har föresatt sig, att utnyttja mossen till torvberedning, och på senaste tid har mosskultur-föreningen genom anläggandet av »*Suotalo*», en mönsterfarm i närheten, gjort ett storverk som onekligen har framtiden för sig. Omedvetet har man sålunda här vid inkörsporten till riket hedrat kungens minne på ett sätt, som icke kunnat vara bättre valt.

Här kan det vara tid på, att upplysa, vem denna kung var. Må vi då först utläsa, vad han själv låtit i majuskelskrift inhugga i en slät klipphäll invid Jouhkola gård i Tohmajärvi.

»Åhr 1764 anlade Cronobefallningsman i detta Carelens härad och Ledamoten af Kongliga Patriotiska Sällskapet Gabriel Wallenius denna gård, som sedan genom Kongl. Maj. nådigste utslag af den 16 April 1777 och den 10 April 1780 blifvit förklarad för Fräse och Allodial Säteris rättighet tillagd».

Sonen till biktfadren vid Nädendals kloster, *Michael Iwari*, som efter studier i Wittenberg under Doktor Martin Luthers ledning antog luterska läran och blev kyrkoherde i Nädendal, hade efter den latinska benämningen på staden, Wallis Gratiae, antagit namnet Wallenius, och blev sålunda stamfar för den

vittutbredda prästsläkten med detta namn. I sjätte led inom denna föddes *Gabriel Wallenius*, som dock icke blev präst, utan ägnade sig åt den juridiska och kamerala banan. Född år 1725 i Tottijärvi blev han efter avslutade studier vid Greifswalds Akademi och tjänstgöring under Åbo hovrätt år 1759 förordnad till Kronofogde i Karelens övre fögderi. Härmed begynner hans storverk i den efterblivna, länge försummade bygden nära landets av gammalt omstridda och icke sällan av fejder härjade gränsområden.

Det finnes knappast något kulturellt område på vilket Wallenius icke ingripit till fromma för framåtskridandet och höjandet av nivån i sitt fögderi.

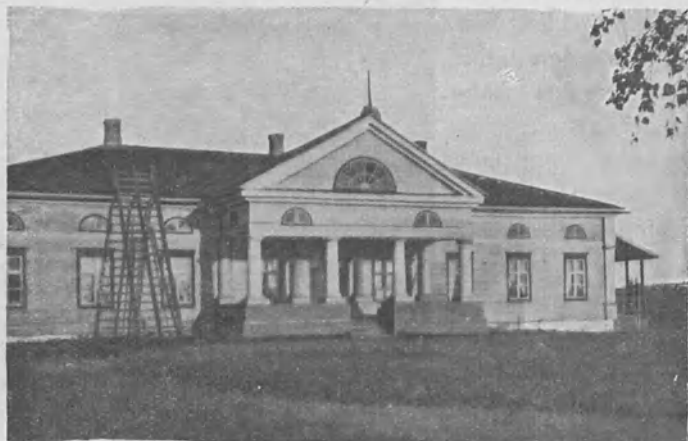
Vi nämna här blott ordnandet av skatteväsendet, förbättrandet av kommunikationerna genom byggandet av landsvägar, — ett turistintresse även det — uppförandet av sågverk och kvarnar, byteshandelns avskaffande, gränsförsvarets stärkande genom uppsättningen av den karelska jägarekåren, uppdikningen av kärrmarker och kyrkans prydnad med målningar. — Den nutida forskaren står i själva verket häpen inför arkivens och hävdernas vittnesmål om omfånget och mångsidigheten i denna mans livsgärning. — Enligt vad det förljudes kommer ett omfattande verk av Professor A. R. Cederberg att i närmaste framtid belysa

GAMLA KLOCKSTAPELN I TOHMAJÄRVI
SAMT FRIHETSSTODEN.

märkesmannens betydelse för den karelska bygden och dess närmaste omgivning.

Residenset i Tohmajärvi, varav vi här kunna giva en bild, var på sin tid en centralhärd för allt kulturellt intresse i omnejden. Byggnaden med den öppna ståtliga, doriska kolonnaden framför ingången innehöll en stor salong och en mängd rum både för familjemedlemmar och resande, en biljardsal, bibliotek m. m. — Ännu efter »kungens» död, sedan sonen, prosten d:r

MANGÅRDEN PÅ JOUHKOLA FÖRE BRANDEN 1907.

Petrus Wallenius hade övertagit Jouhkola och överflyttat dit från prostgården vid kyrkan, fortsattes de stora emottagnin-garna på stället och kunde vid bemärkelsedagar här församlas en societet ända ifrån de närmaste städerna. Under prosten Wallenius tid besöktes Jouhkola även av den outröttlige vandraren Elias Lönnrot. Denne kom midsommardagen 1828 vandrande från Podoskavaara by i Kides socken, där han hade övervarit ett bröllop och en kokkofest, blåst flöjt till den dansande ungdomens stora förtjusning, samt upptecknat runor, dem han lyckats framlocka genom att »smörja minnesorga-nerna med litet brännvin!» »På Jouhkola bemöttes jag med samma välvillighet, som det öfverallt är brukligt i Karelen» antecknar L. i »Vandraren».

Numera står på stället en modern villabyggnad och det stolta allodialsäteriet, som sträckte sig så gott som genom hela socknen, är styckat i småbrukarhemman. Endast stommen har karaktären av en större jordbrukarlägenhet. Också hållskriften håller på att bliva oläslig.

Må vi föreställa oss, att detta berättats oss medan vi i sakta mak åkt upp för den ansenliga stigningen från Tohmajärvi station till högsta krönet av den odlade och sedan gammalt bebyggda

ORA VAARA.

Kemie-åsen. Det panorama, som här öppnar sig är i sanning värdigt den beskrivning, som Lönnrot givit oss, om ock han icke äsyftat utsikten just på detta ställe. Dessa stelnade vågor, väldigare än världshavens, stå framför oss bevuxna med blandskog och framträda i olika skiftningar beroende av avståndet och belysningen till dess den sista åskammen i blånande fjärran avtecknar sig emot horisonten. Det är runornas, gåtornas, sagornas och ordspråkens land, som öppnar sig för den vägfärande, ty just i dessa marker har Lönnrot strövat omkring med sin ränsel på ryggen och annotationsbok, figurligt sagt, i handen — Podoskavaara by, som tidigare omnämnts, ligger ungefär i samma riktning söderut som Kides kyrka, som vid klart väder kan urskiljas härifrån, och den med orten

förtrogna kan angiva även var Jouhkola ligger på andra sidan sjön.

På denna plats har på allra senaste tid tillkommit en byggnad, som bär det vackraste vittnesbörd om samfundsandan och bildningssträvandena på orten. Det är »*Seurojen talo*», föreningarnas hus, som invigdes förliden sommar med föredrag om Gabriel Wallenius av Prof. Cederberg, sång och instrumentalmusik samt det dråpliga lustspelet »*Lönnrot tulee*» återgivet på ett medryckande sätt.

Men var är kyrkan — detta är ju kyrkoby? Denna fråga har mången gjort. Svaret har föranlett en fortsättning av resan genom hela den långsträckta byn på åsen och ändå några kilometer därtill. Men framkommen är naturdyrkaren icke besviken. Tvärtom. Han ser »*Finlands vackrast belägna kyrka*».

Man har sagt att de, som för några sekler tillbaka haft att bestämma platsen för kyrkan, enats om, att den skulle byggas på det vackraste stället och icke »mitt i byn». Men saken är den, att byn tillkommit senare efter odlingens egna lagar.

Vi återgiva här bilden av den åldriga klockstapeln, som fått behålla sitt ursprungliga utseende, medan själva kyrkan i synnerhet invändigt, undergått betydande »förbättringar». — Framför klockstapeln synes minnestoden över de 12 i frihetskriget stupade ynglingarna från Tohmajärvi. Platsen för deras gemensamma grav är på ett tilltalande sätt vald framför den mans grav, på vars initiativ Karelska jägarkåren år 1776 blev uppsatt. Under 1808 års krig kämpade ju dessa jägare under Sandels vid Wirta bro och under Malm vid Hiekka. De fallna av dem fingo sin grav fjärran från sin hembygd, men deras efterkommande hava i morgonväkten av Finlands frihet fått sin vilostad framför Gabriel Wallenius', som avled 1808. Ännu i döden bringa de så den store fosterlandsvännen en hyllning — det är en hedersvakt av enastående slag.

Detta är sålunda en vallfartsplats för varje turist i »*Karelska kungens rike*».

Men Tohmajärvi har att erbjuda även andra sevärdheter. Från den underskönt belägna kyrkbacken kan man urskilja

Jouhkola på andra sidan sjön och rakt i väster varsnar man Hiidenvaara, en höjd, som ortens ungdom icke försummar att bestiga upprepade gånger varje sommar. Den stupar närapå lodrätt mot en smal sträcka av sjön och har fått sin ryktbarhet både genom sin flora (*Cypripedium calceolus*) och fauna (hökar och falkar) samt med dem förbundna äventyr. Nedanför äro näckrosorna rosenfärgade.

Den, som önskar se en gammaldags herrgård i idyllisk omgivning, må icke försumma, att från kyrkan taga vägen till fots långsmed stranden till Kemie by, samt göra ett besök på *Oravaara*. Utom annat gammalt förvaras här ett klavikord, som anses hava tillhört »Karelska kungen» och som sådant är ett tonande vittne om tider som flytt. —

Så må man sedan taga genvägen till »byn», och icke försumma, att utverka sig tillstånd, att få kasta en avskedsblick över bygden från »Nymanska verandan». Där får man figurligt talat en ljuvlig avskedskyss av Karelska kungens rike! Och efter den kommer man nästa sommar igen!

ETT OCH VARJE OM »VENNÄÄN TAIPALE» (DET RYSKA TAIPALE) OCH »SUKKA- PELLERNA». ¹⁾

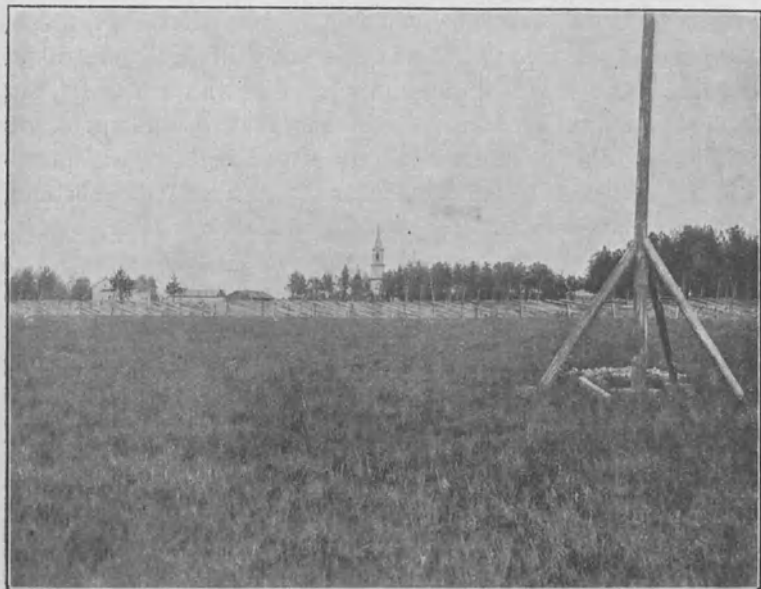
I vårt land förekomma många tiotal byar och andra orter med namnet »Taipale». Men adresserar man ett brev kort och gott »Taipale», går det till den stora, folkrika byn Taipale i Libelits socken. Denna by jämte dess postkontor äro nämligen enligt postverkets förteckningar det egentliga, officiella »Taipale». Och även i Tietosanakirja är denna ort den främsta med sagda namn: »Taipale 1. By i Libelits socken, på södra stranden av sjön Viinijärvi, 19 km från Libelits kyrka, 35 km från staden Joensuu. En grek.-katolsk kyrka jämte församling, vilken de grek.-katolska invånarna i Libelits, Kuusjärvi, Polvijärvi och Kaavi socknar tillhöra. Efter att tidigare ha varit kapell, ombildades T. till självständig grek.-katolsk församling i början av 1600-talet.»

Så långt Tietosanakirja.

Då vi nu gå att litet vidlyftigare orda om Taipale, sker detta ingalunda därför, att Taipale ägde någonting anmärkningsvärt, vare sig i anseende till sin natur eller andra yttre betingelser. En turist, som längs den från Joensuu till Kuopio ledande landsvägen kommer till Taipale, skall säkerligen i denna till sitt omfång vidsträckta och till sina byggnader jämte övrig utrustning synbarligen välmående by, ej finna

¹⁾ Sukkapelli, antagligen härlett av svenska ordet sockenkapell; benämning också på ortodoks finne, som inte kan ryska.

någonting särskilt anmärkningsvärt. Han skall blott kunna konstatera, att han åter nått bebodda trakter efter att ha färdats miltal längs det enformiga, sandiga, med tall och ljung bevuxna »Jaamankangas». Den norr om byn belägna långa, skogklädda åsen skymmer till en början för resenären på landsvägen till och med det för sin skönhet kända »Viinijärvi». Men

KYRKAN OCH PRÄSTGÅRDEN I TAIPALE.

på åsens sydsida utbreder sig för den resandes blickar ett många kilometer långt, vidsträckt odlat område med åkrar, ängar, gårdar och stugor; och i närheten av kyrkan ha människoboningarna, i synnerhet efter det Joensuu—Outokumpu banbygget påbörjats, hopat sig i allt tätare grupper. Det lockande stationsområdet med alla dess i framtiden hägrande möjligheter ligger också där vid utkanten, bredvid folkskolan. Rätt framför i nordvästlig riktning reser sig en höjd av ett säreget utseende; det är just »Outokumpu», dit det från Taipale ännu är mer än halvannan mil.

Den egentliga Taipaleslätten slutar vid Taipale älv, som utlöpande ur Viinijärvi och fallande i Heposelkä bildar en milslång bäge som i väster och söder omsluter Taipale by och som med sina natursköna stränder påminner om ett vackert kantat bälte. Genom denna älv och genom Viinijärvi hade tidigare även den stora Höytiäinen sitt utlopp, före dess beryktade, våldsamma genombrott år 1859.

På det ställe där den ovannämnda åsen korsas av älven, och landsvägen utför en backe går ned till den tjärstrukna träbron, står den grek.-katolska kyrkan; och riktar man blicken förbi densamma, ser man jämväl några kvadratkilometer av Viinijärvi. På motsatta sidan av vägen befinner sig prästgården, och vid brohuvudet står klockarens lilla boställe. Här är en av de vackraste vyerna över älven och byn. Ett stycke längre ned ser man den massiva järnvägsbron.

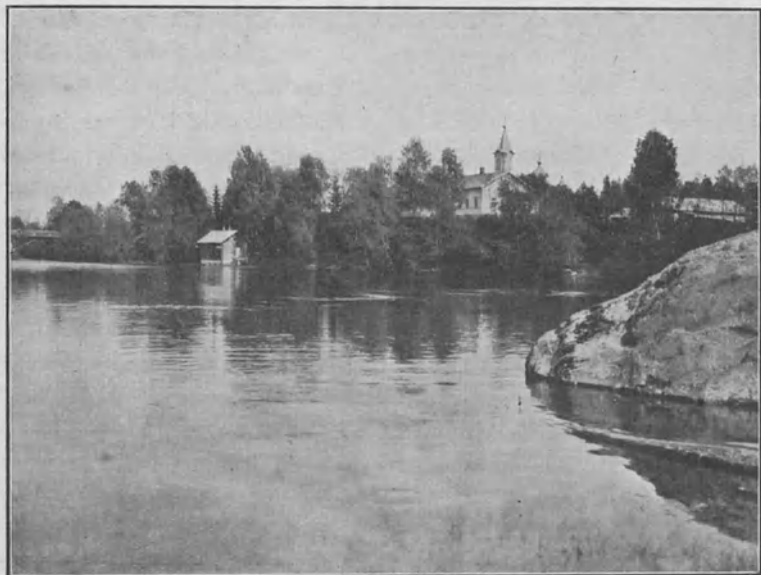
Nåväl — Taipale by har alltså inga märkligare sevärheter att bjuda den resande. Men det som måhända mest frapperar en långväga turist är, att han här, där han på grund av befolkningens munart och andra omständigheter trott sig färdas genom en genuint savolaksisk trakt, plötsligt stöter på en grekisk-katolsk kyrka.

Men det är ingen tillfällighet som ställt den här. Har den resande måhända ej hört, att denna ort i vida kretsar runt omkring benämns och alltjämt benämnes »Vennään Taipale» («Det ryska Taipale»)? »Vennään, Venähen eller Venäjän Taipale», allt efter som namnet formas hos den som uttalar det.

Nord-Karelen, såsom det av Libelits, Pielisjärvi och Ilomants härader bildade området kallas, tillhörde ännu under sextonde århundradet ryska riket. Måhända har detta område också ursprungligen fått sin bosättning från Karelen. Men redan tidigt började också savolaksarna utan att vidare akta på riksgränsen tränga upp till Nord-Karelen. Sålunda flyttade redan mellan åren 1601 och 1613 folk från Kuopio trakten över gränsen i sådan myckenhet, att det hos regeringen väckte både bekymmer och förtrytelse. Genom freden i Stolbova (1617) tillföll dessa trakter likväl Sverige, vadan den savolaksiska folkvandringen ej mer mötte något hinder. Den slog

nu under sig hela Nord-Karelen och grundlade egna luterska församlingar, i allmänhet trängande de grekisk-katolska eller »sukkapellerna» ur vägen.

I Taipale by fanns redan i slutet av sextonde århundradet, alltså före freden i Stolbova (1617), en folkrik grekisk-katolsk kapellförsamling. Även under de därpåföljande fejderna lyck-

ÖVERSVÄMNING I VIINIJOKI.

des de goda Taipaleboarna, vilka redan då torde varit lika fredliga som nu, någorlunda rädda sitt skinn och sin tro, vilken de av savolaksarna opåtalda så gärna fingo behålla. Sålunda vet man, att Taipale kyrka var den enda grekisk-katolska kyrka, som undgick stora ofredens förstörelse, ehuru den först på 1730-talet erhöll egen präst.

Medan det övriga Nord-Karelen blev allt mer savolaksiskt och luterskt, förblev Libelits' eller Vennään Taipale lik en oas i öknen, utan att dock kunna undgå att taga intryck av det till annan tro och annan stam hörande grannskapet. Till Taipale-

boarnas heder bör dock nämnas, att de voro den första grekisk-katolska församling, som anhöll att gudstjänsten måtte förrättas på finska språket. Detta skedde år 1858. Som en följd av denna anhållan började man några år därpå till finska översätta de vid gudstjänsten brukliga böckerna.

För övrigt kan undertecknad på grund av erfarenhet intyga att den religiösa toleransen i Libelits' Taipale varit och fortfarande är storartad. Männtro någonting dylikt förekommer någon annanstädes i världen! I generationer ha blandade äktenskap varit så vanliga, att rasblandningen därigenom blivit så gott som fullständig. I en lutersk gård kan värdinnan vara »reekkalainen» (grek) — men barnen bekänna faderns troslära. Och en grekisk-katolsk Lasarov, Karpov eller Hovатов kan ha en hustru, vars förfäder varit luteraner så långt tillbaka i tiden, som de bekänt den kristna läran. Libelits' kyrkobys luterska präster och Taipale bys ryska präster ha icke allenast varit ämbetsbröder, utan också som gäster besökt varandra, varför det åtminstone i vår barndom ej var någonting ovanligt — utan torde till och med hört till saken — att prosten och kapellanen i Libelits vid ryska påsken inviterades till supé i Taipale prästgård, och Taipale prästen — eller prästerna, ty de torde tidtals varit två — vid jul bjödos på middag till Libelits' stora prästgård.

Om en gårds luterska värdinna önskade besöka Libelits' kyrka, spände hennes grekisk-katolska man hästen i redet och begav sig själv att skjutsa henne, varpå makarna med den gemensamma psalmboken framför sig sjöngo i kapp i det luterska templet.

Sanningen att säga, tycktes likväl luteranerna — de äro också i Taipale av äkta savolaksisk härstamning, bärande namnen Lavikainen, Korhonen m. fl. — anse sig just som litet förmer och småskrattade då de talade om »sukkapellernas» stugor, men också detta öknamn torde hålla på att försvinna.

Beträffande förhållandet i antalet av luteraner och grek.-katolska i Taipale, var det åtminstone för tre årtionden sedan i folkskolan sådant, att eleverna fördelade sig i lika antal på vardera folkgruppen. Troligen voro dock luteranerna ivrigare

i att föra sina barn till skolan, likasom de i allmänhet voro före i bildningssträvanden.

Då man i Ryssland år 1905 proklamerade trosfrihet, hade detta sin verkan också på Taipale by. Många grekisk-katolska, vilka dittills av tvång tillhört Taipale församling, begagnade tillfället och begåvo sig till prästen för att »säga upp sig». Då inga förmaningar eller föreställningar hjälpte — det var ju en ekonomiskt ledsam affär för kyrkans herde, i synnerhet om avfällingen var husbonde på någon större gård med

mycken boskap, då trosförändringen betydde en minskning på flere tiotal kilo smör per år — var prästen tvungen att nöja sig med den magra trösten, att »en avfälling är en torr gren på det friska rättrogna trädet och måste huggas av». Men med tiden har detta avhuggande blivit ödesdigert kännbart i Taipale prästens inkomster.

Namnförfinnsningen har hållit jämna steg med trosförändringen, ja, till och med gått den i förväg. Ty icke alla upplysta Taipalebor ha låtit inskriva sig i Libelits' kyrkobok, ehuru de utbytt sitt ryska namn mot ett finskt. Detta har berott på vördnad för fädrens tro, varför man måste skänka dem sin högaktning. Men ett ryskt namn hade de ej velat bära, all den stund varken de själva eller deras fäder någonsin förstätt ryska, än mindre talat det. Lasarovar, Karpovar, Sidorovar, Hovatovar, Iljovar (egentligen skrevo de alltid ff i slutet av sitt namn) ha redan under ett par årtionden blivit allt färre

FOLKSKOLAN I TAIPALE.

till antal, men finnas dock ännu. Men om någon mansålder torde knappt någon enda finnas kvar. Ty till och med den nuvarande prästen bär ett finskt namn, den första dylika präst i Taipale församlings historia. De föregående prästerna ha alla varit infödda ryssar, de flesta okunniga i finskan, då de kommit till Taipale. Ehuru byn bär namnet Vennään Taipale, ha där

SÄRKIJÄRVI MED OUTOKUMPU VID HORISONTEN.

nästan aldrig funnits andra ryskatalande personer, än prästen och klockaren.

Genom rasblandningen ha naturligtvis även karaktärsdragen utjämnats, men en viss skillnad torde dock ännu kunna skönjas mellan de olika elementen, ehuru vi ej våga oss på att definiera dem närmare. På grund av de historiska, och i synnerhet de kyrkliga förhållandena, ha de grekisk-katolska allt intill senaste tid varit mer konservativa, men bära de dock icke i detta avseende jämföras med södra och östra Karelen's befolkning. Man bör blott minnas deras ovananförda anhållan om införande av finska språket i gudstjänsten. En vanlig

turist, som besöker någon gård i Taipale, kan varken på grund av det mottagande han röner eller på grund av någon annan omständighet avgöra, huruvida folket i gården tillhört eller tillhör »sukkapellerna» eller ej. Allra minst kan han draga några slutsatser på grund av deras munart. Detta är nämligen rent savolaksiskt, liksom i största delen av Nord-Karelen. I Taipale talas savolaksiska, skämtas på savolaksiskt vis, ja hela stilen i munarten är savolaksisk. Måhända ett grand mindre gemytligt, en smula spetsigare och mer bitande

VÄGVISARE.

än i det geografiskt betecknade Savolaks. Några från ryskan härstammande lånord förekomma också i Taipaledialekten, men de ha till den grad vrängts och vridits på savolaksiskt manér, att det erfordras sakkunskap för att igenkänna dem. Av det egentliga karelska språket finns i Taipalebons dialekt ej ett dyft. Och detta karelska tungomål torde dock Lasarerernas (Lasarovarnas) m. fl:s förfäder talat, då de för århundraden sedan kommo till Taipale. Den savolaksiska brottsjön har helt och hållet spolat fädernespråket över bord. Ej ens spåren av detsamma kunna mer skönjas. Ord sådana som »ropottaa», »opotta» m. fl. äro ett eko från århundraden tillbaka.

Nu har också »Vennään Taipale» fått sin järnväg, för att ej nämna regelbunden biltrafik, radio m. m. Den nya tiden har också där vänt upp och ned på allt.

Men för en hembygdsforskare funnes där ännu mycket av intresse att se och lära. Mycket, mycket!

KOIVISTO- (BJÖRKÖ-) BANAN

Viborg—Koivisto-(Björkö-)banan — med bibana till Uuras (Trångsund) —, som under högtidliga former invigdes en vacker försommardag i början av juni 1925, har främst sin betydelse som merkantilbana: utskeppningen av trävaror över Trångsund, Makslahti och Björkö. Men banan har även betingelser som turistbana, dels för den lokala turismen på Karelska näset, dels för Hoglandstrafiken från eller till Karelen; det finnes ju en direkt ångbåtslinje: Björkö—Hogland.

Koivistobanans historia går tillbaka till seklets första decennium. Frågan väcktes redan 1907, då en petition inlämnades till lantdagen om banans byggande. Tvenne år senare godkändes förslaget. Men realiserandet av detsamma drog ut på tiden. Så kom kriget emellan. Med självständigheten blev frågan om Koivistobanan mer betydelsefull: den växande sågindustrien i Karelen och Nordsavolaks behövde nya och fria vägar till havet. Det hade även sin strategiska betydelse att sammanbinda den från Tyrisevä utgående kustbanan över Björkö med Viborg. Riksdagarna 1920 och 1923 beviljade medel. Från senhösten 1924 har Viborg—Koivistobanan varit trafikabel, ehuru de definitiva arbetena slutfördes ett halvt år senare. Koivistobanan är intressant redan så till vida, som det är den första bana, som helt tillkommit under järnvägsstyrelsens ledning och byggnad; tidigare banbyggen ha letts av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Inemot fem mil lång är Koivistobanan. Den utgår alltså från Viborg, är först dragen fem kilometer längs Viborg—Rajajokibanan. I närheten av Liimatta gård svänger Koivistobanan

så åt söder förbi Tirkiä och Alasommee byar, från vilken senare banan närmar sig Viborgska viken; vid Kaislahti station inskjuter den djupa viken med samma namn. Ett kort skogshåll, så övergår banan den inemot trettio meter långa bron över Rokkalanjoki med Hackman & C:os cellulosafabrik vid en fors i ån, och når Johannes stora kyrkby. Nära här intill ligger Kirjola gårds imponerande, slottslika karaktärsbyggnad, uppförd år 1901 efter ritningar av professor G. Nyström. Kirjola tillhör den svensk-ryska släkten Nobel.

KOIVISTO STATION.

Från Johannes den följande milen till Makslahti löper banan ganska kärt intill den djupa Makslahti viken; banan är flerstädes dragen över uttorkade havsvikar och lågmarker. Makslahti station och hamn vittna redan om en betydande utförselhamn. Så övertväras banan den egendomliga ett par mil långa och här halvannan mil breda Vatnuori halvön och når Koivisto stora kyrkby. Ett hamnspår leder från stationen ned till ångbåtskajerna.

Koivisto gör ett rikt intryck, där kyrkbyn vidsträckt breder ut sig längs stränderna av det breda sundet mellan fastlandet och socknens södra del, som omfattar de tre stora Björk-öarna.

Liksom Vatnuori näset med sin i nordväst-sydöstlig riktning utsträckta form följa Björk-öarna samma sträckning, parallellt med näset. Nordligast ligger den smala Piisaari, sedan den egentliga Björkön, Koivisto, och utanför, där de tvenne förstnämnda öarna nå varandra, den tredje ön Tiurinsaari. En vacker, vid utsikt öppnar sig från Koivisto hamn längs sundet åt söder mot öppna havet.

Det är mångenstädes mjuka sandstränder med egendomliga dynbildningar, som möta i Björkötrakten, och vidare österut,

KOIVISTO. UTSIKT FRÅN LOTSPLATSEN.

längs kusten åt Terijoki, bliva dessa dyner allt vanligare. Vid åarnas mynningar bildas deltaländ i miniatyr eller rättare sagt haff-formationer med laguner, vackra plager och strandterrasser ovanför.

Genom Viborg—Koivistobanans tillkomst erbjudas möjligheter till en angenäm en-dags-rundtur med järnväg i de sydligaste delarna av Karelska näset. Ty från Koivisto kan färden fortsättas med kustbanan österut genom Kuolemajärvi och förbi Ino till Tyrisevä och Terijoki samt härifrån åter längs stambanan till Viborg.

TERIJOKI.

Då det är fråga om Karelska näset, måste även Terijoki villasamhälle omnämnas. Detta samhälle omfattar de gamla, främst ryssarna tillhöriga villa-områdena Terijoki, Kellomäki, Kuokkala, Ollila m. fl. Innan Finland blev självständigt, beräknades sommarinvånarnas antal här uppgå till över 60,000. Det ryska språket var förhärskande överallt, ryskt mynt var det enda gångbara, genom att på allt sätt stå ryssarna till tjänst fick det finska folket sitt uppehälle, villabyggnaderna voro uppförda i rysk stil och ryskt var levnadssättet. Nu är allt förändrat.

Den ryska glansperioden i Terijoki är förbi, den gick under i eld och blod, mord och eländigheter, som drabbade de sorglösa invånarna, icke i Terijoki, men där borta i den stora ryska häxkitteln i Petersburg, Moskva och på andra orter. Det glättiga sommarlivet på Terijokis sandstränder slutade med det »röda skrattet». Det var den i Terijoki bosatta ryske författaren Leonid Andrejev, som uppfann denna bedrövliga kvickhet. Själv befinner han sig redan i den nejd, där alla ord förstummas, men jag har besökt hans villa, och var gång jag betraktar ryssarnas tusentals öde villor, genljuder det röda skrattet i mina öron.

Man behöver icke vara sentimental för att gripas av sorg vid åsynen av all den förstörelse, som här ägt rum. Borta är mänskovimlet, borta ståten, stassen och flärden; söndriga fönsterutor grina emot en likt ögonhålorna ur en forntida skönhets maskstungna huvudskalle.

Det finnes dock även ljuspunkter i Terijoki. Medan mänskovimlingarna ha förfallit, ha parker och esplanader i dess ställe vuxit lummiga. Hela Terijoki samhälle är en enda park. San-

den på Karelska näset, fin som flygsand, tyckes utgöra en utomordentlig jordmån för träd, i synnerhet barrträd. Sannerligen, ingenstädes i Finland har jag sett en sådan mängd jättefuror som här i Terijoki. Vi må betänka, att det här vid gränsen fanns 10,000 villor, de allra flesta tillhöriga ryssar, som lidelsefullt skyddade sina parker för varje avverkning, till och med gallring, och att denna period varade 50 år, så förstå vi huru täta parkerna äro. På stubbar har jag räknat årsringarna. Ett femtio

VILLA I TERIJOKI.

år gammalt träd är här redan nästan en stock. Hundraåriga träd äro åter väldiga furor och ännu äldre helt enkelt världsträd.

I Terijoki påminner ännu allt om forna tider, oaktat det nya finska samhället raskt börjar växa upp på ruinerna och invid dem. Denna ryska förkärlek för parker pekar tillbaka långt mot orienten. Det persiska paradisealet har omedvetet föresvävat deras fantasi. Ryssarna, stäppens söner, sökte träd till skydd för den brännande solen. Hemmet skulle stå i trädens skugga. I så djup skymning, att icke den minsta solstråle kunde tränga fram till boningarna annat än glimtvis, då bladen vajade för vinden. Ingen annanstädes i Finland påträffas så täta parker kring byggningarna som här.

Den ryska perioden företrädes ännu rätt synbart av den vitglänsande kyrkan. Den är uppförd på en upphöjd plats, den upplyser hela orten och dominerar hela omgivningen.

Det är verkligen en kyrka iförd bröllopskläder, en himmelsk brud, såsom den livliga asiatiska fantasien skulle döpa den. Och en fager bruds utstyrsel har den även i överflöd. Den finska

RYSKA KYRKAN I TERIJOKI.

kyrkan vid torget, vad är den annat än en väckt pietistgubbe i sin helgdagsstass. Visst te sig även dess stenar vackra kring tornet, men ryssarnas kyrka påminner om drottningen av Saba inför den vise Salomos tron. Man kan göra ett besök i Terijoki enbart för att betrakta och beundra denna rysskyrka.

Visserligen höres mycket ryska talas på vägarna och alla infödda Terijokibor förstå och tala även bruten ryska, men dag från dag försvinner språket. På anslagstavlorna ser man icke

F. D. KAMMARHERRE VID KEJSARENS HOV.

ens en rysk bokstav. Där står: Täyshoitola (namn) Pensionat. Men de oräkneliga villorna och parkanläggningarna vidmakthålla den asiatiska stämningen. Utom tät skugga skulle paradiset även bjuda på sorlande källor. I varje park i Terijoki finnes åtminstone en, men ofta flera brunnar. Och källorna sorla verkligen. I marken äro järnrör infällda och invid brunnen strömmar en evig vattenström ur rörets mynning. Här uppenbarar sig ju arabernas himmel, para-

diset, livslevande för oss. Männen ligga utsträckta i trädens skugga och en kall källåder tillför dem vatten i överflöd, medan tjusande houris, änglar, vederkvicka dem med mat och dryck. Träd och källor finnas ännu kvar, de fågra houris äro försvunna och likaså de skäggiga lättingarna.

Men ryssarna hade ju sin sandöken alldeles invid. Ända från Vammelsuu till Systerbäck, omkring 30 km, sträcker sig en sammanhängande sandstrand och sandterrass. Urinvånarna berätta: »där lågo de och vältrade sig, så länge de kunde härda ut, och då skinet inte tålde mera, gingo de till sina parker, och där var dem gott att vara.» Äkta asiatiska, urgamla seder. Minnen från vildmarken.

Men är då Finlands sol verkligen så utmattande? Hittills har den åtminstone icke pinat mig. Nej, ryssarna kände endast hettan i det undermedvetna sedan de tider, då de voro stäppens och öknens barn. De söka alltjämt trädens skugga

och vredgas, ifall den icke står dem till buds.

Bäst och samtidigt kortast karaktäriserar jag Terijoki parksamhälle, om jag kallar det Finlands Palmyra. Parkerna göra på mig det mäktigaste och djupaste intrycket i Terijoki.

Då våra egna landsmän nu i allt större antal blivit ägare till ryssarnas forna villor, har det hänt, att mången till ekonomisk vinst fällt parker på stora områden. Dessa personer ha fått öknamnet Fäderneslandets barberare.

Enligt lagen är en dylik skövling intet brott, för vilket ägaren kunde anklagas eller ådömas straff. Men ur skönhetsynpunkt är den en oförlätlig synd mot »den helige ande». Är det icke brottsligt att för en liten penningvinsts skull för decennier framåt ödelägga naturskönheter, som smeka ögat? I många länder förbjuder lagen ägare att skövla sina parker, ja, till och med att fälla enskilda ståtliga träd. Å varje ort finnes en skönhetsnämnd, som tillstodjer eller förbjuder avverkning. En dylik nämnd vore om någonsin av behovet påkallad i Terijoki. Om icke barberarna hejdas i sin framfart, kan det hända, att Terijoki om 50 år åter är en lika eländig by som månget annat samhälle i vårt kära Finland.

Denna fullständiga likgiltighet för de omgivande trädens skönhet är över huvud betecknande för det finska lynnet. Jag gick för att bese en rent av sydländskt yppig park jämte villa. I parken växte ekar, lindar och lönnar och där fanns en härlig ås full av ståtliga tallar. Gårdskarlen upprepade gång på gång: »herrn köper nu den här parken; när Ni hugger ned skogen där,

ERNA KOBYLINA. RYSK FLYKTING.

blir det ett präktigt potatisland.» Jag kunde endast giva till svar, att läkaren förbjudit mig att äta potatis. Men till och med en potatisåker skulle göra sig bättre i parkens ställe än en ruttnande stubböken.

Ett medel finnes att sätta stopp för barberarnas skövling, och det vore om vi skyndade oss att köpa villor i Terijoki. Många av villorna äro visserligen förfallna och i behov av mycket reparationer, men priset är dock så lågt, att det lönar sig.

RYSK VILLA.

Låtom oss nu tala om framtiden.

Parkerna och villorna i Terijoki böra komma i finska händer. Detta är icke endast en lokal fråga, den berör hela vår stat. Det gör icke detsamma, om jordägare och fastighetsinnehavare i detta gränssamhälle äro finnar eller ryssar. Det framgick under krigsåren. Ryska regeringen försökte då annektera just dessa trakter av Finland och förena dem med Ryssland. Såsom grund för detta yrkande nämndes, att jorden ju redan tillhörde ryssar. Terijoki- och Kivinebb-bor satte sig emellertid bestämt till motvärn. Det bör medgivas, att även bland ryssarna funnos många, som förenade sig om detta motstånd.

Nu ha ryssarna lämnat Terijoki och sina parker och villor. Och om de någon gång komma tillbaka, är det ju bra, att de då komma till ett land, där både parker och villor numera innehas av landets egna invånare. Ryssarna äro välkomna endast som gäster.

Finska affärsmän och privatpersoner böra vara lika beredda att i framtiden mottaga ryssarna på välvilliga visiter som våra soldater äro rustade att avvärja fientliga angrepp.

Allt emellanåt hållas auktioner i Terijoki. Många finnar köpa även villor, både ortsbor och främlingar, men många stå alltjämt till salu. Prisen äro ännu måttliga, och en finne från andra trakter behöver ingalunda avsluta ett köp enbart av fosterländsk plikt känsla, en penningplacering i Terijokivillor kan tvärtom till och med vara inbringande.

BADSTRANDEN I TERIJOKI.

FRÅN TURISTFÖRENINGENS ARBETSFÄLT

ÅRSBERÄTTELSE FÖR ÅR 1926 AVGIVEN AV TURISTFÖRENINGENS I FINLAND STYRELSE VID ÅRSMÖTET DEN 19 mars 1927.

Då styrelsen härmed avger berättelse för föreningens fjortionde arbetsår, konstaterar den med tillfredsställelse, att den ökade anslutning till föreningen, som under de senaste åren ägt rum, icke blott varit en tillfällig företeelse. Föreningens medlemsantal har nämligen under året stigit med 16,2 % och ombudens antal med 24,4 %. Det är dock ännu långt till målet och medlemsantalet måste mångdubblas för att föreningen skall bliva i stånd att förverkliga sina idéer och uppfylla sina arbetsuppgifter.]

Härbärgen och kommunikationsleder.

Skötseln av restaurangen på *Hogland* övertogs på våren av föreningen och leddes under dess direkta kontroll. Som föreståndarinna fungerade fru Selma Holmström från Kuopio. I restaurangen serverades under sommarens lopp 6,096 frukostar och 6,905 middagar eller i medeltal 143 måltider per dag. Vinsten av rörelsen utgjorde Fmk 16,506: 45, således blott något över 1 mark per måltid.

Härbärgena på *Koli*, vilkas skötsel fru B. Pehrmand även senaste sommar ledde, besöktes av ca. 2,500 personer förutom tillfälliga gäster, vilka mestadels anlände med automobil och uppehöll sig på orten blott några timmar. De små och otillräckliga byggnaderna och framförallt de obekväma och trånga köks- och ekonomieutrymmena göra skötseln ytterst svår. Den gamla huvudbyggnaden, »Kolin tup», borde ovillkorligen tillbyggas med en ändamålsenlig köksavdelning och en ny matsal. För gästernas räkning borde små tvårumstugor uppföras, vilket skulle ställa sig betydligt billigare än uppförandet av en ny hotellbyggnad. Tillämpandet av detta system skulle medföra den fördelen, att gästrummens antal utan större svårigheter och kostnader kunde ökas i den mån de besökandes antal växte. — Passagerarantalet på föreningens motorbåt »*Ukko-Koli*», som dagligen förmedlade trafik mellan Koli och Vuonisahti station, utgjorde ca. 2,450.

Av forsbåtarna på *Ule älv* begagnade sig 1,686 turister. Tack vare det av föreningen i Vaala öppnade nya hotellet kunde trafiken på sträckan Kajana—Uleåborg helt omläggas. Under tidigare år voro de resande tvungna att övernatta i Kajana, varifrån avresan sedan måste ske redan vid sju tiden påföljande morgon, för att hela sträckan till Uleåborg skulle kunna tillryggaläggas på en och samma dag. Ankomsten till Uleåborg skedde först sent på kvällen. Resan var tröttsam och forsfärden ingick

blott som ett led i den och kom därför ej till sin fulla rätt. Nu när övernattningen sker i Vaala, blir dagen ägnad huvudsakligen åt forsfärden, av vilken turisten således kan njuta i fulla drag utvilad efter en natt i goda sängar och väl förplågad. Avfärden från Vaala kan äga rum tidigare än förr och ankomsten till Uleåborg sker i god tid före kvällstågens avgång. — För att underlätta transporten av forsbåtspassagerare från Muhos till Uleåborg inköpte föreningen på våren tillsammans med Oulujärven Höyrylaiva O/Y en Bröckway omnibus, vilken insattes på denna linje. Omnibussen har dessutom 5 ggr. i veckan gjort turer mellan Uleåborg och Vaala.

Vaala hotell, årets största nyanläggning, vilket är inrymt i en av A/B Uleå O/Y förhyrd, enkom för hotelländamål uppförd byggnad, är föreningens t. v. förnämsta inrättning. När om några år banan Nurmes—Vaala—Uleåborg blir färdig, varigenom direkt förbindelse även med östra Finland uppnås, kommer Vaala att bli en samlingspunkt för turisterna från olika ruter, vilka här mötas för att sedan gemensamt fortsätta ned för Ule älv. Men dessförinnan måste antingen det nuvarande hotellet utvidgas, eller ett nytt rymligare byggas, ty redan för den nvarande trafiken var utrymmet knappt under högsäsongen. Antalet nattgäster uppgick till 1,509, av vilka ca 30 % voro utlänningar. Hotellet förestods av borgmästarinnan Selma Walldén, vars erfarenhet och organisationsförmåga föreningen har att tacka för det goda anseende hotellet redan under den första sommaren fått.

Uteta var såsom alltid livligt besökt av såväl inhemska som utländska sportfiskare och resande, vilka här tillbringade några dagar i lantlig frid. Fru Anckerman skötte som vanligt värdinneskapet.

Det gångna året har att uppvisa en än livligare rörelse än tidigare vid härbärgena i Lappland. Sålunda hyste *Ivalo* närmare 2,000 gäster mot 1,200 året förut. Trots de på våren tillkomna sex nya vindsrummen och den stora salen var det ofta olidligt knappt om utrymme. Rörelsen på Ivalo var, liksom under tidigare år, utarrenderad till herr U. Waenerberg.

Virtaniemi var under fisketiden till trängsel besökt av sportfiskare. Herr och fru Höglund, vilka allt sedan föreningen övertog Virtaniemi skött rörelsen därstädes, lämna stället den 1 maj och kommer föreningens då att övertaga skötseln för egen räkning. Herrskapet Höglunds bortflyttning kommer säkert att beklagas av alla de sportfiskare, vilka kommit i åtnjutande av deras omsorg om sina gästers välbefinnande. Från och med senaste höst har Virtaniemi mot en ersättning av Fmk 10,000: — per år ålagts skjutsskyldighet under de månader biltrafiken är inställd.

Pitkäjärvi har sin största betydelse som matstation för resandena till och från Petsamo. Rörelsen, som under sommarmånaderna sköttes av forstmästar Carpelan, förestås sedan hösten av fröken S. Kaarret.

Hotellet i *Kolttaköngäs* (Boris Gleb), som föreståtts av herr och fru Elander, var livligt besökt, men nattgästernas antal dock något mindre än föregående år på grund av att postbåten söderifrån ankom på morgonen i stället för såsom tidigare varit fallet på kvällen. På Kolttaköngäs har en ladugård för ett par kor, får och höns uppförts, hotellbyggnaden hr erhållit ny taktäckning och tvänne rum inretts på vinden. Under uppförande äro en badstugubyggnad och källare.

Publikationer.

Föreningens ordinarie publikationer, *Årsboken*, *Förslag till sommarturer i Finland*, *Bad och Kurorter i Finland* och *Turisten* hava på sedvanlig tid utkommit. Årsboken utgavs i en svensk och en finsk upplaga. Förslag till sommarturer utkommo på svenska, finska, tyska och engelska och badortsbroshyren på svenska och finska. *Turisten* utgavs i fyra nummer.

På engelska och tyska trycktes en folder innehållande kortfattade uppgifter om Finland, resevägar till och turer i landet. En mindre handbok över Valamo på finska, tyska och engelska, en handbok över färder i västra Lappmarken på svenska och finska samt en förteckning över Finlands hotell utarbetades och trycktes. — Under utgivning äro nya delar av den finskspråkiga handboksserien, en engelsk och en tysk resehandbok samt de årligen återkommande broschyrerna.

12 gratisresor utlottades även senaste år bland föreningens medlemmar.

Ur allmänna medel erhöll föreningen för sin verksamhet i understöd Fmk 77,000: —.

Följande donationer för vilka styrelsen härmed ber att få framföra föreningens tacksägelse, hava under året gjorts till föreningen:

Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta Fmk 5,000: —; Kansallis-Osake-Pankki Fmk 3,000: —; Tampereen Puuvillateollisuus O/Y Fmk 2,000: — samt A/B Barker i Åbo ett parti lakanlärf.

För inköp av en parcell i Korkeakoski Tuovilanlahti beviljade föreningen Kuopio-filialen ett bidrag om Fmk 3,000: —.

Medlemsantalet utgjorde vid årets utgång 14,434, varav 728 ständiga och 13,706 årsmedlemmar. Ombudsmannaantalet uppgick till 564.

Ledamöter i styrelsen voro: generaldirektör J. Castrén, ordförande, professor J. E. Rosberg, viceordförande, överdirektör U. Brander, kansli-rådet J. Grönlund, agronom J. Jyske, lektor E. Lampén, dr. R. Numelin, dr. H. Ramsay, dr. J. Rinne, överdirektör Y. Sadeniemi, direktör T. Tervola samt bankdirektör A. Wikstén. I tur att avgå äro herrar Jyske, Lampén, Ramsay och Tervola.

Ledamöter i den rådgivande kommittén voro: rådman J. Anttonen från Sordavala, magister V. Tuuri från Viborg, forstmästar E. Lilius från Nyslott, sjöfartsinspektören J. E. Mansnerus från Kuopio, bankdirektör V. K. Sime-lius från Uleåborg, redaktör H. Hyppönen från Jyväskylä, bankdirektör R. Moliis från Tammerfors, lektor A. Th. Böök från Tavastehus samt direktör G. Jorma från Åbo.

TURISTFÖRENINGENS I FINLAND STÄLLNING DEN 31 DECEMBER 1926.

Tillgångar:

Lager	85,040: 78
Bankkonto	3,237: 22
Fotografier	2,500: —
Kommunikationer och härbärgen	627,775: —
Byråns inventarier	32,000: —
Utsiktstorn	100: —
Medlemsmärken	100: —
Årsboken 1926	15,425: —
Bibliotek	100: —
Auto-Omnibus	65,000: —
Kassa	4,755: 07
Förlust	126,736: 71
	962,769: 78
	Fmk 962,769: 78

Skulder:

Ständiga medlemmars fond	136,000: —
Lån	400,000: —
O. Hj. Pesonius fond	31,170: 49
Esther Cajanus fond	7,255: 70
Diverse personers konto	258,610: 45
Kontokurantkonto	100,455: 50
Kapital	29,277: 64
	962,769: 78
	Fmk 962,769: 78

Utgifter:

Omkostnader	75,487: 75
Löner	160,584: —
Fotografier	310: 10
Gratis utdelad litteratur	26,756: 09
Kommunikationer och härbärgen	61,768: 01
Understöd	11,116: 68
Resor	8,849: 03
Byråns inventarier	7,506: —
Räntor	18,694: 96
Medlemsmärken	818: 50
Hyra	57,500: —
Årsboken 1926	166,598: 39
Utlottade resor	3,105: 50
Bibliotek	1,291: 85
Auto-Omnibus	112: 38
	600,499: 24
	Fmk 600,499: 24

Inkomster:

Medlemsavgifter	299,110: 33
Lager	3,139: 20
Turisten	80,878: —
Understöd av Statens Järnvägar	77,000: —
Donationer	10,000: —
Vågar	3,000: —
Sålda biljetter	635: —
Förlust	126,736: 71
	600,499: 24
	Fmk 600,499: 24

REVISIONSBERÄTTELSE.

Utsedda att granska Turistföreningens i Finland räkenskaper för år 1926 hava vi i dag fullgjort detta uppdrag och därvid funnit, att böckerna blivit samvetsgrant förda, att de enskilda posterna äro vederbörligen verifierade ävensom att vinst- och förlust- samt balansräkningarna överensstämma med räkenskaperna. Då vi icke heller för övrigt funnit skäl till några anmärkningar, hava vi nöjet tillstyrka beviljandet av ansvarsfrihet åt styrelsen och kassaförvaltaren för år 1926.

Helsingfors, den 28 februari 1927.

Matilda Bohm.

Lauri Hendell.

Protokoll fört vid Turistföreningens i Finland årsmöte å föreningens byrå i Helsingfors den 19 mars 1927.

§ 1.

Årsmötet öppnades av ordföranden, generaldirektör J. Castrén.

§ 2.

Till mötets ordförande kallades sjöfartsinspektör J. E. Mansnerus, som anmodade undertecknad att föra protokollet.

§ 3.

Konstaterades, att mötet sammankallats i den ordning föreningens stadgar föreskriva.

§ 4.

Upplästes styrelsens årsberättelse, revisorernas berättelse och redogörelse över föreningens ekonomiska ställning den 31 december 1926. I överensstämmelse med revisorernas hemställda beviljades ansvarsfrihet för styrelsens förvaltning under år 1926.

§ 5.

Beslöts, att medlemsavgiften skulle bibehållas oförändrad under följande kalenderår.

§ 6.

Företogs val av 4 styrelseledamöter för 3 år efter i tur att avgå varande hrr. agronom J. Jyske, lektor E. Lampén, direktör T. Tervola och doktor H. Ramsay, vilka samtliga enhälligt återvaldes.

§ 7.

Till revisorer för innevarande år valdes enhälligt fröken M. Bohm och professor A. Petrelius. Till revisorssuppleanter återvaldes fil. mag. L. Hendell och A. Ekström.

§ 8.

Ledamöterna i den rådgivande kommittén, hrr. J. Anttonen, V. Tuuri, E. Lilius, J. E. Mansnerus, H. Hyppönen, A. Th. Böök, R. Moliis och G. Jorma återvaldes enhälligt. I stället för bankdirektör V. K. Simelius, som anhållit om befrielse från ledamotskapet, valdes för Uleåborg fröken E. Nikkinen.

§ 9.

Ett av fru E. Cajanus framställt förslag om bildandet av en särskild avdelning för skolungdom inom föreningen bordlades till nästa årsmöte och anmodades styrelsen att till dess utarbета förslag i saken.

§ 10.

Att justera årsmötets protokoll utsågos herrar professor A. Petrelius och direktör T. Tervola.

§ 11.

Hölls av överdirektör U. Brander ett föredrag över ämnet »Turistfärder i öde bygder».

In fidem

C. Wolter Stenbäck.

Justerat:

A. Petrelius.

T. Tervola.

OMBUD, VILKA LÄNGST VERKAT FÖR TURISTFÖRENINGEN I FINLAND.

DIRECTOR ERNST ZINCK,
JAAKKIMA. (FR. 1887).

DOKTORINNAN LINDA SAGULIN,
LOVISA. (FR. 1897).

FRÖKEN KARIN FONTELL,
KRISTINESTAD. (FR. 1901).

DIREKTÖR ATTE FRANCK,
NÅDENDAL. (FR. 1902).

DIREKTÖR J. BOEDEKER,
HOVINMAA. (FR. 1904).

OMBUD, VILKA UNDER 1926 ANSKAFFAT DET
STÖRSTA ANTALET NYA MEDLEMMAR.

SJÖFARTSINSP. J. E. MANSNERUS,
KUOPIO. 221 NYA MEDLEMMAR.

FRÖKEN E. INBERG,
H:FORS. 141 NYA MEDLEMMAR.

KONTORISTEN P. REIJONEN,
H:FORS. 113 NYA MEDLEMMAR.

FRÖKEN ESTER NIKKINEN,
ULEÅBORG. 107 NYA MEDLEMMAR.

HERR Y. V. AHNGER,
LOPPI. 33 NYA MEDLEMMAR.

KOMMUNALRÅDET E. V. LEHTINEN.
HITTI. 33 NYA MEDLEMMAR.

STADGAR FÖR TURISTFÖRENINGEN I FINLAND.

§ 1.

Föreningens namn är Turistföreningen i Finland (Suomen Matkailijayhdistys) och dess hemort är Helsingfors stad.

§ 2.

Föreningens ändamål är att såväl hos landets egna innevånare som hos utlänningar väcka håg för samt underlätta resor i detta land i syfte att utvidga kännedomen om dess natur och folk.

För detta mål arbetar föreningen genom att utgiva anvisningar till reseruter inom landets mest sevärda och intressanta trakter samt beskrivningar över desamma; söka åstadkomma förbättring av kommunikationsmedlen samt nödigt samband mellan olika linjers turlistor; bidra till beredande av lämpliga härbärgen för turister på de anvisade ruterna samt för övrigt efter bästa förmåga främja allt, som kan tjäna till att göra resor inom landet lätta och angenäma.

§ 3.

Föreningens medlemmar äro:

a) *årsmedlemmar*, vilka årligen erlægga på årsmötet fastställd årsavgift;

b) *ständiga medlemmar*, vilka en gång för alla erlagt en summa motsvarande 20 gånger gällande årsavgift; samt

c) *hedersledamöter*, av vilka ingen medlemsavgift uppbäres.

Betalande medlem är envar, som erlagt i punkt a) eller b) stadgad medlemsavgift antingen till föreningens byrå i Helsingfors eller till någon av föreningens ombudsmän i landsorten och åt vilken medlemskort utfärdats av byrån eller någon ombudsman.

Till hedersledamot kan föreningen på förslag av styrelsen kalla personer, vilka i synnerlig mån befordrat eller understött föreningens strävanden. Alla dessa bestämmelser gälla även utlänningar.

§ 4.

Föreningens angelägenheter ombesörjas och dess medel förvaltas i Helsingfors av en styrelse, bestående av tolv ledamöter. Dessa väljas för tre år; i tur att avgå äro fyra varje år. Styrelsen, som inom sig utser ordförande och viceordförande, är beslutför, då minst fem ledamöter äro tillstädes. Stanna lika röster mot lika, avgör ordförandens röst. Styrelsen äger antaga sekreterare, byråföreståndare ävensom nödiga biträden.

Vid sidan av styrelsen fungerar en rådgivande kommitté bestående av nio personer, företrädande olika delar av landet. Kommittén utses vid årsmötet för ett år i sänder och sammankallas av styrelsens ordförande minst en gång i året för att behandla frågor av större bärvidd för föreningens verksamhet.

§ 5.

Medlem, som genom sitt uppträdande förverkat sitt medborgerliga anseende eller som genom sin verksamhet motarbetat föreningens syften, kan av styrelsen uteslutas ur föreningen, om $\frac{2}{3}$ av de vid mötet närvarande styrelsemedlemmarna rösta för hans uteslutande.

§ 6.

Föreningens förbindelser undertecknas av ordföranden, viceordföranden och sekreteraren, två gemensamt. I övriga fall tecknas föreningens namn av ordföranden, sekreteraren och byråföreståndaren, envar för sig.

§ 7.

Föreningens böcker avslutas varje kalenderår och räkenskaperna granskas av två vid föregående årsmöte utsedda revisorer, vilka äga slutföra sitt värv före den 1 mars.

§ 8.

Föreningen sammankallas genom två veckor förut i huvudstadens tidningar utfärdad annons till årsmöte i Helsingfors någon dag inom mars månad varje år. Vid mötet

a) avgiver styrelsen årsberättelse jämte kassaredovisning för föregående kalenderår;

b) avgiva revisorerna berättelse över verkställd granskning av föregående års räkenskaper samt beslutes om ansvarsfrihet;

c) fastställs medlemsavgiften för följande kalenderår;

d) framlägger styrelsen till avgörande sådana inom densamma väckta eller från annat håll inkomna och av styrelsen förut behandlade förslag till åtgärder, vilka taga drygare utgifter i anspråk eller annars äro av större betydighet;

e) väljas ledamöter i styrelsen och rådgivande kommittén samt två revisorer ävensom två revisorssuppleanter för det löpande året.

Ärendena avgöras genom enkel röstpluralitet. Valen ske, om icke annorlunda överenskommes, med slutna sedlar. Fullmakt må icke vid omröstning begagnas.

Extra möte med beslutanderätt hålles, då styrelsen anser skäl därtill förefinnas. Kallelse till sådant möte, med angivande av ändamålet, sker på samma sätt som till årsmöte. Röst- och valsättet äro desamma som vid årsmötet.

§ 9.

Meddelanden, vilka icke röra möten, bringas till medlemmarnas kännedom genom föreningens publikationer eller genom tidningspressen.

§ 10.

Personer å annan ort inom landet, vilka intressera sig för föreningens syften, kunna sammansluta sig såsom en filial av föreningen. Förslag till stadgar bör av den sålunda grundade filialen i och för granskning inlämnas till centralföreningens styrelse, vilken, sedan den godkänt detsamma, anhåller om filialens intagande i föreningsregistret. Av de av filialföreningen uppburna medlemsavgifterna tillfalla 2/3 centralföreningen. Filialförening bör till centralföreningen årligen före utgången av december månad insända förteckning över sina medlemmar under det löpande året samt före den 1 mars årsrapport över filialens verksamhet ävensom avskrift av protokollet, fört vid dess årsmöte.

§ 11.

Föreningen utger en årsskrift på landets båda språk, vilken gratis tilldelas såväl centralföreningens som filialernas medlemmar. Årsskriften innehåller a) centralföreningens årsberättelse och kassaredovisning samt revisorernas berättelse; b) filialföreningarnas rapporter; c) förteckning över föreningens ombudsmän; d) föreningens stadgar.

Föreningens övriga publikationer, ss. resehandböcker, kartor m. m. erhålla centralföreningens och filialernas medlemmar till nedsatt pris vid beställning från föreningens byrå.

§ 12.

Beslut om ändring av dessa stadgar fattas på årsmöte och erfordras för att sådan ändring skall bliva godkänd, att 2/3 av de i mötet deltagande röstberättigade medlemmarna understöda densamma. Förslag till sådan ändring skall till styrelsen inlämnas före januari månads utgång och skall därom kungöras i samband med kallelse till årsmöte.

§ 13.

Om föreningens eventuella upplösning beslutar årsmötet på samma sätt som beträffande ändring av stadgarna. Därest föreningen upplöses, skall dess egendom tillfalla något inhemskt samfund med geografiskt syfte.

§ 14.

För övrigt gäller vad i allmän lag om föreningar är stadgat.

TURISTFÖRENINGENS I FINLAND OMBUDSMÄN.

(Siffrorna efter namnen ange medlemsantalet på orten år 1926.)

<i>Alajärvi</i> : Ojajärvi, Eeli. 14.	<i>Brändö</i> : H:fors. von Veh, Nils. 45.
<i>Alallemmes</i> : Punttala, Antti. 4.	<i>Brändö (Åland)</i> : Geust, Evald. —.
<i>Alavieska</i> : Kontio, Feeliks. 2.	<i>Dalsbruk</i> : Jansson, B. 1.
<i>Alavo</i> : Siljander, J. G. 3.	<i>Dickursby</i> : Markelin, Oscar. 11.
<i>Alberga</i> : Jansson, Anna. 24.	— Vappula, Niilo A. 49.
— Niukkanen, Maija. —.	<i>Eckerö</i> : Mattsson, Einar. 1.
— Ahokainen, Anna-Lisa. —.	<i>Ekenäs</i> : Nyberg, Verna. 101.
<i>Angelniemi</i> : Kairinen, Eino. 7.	<i>Elisenvaara</i> : Rähkä, Valde. 10.
<i>Antrea</i> : Pietilä, Frans K. 9.	<i>Eno</i> : Koljonen, Onni. 5.
<i>Anttola</i> : Lampinen, Albin. 3.	<i>Enontekis</i> : Tapionlinna, T. V. 1. 3.
<i>Antwerpen</i> : Orädd, Daniel. —.	<i>Enso</i> : Seppäläinen, T. 61.
<i>Artsjö</i> : Pääkkö, A. 10.	<i>Epilä</i> : Salmi, K. E. 15.
<i>Askais</i> : Wiklund, A. E. —.	<i>Esse</i> : Ahlnäs, Aug. 8.
<i>Bennäs</i> : Nylander, Bruno. 11.	<i>Eura</i> : Pettersson, Julia. 30.
— Wärnä, Arne. 3.	<i>Evo</i> : Niemi, Anna. 10.
<i>Berlin</i> : Parviainen, Sally. 17.	<i>Fiskars</i> : Stenström, Jarl. 17.
<i>Billnäs</i> : Ström, Levi. 28.	<i>Forssa</i> : Lindfors, Heikki. 21.
<i>Björnå</i> : Jakobson, A. 38.	<i>Fredrikshamn</i> : Zitting, A. J. 59.
<i>Björkboda</i> : Willberg, Aug. 7.	<i>Gamlakarleby</i> : Kastelin, Ragnar. 41.
<i>Björkö</i> : Koch, Hilja. 26.	<i>Gerknäs</i> : Graeffe, Torsten. 13.
<i>Björneborg</i> : Rautavuori, H. 180.	<i>Grankulla</i> : Mellin, Else. 32.
<i>Borgnäs</i> : Halonen, Toivo. —.	<i>Greifswald</i> : (Tyskland) Braun, G. 91.
<i>Borgå</i> : Hemdel, Arne. 47.	<i>Gustaf Adolf</i> : Kivimaa, T. 8.
— Ojanen, Yrjö. 7.	<i>Haapajärvi</i> (U. L.): Mikkonen, Aug. 20.
— Hopea, Ossian. 10.	— Eerola, Mikko. 6.
— Hermolin, Niilo. 1.	<i>Haapamäki</i> : Hellman, Lasse. 10.
<i>Brahestad</i> : Kiukas, A. 52.	<i>Haapavesi</i> : Sandell, Teuvo. 19.
<i>Bromarf</i> : Sandell, Ernst. 12.	

- Haistila*: Bäckström, B. 13.
Halikko k. b.: Jääskeläinen, Väinö. 6.
Halila: Elmgren, Rob. 28.
Hammaslahti: Pesonen, Vihtori. 3.
 — st.: Salervo, Väinö. —
Hangö: Himberg, Karl. 60.
Hankasalmi: Laitinen, Matti. 9.
 — Makkonen, M. 1.
Harjavalta: Ala-Futka, Onni. 8.
Harlu: Hiltunen, Wilh. —
Harmoinen: Kario, H. W. 19.
Hauho k. b.: Waldstedt, Kost. 4.
Haukipudas: Juvani, Herman. 12.
Haukivuori: Bergh, M. 11.
Heinjoki k. b.: Palmu, Arvi. 1.
Heinola: Louhio, G. A. 11.
Heinoo: Selander, Väinö. 7.
Heinävesi: Koponen, Helena. 15.
Helsingfors: 3,028.
 — Aalto, E.
 — Akademiska Bokhandeln.
 — Antonoff, Paul.
 — Bergh, Volmar.
 — Dahl, J. V.
 — Deinert, Pirkko.
 — Inberg, Elli.
 — Jalas, Onni.
 — Janhunen, Onerva.
 — Korjula, Ilmari.
 — Kuusi, Hanna.
 — Laipio, Reino R.
 — Liukkonen, Aarne.
 — Metsola, Arvo.
 — Mustonen, Arvi.
 — Nordström, Wm.
 — Pitkänen, Juho.
 — Roschier, T. G.
 — Strandberg, Nina.
 — Sundström, Romeo.
 — Suomalainen kirjakauppa.
 — Tabelle, Bertha.
 — Ålander, Eva.
Helylä: Nieminen, Kustaa. 23.
 — Malinen, Tauno. 4.
Hietanen: Eskola, A. W. 31.
Hiihola: Montell, Gunnar. 9.
Himanka: Pöyhtäri, Sakari. 19.
Hindhär: Lappi, Hannes. 1.
Hirvensalmi: Roos, Thure. 23.
Hogland: Heikkilä, Sandra. 8.
 — Osuuskunta Matkailijat. 38.
Hollola: Wilkman, E. R. 4.
Honkajoki: Kuusela, Alfred. —
Honkilahti: Lybeck, Allan. 1.
Hoplaks: Palotie, Ida. 21.
Hovinmaa: Hanka, Aarne. 18.
Humppila: Raitakari, Väinö. 8.
Hyrnsalmi: Vuorinen, E. O. 4.
Hyvinge: Wäyrynen, E. 114.
Hämeikoski: Tengström, G. 1.
Härmä: Söderlund, Rolf. 13.
Högfors: Nummelin, Sigrid. 11.
Ii: Kokko, Hanna. 23.
Iisalmi: Rissanen, Edith. 44.
Ikalis: Saarioinen, J. F. 30.
Ilmajoki: Rosblom, Edw. 13.
Iloantsi: Piirainen, N. 25.
Imatra: Johansson, Artur. 33.
 — Törnudd, Alvar. 37.
Impilahti: Lavi, Viktor. 10.
Ingå: Broberg, Ragnhild. 10.
Inhä: Walkeinen, Wenti. 12.
Inkeroinen: Höckerstedt, Gösta. 14.
Inkilä: Inkinen, Mikko. 3.
Ino: Westerinen, Herman. 9.
Ivalo: Waenerberg, Uno. 41.
Jaakkima: Zinck, Ernst. 52.
Jaala: Parkkonen, Aug. —
Jakobstad: Bäck, Anders. 49.
 — Laurell, W. 32.
Jakokoski: Eskelinen, Evert. 20.
Jalasjärvi: Lammi, S. S. 30.
Jeppo: Sandqvist, G. A. 2.
Joensuu: Filial, Broholm, J. V. 155.
 — Juvonen, J. P. 6.
Johannes (V. l.): Gummerus, J. 7.
Jokela: Miettinen, V. A. 9.
Jokkas: Kaasinen, A. 16.
Jokkis: Lindholm, Lauri. 6.
Joroinen: Tikkanen, Pekka. 46.
Joutsa: Kervinen, Otto. 7.
Joutseno: Pihlasviita, H. L. 1.
 — Pöyhiä, Kaarlo J. —
Juupajoki: Ala-Sohra, Eino. 1.
Jyväskylä: Filial, Sundelin, V. 78.
 — Svedberg, Runar. 26.
Jämijärvi: Murto, Väinö. 5.
Jämsä: Hakkila, U. J. 3.
Jämsänkoski: Nyman, Antero. 13.
Järvelä: Wuolle, William. 10.
Järvenpää: Siimeistö, Pekka. 22.
 — Jyske, Jalmari. 1.
Jääski: Sucksdorff, Jean. 2.
Kaalamo: Wilkko, J. 2.
Kaavi: Aspelin, Paul E. 2.
 — Jauhainen, M. 14.
Kaipainen: Petäjaniemi, Juho. 5.
Kajana: Filial, Vuori, Dagmar. 89.
Kalajoki: Granlund, A. F. V. 9.
Kalkkinen: Nuutila, W. 16.

- Kallimo*: Sutinen, A. 10.
Kangasala: Filial, Heino, K. A. 27.
Kangaslampi: Koivulehto, A. G. —.
Kangasniemi: Hedman, J. E. 15.
Kanneljärvi: Sjöman, Pekka. 20.
 — Kurppa, Matti. 2.
Kankaanpää: Grönroos, Harald. 5.
Kannus: Riipinen, Eelis. 11.
Karhula: Eriksson, Åke. 48.
Karihaara: Lähteenoja, V. J. 2.
St. Karins: Santalahti, Oskari A. 73.
Karis: Holmberg, Signe. 21.
Karstula: Toivonen, Urho. 6.
 — Verho, Ph. —.
Karttula: Bäge, Matti. 2.
Karvia: Koivukoski, Y. 7.
Kaskö: Mangs, Konrad. 3.
Kauhajoki k. b.: Järvilehto, K. Fr. 32.
Kauhava: Stenius, Einar. 24.
Kausala: Reita, Einar. 24.
 — Lehtinen, E. W. 29.
Kavantsaari: 1.
Keitele: Laukkanen, T. 10.
Kemi: Korpelainen, A. 47.
 — Salmela, Heikki. 10.
 — Kaarela, Aarne. 1.
Kemijärvi: Ollikainen, Toivo. 17.
Kempele: Saukkonen, V. 4.
Kerimäki: Karttunen, Lauri. 39.
Kervo: Wiitanen, L. O. 26.
Kestilä: Mannermaa, Ilmari. 17.
Kesälampi: Molarius, Osk. 2.
Keuru: Ruuskanen, Ville. 13.
 — Konsti, Juh. —.
 — Hurttia, Viht. 1.
Kexholm: Järnefelt, Elna. 18.
Kides: Tikka, Hannes. 9.
Kiihtelys: Malinen, O. E. 1.
Kiikais: Halminen, T. 1.
Kiikka: Rydman, Arno. 7.
Kihniö: Aavikko, Armas. —.
Kilo: v. Schantz, Knut. 5.
Kimito: Lindegren, Anton. 6.
Kinnula: Saaranen, Ilma. 1.
Kintausta: Karala, Valfrid. 1.
Kittilä: Wiklund, A. W. 10.
Kiukainen: Martin, A. M. 6.
Kiuruvesi: Ruotsalainen, Hilja. 12.
Kivijärvi: Forsström, Thyra. 11.
Kivinebb: Forsman, E. J. 16.
Kiviniemi: Lamppu, Albert. 17.
Kivioja: Gadding, E. 24.
Kjulo: Salminen, Frans. 5.
Kolari: Wäljoki, Kaarlo. 1.
Kolho: Kolho, Lauri. 16.
Konnevesi: Lindeman, E. 7.
Kontiolahti: Koponen, P. 8.
Korkeakoski: Prami, J. A. 11.
Korpilahti: Siemssen, Hj. 4.
Korpiselkä: Canon, J. K. 1.
 — Terentjeff, A. 3.
 — Hiltunen, Emil. 1.
Koskis: Lindberg, Hj. 13.
Kotka: Filial, Lagerbohm, Idi. 162.
 — Karttunen, Emil. —.
Kouvola: Hulden, A. W. 44.
Kristinestad: Fontell, Karin. 24.
 — Mäkelä, J. E. 1.
Kronoborg: Hurme, Ester. 29.
Kronoby: Björkstöm, F. A. 15.
Kuggom: v. Bonsdorff, L. G. 2.
Kuhmalahti: Hurstinen, H. 4.
Kuhmoinen: Heino, Maija. 8.
Kuhmoniemi: Kontio, A. J. 6.
Kullaa: Raine, Raf. —.
Kumo: 1.
Kuokkala: Ståhlberg, Wäinö. —.
Kuolajärvi: Kallio, Martti. 11.
Kuopio: Filial, Mansnerus, J. E. 601.
Kurikka: Lehtovaara, J. F. 17.
 — Aaltonen, Paavo. 1.
Kurkimäki st.: Tarsala, Uuno. 1.
Kuru: Karppinen, J. 8.
Kuusamo: Kiviharju, Wäinö. 20.
Kuusankoski: Björkstén, J. G. 68.
Kuusjoki: Pennanen, Simo. —.
Kymmene: Gertsch, Hilja. —.
Kyrkslät: Winell, A. N. 17.
Kyrö st.: Lundell, Verner. 23.
Kyröfors: Bollman, Albert. 18.
Källby: Westbacka, Edv. —.
Kälviä: Holmberg, Kaarlo. 9.
Kärsämäki: Syrjälä, Hannes. —.
Käärmelahti: Voutilainen, O. A. 12.
Lahti: Wikman, Helmi. 46.
Laihela: Kotila, Maiju. 6.
Lammilampi: Salovaara, F. 4.
Lapinlahti: Porthén, Niilo. 11.
Lappajärvi: Leikola, Y. 8.
Lappjärd: Nyqvist, Johannes. 10.
Lappila: Solovjev, Georg. 7.
Lappo: Rothovius, S. R. 27.
 — Alajoki, Jalo. 6.
Lappträsk: Federley-Borup, E. 3.
Lappvik st.: Krook, S. —.
Laurila: Laurila, O. 4.
Lauritsala: Hugg, J. A. 4.
Lauttakylä: Sjöman, Wäinö. 3

- Lavansaari:* Mattila, W. 5.
Lavia: Holm, K. 4.
Leivonmäki: Keitonen, Kalle. 1.
Lempäälä: Valanne, Maikki. 21.
Leppäkoski: Viherluoto, Ens. 11.
Leppävirta: Kuosmanen, Elis. 27.
Lelala: Runman, Anton. 20.
Liekka: Saarelainen, J. V. 37.
Lievestuore: Pöyhönen, Ville. 2.
Liljendal: Karlsson, Elsie. 5.
Liminka: v. Schantz, G. F. 12.
Liperi: Enwald, Br. 6.
Littois: Mäkelä, Lydia. 22.
Loimaa st.: Silpiö, A. 16.
Loimola: Kauppinen, Joh. 9.
 ——— Toivola, Antti. 6.
Lojo: Wallden, Weikko. 32.
 ——— Brander, Karl. 9.
Loppi: Ahnger, Y. V. 31.
 ——— Hakanpää, M. 1.
Lovisa: Sagulin, Linda. 45.
Lumijoki: Lithovius, V. J. 3.
Luopioinen: Salonen, Onni. 5.
Luvia: Päivike, Yrjö. 1.
Läskeldä: Lönnberg, Elis. 27.
Läskelänsuu: Weckman, B. G. 1.
Maavesi: Kinnunen, Heikki R. 6.
Malaks: Nordling, Bruno. 5.
Malm: Nummelin, Karl. 21.
Mariehamn: Lundqvist, Bertel. 41.
Masaby: Gröndahl, Väinö. 26.
Masku: Hujala, Emil. —.
Matkaselkä: Keinänen, T. 29.
Mellilä: Majaniemi, A. V. 36.
Merimasku: Santalahti, Arne. 1.
Metsäpirtti: Reiman, Salomon. —.
St. Michel: Filial, Juntunen, A. 221.
 ——— Nakari, Anton. 1.
 ——— Siiriäinen, K. V. 1.
Michigan U. S. A.: Ahola, Eino. 6.
Mieslahti: Cleve, Sakari. —.
Mietois: Laaksonen, Aleks. 2.
Miettälä: Iivonen, J. —.
Mommila: Randell, M. E. 13.
Mouhijärvi: Nikkilä, Eino. 1.
Muhs: Wuoritsalo, H. 25.
Multia: Walkola, Werner. 1.
Munakka: Kaukola, Frans. 11.
Munsala: Blomqvist, R. 3.
Muola: 18.
Muonio: Anttila, Samuel. 12.
Murole: Petterson, J. W. —.
Musliala: Hulkkonen, A. 3.
Myllykoski: Lehtonen, Arvo. 7.
Myllymäki: Lempinen, Erkki. 1.
Mäntsälä: Seppä, W. Y. O. 9.
Mäntyharju: Domander, Adolf. 30.
Mänttä: Idström, Elin. 25.
Mörskom: Aalto, Nikolai. 5.
Nagu: 2.
Nedervetil: Högbäck, Johan. —.
Nilsiä: Immonen, Vilho I. 28.
Nokia: Urponen, Ville. 43.
Nousis: Härmälä, Pentti. —.
Nummela: Tainio, K. A. 60.
Nummi: Ahokas, Tilda. 9.
Nurmes: Wahlberg, Kirsti. 42.
 ——— Nykänen, M. 1.
 ——— Leinonen, Oskar. 1.
Nurmijärvi: Wallinkoski, Väinö. 11.
Nurmo: Luukko, Matti. 6.
Nykarleby: Herler, Josef. 8.
Nystad: Winter, H. A. 17.
 ——— Kauvainen, Niilo. —.
Nystött: Filial, Lilius, E. 195.
Näddendal: Franck, Atte. 72.
Närpes: Berg, Axel. 7.
Oitti: Suosalmi, Oiva. 21.
Ojakkala: Lampo, Lauri. 22.
Oravais: Rosenberg, J. W. 1.
Oravi: Riihelä, A. 4.
Orimattila k. b.: Leppäkoski, Hannes. 12.
 ——— st.: Breitholtz, Emil. 16.
Orisberg: Nederström, Elli. 11.
Orivesi: Appelroth, E. 10.
Oulainen: Niemelä, J. A. 17.
Oulujoki: Saarela, Lauri. 7.
Outokumpu: Kedrin, Karin. 3.
Padasjoki: Vuorio, Kustaa. 12.
Pankakoski: Turunen, Arvi. 1.
Pargas: Grandell, Axel. 33.
Parikkala: Olsoni, Rurik. 18.
Parkano: Brander, Rafael. 17.
Parola: Lindqvist, Lydia. 14.
Pello: Triumpf, Toivo. 2.
Pemar: Lehtinen, Erland. 15.
Perkjärvi: Pyykkö, Vilho. 5.
Pernä: Kristerson, Uno. 1.
 ——— Holmström, J. E. —.
Petsamo: Waldemann, E. G. 30.
 ——— Päivärinta, K. U. —.
Petäjävesi: Hyvärinen, I. A. 13.
Pieksämäki: Winblad, V. A. 64.
Pielavesi: Vallenius, Oiva. 10.
Pihlajavesi: Pakkala, Olga. 5.
Pihlipudas: Forsell, A. 5.
Piikkis: Tamminen, I. 15.
Piippola: Myllylä, M. 5.
Pitkälahti: Lagander, B. W. 3.

Pilkäranta: Tiitta, Beni. 22.
 — Nieminen, Otto V. 11.
Polvijärvi: Varis, Väinö. 7.
Pudasjärvi: Pisi, A. 18.
Pulkki: Hannelius, Osmo. 7.
Punkaharju: Saarenheimo, M. 36.
Punkalaidun: Helle, Ruusa. 6.
Puolanka: Kena, Toivo. —.
Purmo: Pass, Anders. 1.
Pusula: Anttila, Henrik. 22.
Puumala: Kaipiainen, Aleks. 15.
Pyhäjärvi (U. L.): Södö, Artturi. 8.
Pyhäjärvi (N. L.): Sajaniemi, Helga.
 5.
Pyhäjärvi (V. L.): Sjöblom, Paul. 2.
Pyhäntä (U. L.): Rahikainen, Matti.
 —.
Pykkönmäki: Lehto, Hannes. 1.
Pyttis: Sinervo, Onni. 2.
Pälkjärvi haltp.: Malinen, Antti. 4.
Pälkäne: Turvanen, Kalle. 18.
Raivola: Rätty, Nuutti. 11.
Rajamäki: Siirilä, Toivo. 9.
Rantasalmi st.: Pesonen, Kalle E. 3.
Rantsila: Virta, Väinö. 1.
Raumo: Laurinen, Samuli. 18.
Rautalampi: Eronen, E. 10.
Rautavaara: Taivainen, A. 2.
Rautjärvi: Lundell, J. L. —.
Rautu: Pulli, Juho. 1.
Reisjärvi: Lappalainen, Martti. 22.
Renko: Lindman, Emil. 2.
 — Lindman, Helmer. —.
Reso: Nikulin, J. O. 1.
Riihimäki: Wäinölä, Väinö. 95.
Riistavesi: Hyvärinen, Hannes. 1.
Rimito: Leppä, Leo. 1.
 — Fagerström, Väinö. —.
Rislijärvi: Grönroos, Bruno. 21.
Rovaniemi: Oikarainen, Liina. 26.
 — Willamo, Oiva. 32.
 — Rytönen, Otto. 60.
 — Kylén, Alf. 1.
Runni: Roström, Gunnar. 14.
Ruokolahti: Hämäläinen, Oskari. —
Ruovesi: Lahonen, Manu. 24.
Ruukki: Lamminaho, Heikki. 15.
Ryttylä: Grönblom, Emil. 30.
Räisälä: Mikkonen, Ale. 10.
Rääkkylä: Hirvonen, Antti. 3.
Saarijärvi: Söderström, Eric. 22.
Sagu: Toivio, Eemeli. 4.
Sairala: Mikkonen, A. 1.
Sakkola: Reijonen, Hellin. 16.
Salmi: Salokannel, Hugo. 2.

Salo: Hellström, J. 53.
Savitaipale: Vihriä, Ines. 18.
Savonranta: Kumpulainen, Matti. —.
Savukoski: Puranen, O. A. —.
Seinäjäki: Nygren, W. 47.
Selänpää: 14.
Sieppi järvi: Malin, Einar. 1.
Sievi: Kosonen, Linda. 2.
 — Hämäläinen, Yrjö. 12.
Simo: Vanhala, Väinö. 11.
 — Lampa, Matti. 1.
Simola: Nurmela, Ilmo. 13.
Simpele: Rosenius, B. C. 13.
Siuro: Gunnar, Toivo L. —.
Sjundeå: Salovius, S. 22.
Skuru: Rajalin, A. 18.
Snappertuna: Ahlblad, Anna. 3.
Soanlahti: Hollmerus, Einar. 15.
Sockenbacka: Åström, Arvi. 38.
Sodankylä: Valvio, Juho A. 11.
Somero: Sundvall, Yrjö. 21.
Sonkajärvi: Ruotsalainen, P. —.
Sordavala: Filial, Pärssinen A. 197.
Sorsakoski: Ståhl, Yrjö. 7.
Solkamo: Nysten, Torsten. 29.
 — Nykänen, S. —.
 — Tikkanen, Hilja. 9.
Stockholm: Halldin, Oscar. 1.
 — Suomi-byran. 43.
Storkyrö k. b.: Tikkanen, Hilja. 9.
 — Kauppi, Aug. 6.
Storå: Haaramo, O. V. 3.
Strömsdal: Klingstedt, Ossian. 69.
Suistamo k. b.: Lagercrantz, B.
 F. 2.
Sukeva: Jäkärä, E. 13.
Sulkava k. b.: Holopainen, A. 18.
Suojärvi: Ganszauge, J. 31.
Suolahti: Hirvas, Verner. 32.
Suomenniemi: Wäärä, Aug. 11.
Suonnejoki: Portimojärvi, Elof. 11.
 — Vilhunen, Paavo. —.
Suoniemi: Karhenmaa, Veli W. —.
Suopelto-Sysmä: Schildt, Onni. 24.
Syväoro, *Tyrjä*: Koskela, K. R. 15.
Säinö: Lehtinen, Ilmari. 3.
Säkijärvi k. b.: Hedvall, Bertel. 13.
Säkylä: Manninen, Sulo. 2.
Säviä: Nousiainen, Viljo. 1.
Sääksmäki: Lavi, T. 2.
Taavetti: Westin, A. E. 6.
Taivalkoski: Wenerberg, Einar. 9.
Tammerfors: Filial, Moliis, R. 332.
 — Canth, A. Wald. 26.
 — Järvinen, Sigurd. —.

- Tammisuo*: Tirkkonen, F. H. 13.
Tarvasjoki: Raitila, Väinö. —
Tavastehus: Filial. Hilden, Artur. 207.
Teijo: Hacklin, Klaus. 19.
Temmes: Ovaska, Evert. —
Tenala: Lindholm, Jenny. 2.
Terijoki: Inkinen, M. M. 13.
 — Hartikainen, Simo. 8.
Terijärvi: Fogelström, Alfred. 9.
Tervola k. b.: Maunu, Eero E. 1.
Toikko: Lähteinen, K. A. 7.
Toijala: Leander, Kaarlo. 2.
Toivakka: Vihinen, J. E. 4.
Toivala st.: Hellström, Sigurd. 9.
Torneå: Muurman, E. A. 65.
 — Vapaavuori, Niilo. 3.
Trångsund: Salmi, Iivari. 1.
Tuomikylä: Svinhufvud, E. G. —
Turenki: Ojala, L. M. 24.
Turtola: Granit, Alfons. —
Tyrnävä (U. L.): Soriola, S. O. L. —
Tyrvis st.: Louna, Aarne. 19.
Täkter: Smeds, A. 20.
Uimaharju st.: Rastas, Pekka. 2.
Uleåborg: Nikkinen, Ester. 271.
 — Lumme, K. Hj. 23.
 — Uimonen, U. 20.
 — Carpelan, Jarl. 1.
Urpjala: Kaakko, Lauri. 22.
Utajärvi: Suhonen, Kirsti. 1.
Uukuniemi: Molarius, Emil. —
Waajakoski: Turunen, A. I. 22.
Waala (U. L.): Walkeinen, Toivo. 4.
Walkeakoski: Jozua, Alfred. 22.
Wammala: Mäkelä, Edw. 16.
Varkaus: Kuhlman, Eva. 73.
Wasa: Gros, Aina. 224.
 — Blåfield, E. 1.
Vederlaks: Pippingsköld, Allan. 21.
Vehmersalmi: Kivekäs, Toivo. 1.
Wesanto: Turdén, Yrjö. 2.
Vetil: Tainio, Ilmari. —
 — Kortejärvi, Otto. —
- Vichtis*: Nordström, Ernfried. 1.
Vihtavuori: Jurva, Vilho. 2.
Wiiala: Widell, H. 9.
Viborg: Filial. Tuomaala, J. W. 678.
 — Järvelä, R. 13.
 — Rönkä, Emil. 1.
 — Muhojärvi, E. 1.
 — (landsf.) Oksanen, Frans. 3.
 — Ruotzi, U. 10.
Viitasaari: Halmesmäki, Heikki. 20.
 — Halonen, Kaarlo. 1.
Villmanstrand: Kinnunen, Sulo. 21.
 — Räsänen, Armas. 7.
 — Ravelin, Hannes. —
Villåhti: Viljanen, Jalmari. 19.
Vilppula: Rautavesi, Eero. 7.
 — Aaltonen, E. R. —
Vindala k. b.: Södervik, Jaakko. 3.
Virdois: 11.
Virmo: Aarnio, Urho. 9.
Virtasalmi: Luoma, Yrjö. —
Visuvesi: Alastalo, Hugo. 1.
Voikka: Savinen, Antti. 43.
Vuojoki st.: Rautio, J. 15.
Vuoksenniska st.: Nykänen, V. 19.
Värtsilä: Koskelo, K. H. 21.
Vääksy: Verho, Niilo. 4.
Vörå: Bagge, Jacob. 14.
Ylistaro: Kahra, Augusta. 16.
Ylivieska: Köhnen, Ragnar. 11.
Åbo: Kramer, Th. 284.
 — Kurikka, E. J. 41.
 — Marjanen, V. F. 21.
 — Salonen, Arvo. 11.
Åggelby: Winqvist, A. 15.
Äänekoski: Wahlman, Kerttu. 19.
Östermark: Joutsu, Yrjö. 7.
Övermark: Törnvall, L. O. 8.
Övertorneå: Säippä, Vilho. 1.
- Summa 14,057
 Inkasserade genom byrån 377
 Hela medlemsantalet 14,434

LASSILA & TIKANOJA

OSAKEYHTIÖ

På resor och i hemförhållanden ingiva vår

Beklädnads- och Skjortfabriks

*förstklassiga tillverkningar sina
förbrukare en känsla av tillfreds-
ställelse och arbetsglädje, emedan
de äro hållbara, smakfulla och
billiga. Erhållas i parti från
vårt lager samt i minut hos våra
återförsäljare i de flesta av lan-
dets affärscentra.*

LASSILA & TIKANOJA

OSAKEYHTIÖ

VASA

HELSINGFORS

Telegramadress: TIKANYHTIÖ

*Gamla
Karleby*

A.B. HUD- & SKINNCOMANIET
GAMLAKARLEBY

Filialer: **Kuopio, Joensuu.**
Dotterbolag: **Savo-Karjalan Nahka Oy., Viborg.**

*Landets största exportfirma i hudar,
skinn, samt vildskinn.*

A.B. HUD- & SKINNCOMANIET

*Helsing-
fors*

O. Y. **KUVA** A. B.
KLICHÉANSTALT
HELSINGFORS

ANNEGATAN 31—33

T E L. 65 07

U T F Ö R:

*KLICHÉER FÖR SÅVÄL SVART SOM FÄRGTRYCK
FÖR ALL SLAGS ILLUSTRERING*

BAGERI

FREDR. EDV. EKBERG

(grundl. år 1852)

CAFÉ

HELSINGFORS, Boulevardsg. 9

Envars skrivmaskin

REMINGTON PORTABLE

är en liten men komplett skrivmaskin, med vilken samma arbete kan utföras, som med en stor kontorsskrivmaskin. Maskinen är speciellt lämplig för vetenskapsmän, journalister, studenter, präster, pedagoger, lantbrukare m. fl. och kan med fördel användas även på resor. — Förmånliga avbetalningsvillkor. Begär broschyrer och fri demonstration.

AKTIEBOLAGET SYSTEMA

Helsingfors - Åbo - Viborg - Tammerfors - Vasa - Uleåborg - Kuopio
Lahti - Kotka - Sordavala.

A/B Nordiska Föreningsbanken

Huvudkontor i HELSINGFORS

Filialkontor i nästan alla Finlands städer och vid flere av landets största industricentra.

**Bankens aktiekapital och reserver uppgå till
över Fmk 348,000,000:—.**

Banken betalar å depositionsräkning den högsta ränta, som av landets storbanker för tiden noteras.

Bankens Notariatsavdelning emottager föreningars och enskildas värdehandlingar till förvaltning samt utför särskilda notariat-uppdrag, såsom bouppteckningar och arvskiten, uppsättning av testamenten och köpeavhandlingar m. m., allt på synnerligen billiga villkor.

Telegramadress: UNITAS.

JORDBRUKARNES
MJÖLKCENTRAL A.B.

Mejeri och Bageri

Kontor Salomonsg. 3, Helsingfors. Tel. 4295, 618

SPECIALBOLAG
för
SJÖFÖRSÄKRING
Grundat
1898

Finska Sjöförsäkrings Aktiebolaget

Huvudkontor:
HELSINGFORS
Södra Esplanadgatan 12

Ingen rättstvist under 29-årig verksamhet

Försäkra edert liv i Kaleva

*landets äldsta ömsesidiga försäkringsanstalt, som
eges av försäkringstagarna själva*

*Pappershandelsvaror
Skriv-, Kontors- & Byråartiklar
Kontorsböcker*

säljer fördelaktigast

Oy. BERGSTRÖM Ab.

f. d. Dahlbergs Pappershandel
HELSINGFORS ALEXANDERSGATAN 48

Bliv medlem i

Turistföreningen i Finland!

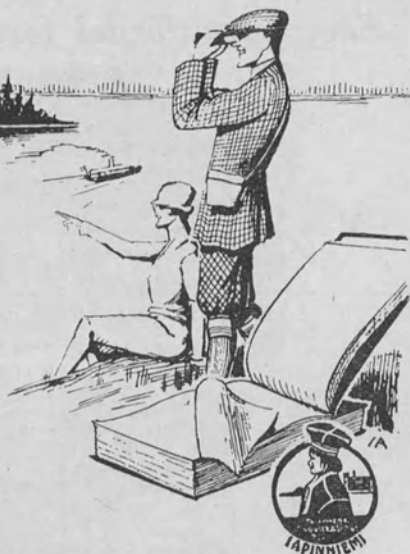
För en turist

lämpa sig icke vilka tyger som helst. Under färden kan man överraskas av regnväder, och, man bör därför ovillkorligen förfoga över en vattentät beklädnad. Därtill böra de plagg man bär på resor vara tunna och svala och samtidigt starka.

Lapinniemis utmärkta, billiga
**REGNROCKS- och JAKTKOS-
TYMTYGER**

äro som enkom gjorda för resande.

Efterfråga alltid Lapinniemis vackra, billiga tyger.

TAMPEREEN PUUVILLATEOLLISUUS O.Y., Lapinniemi.

BRÖDER ÅSTRÖM AKTIEBOLAG

Uleåborg

Läder — Seldon

Aktiebolaget BRÖDER ÅSTRÖMS Sadelmakerier

Uleåborg

Uleåborg

LENNART BACKMAN

WASA

Wasa

ÅNGBÅTSKONTOR

SPEDITION

*Eder egen fördel fordrar obetingat att
Ni använder*

VASA extra prima och prima BYKTVÅL

HUVUDKONTOR I VASA

Brand-, inbrotts- och glasförsäkringar samt sjö- och land-
transportförsäkringar

*Förmånliga försäkringsvillkor - Skadestånden erläggas snabbt
Nya agenter antagas - Begär villkor för ombudsmannaskap*

VASABLADET

Grundat 1856

Österbottens äldsta, största och mest spridda svenska tidning.
Mest anlitade annonsorgan i Vasa och svenska Österbotten.

VASA

HELGA SVAHN

TEL. 484

BLOMSTERHANDEL

Vasa Skodon äro starka

Använd därför **Vasa Skodon**

VAASAN KENKÄTEHDAS O.Y., Vasa

Guld är dyrbarare än silver - - -

och så äro även linnevarorna värdefullare än alla andra textilvaror. I hållbarhet, förnämhet och mångsidig användbarhet överträffas de av intet annat material, intet lovord är överdrivet då det är fråga om linne.

Fordra det bästa — fordra linne

Borddukar — Servetter — Handdukar — Lakanstyg

Säljas överallt i landet

Tampella

TAMMERFORS LINNEFABRIK

KLUBB No 7.

P.C. RETTIG & CO. KLUBB CIGARETTER

ÅBO *G. C. Rettig & Co.* TURKU.

P.C. RETTIG & CO. ÅBO
TOBAKSFABRIK
P.C. RETTIG JA KUMPPANIT, TURKU
TUPAKKATEHDAS